

Det råder ingen tvekan om att det är vanskligt att göra förutsägelser om framtiden. Konstlivet är inget undantag i detta avseende, men jag tror det är möjligt att artikulera några föreställningar om framtidens konstliv genom att ... s.12

»Så, är du konstnär?«. De torftiga öppningsfraserna till nya bekantskaper har fått sig en uppdatering i ett Berlin som är tjuvtjockt med engelsktalande kulturarbetare. Här kan man lika gärna fråga »konst eller övrigt?« som »vad sysslar du med?« ... s.16

Det amerikanska post-punkbandet Sonic Youth bildades 1981 i New York City. Sedan starten har bandet gett ut 15 studioalbum och är ett av de främsta inom den alternativa rockmusiken. Sonic Youth inledde sin karriär i kölvattnet ... s.23

I Sverige är vi vana att framstå i god dager internationellt. Vi får guldstjärnor i kanten vare sig det gäller jämställdhet, pressfrihet eller utbildningssystem. Konstvärlden är inget undantag. Vi har utmärkt oss med ... s.29

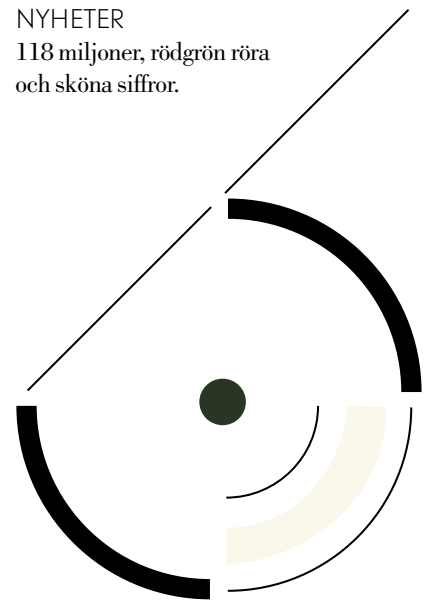
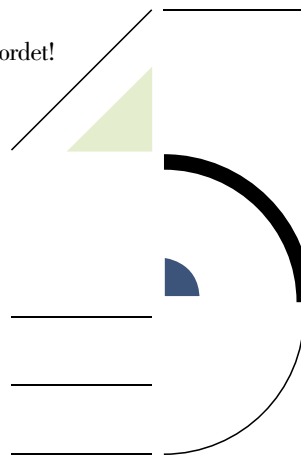
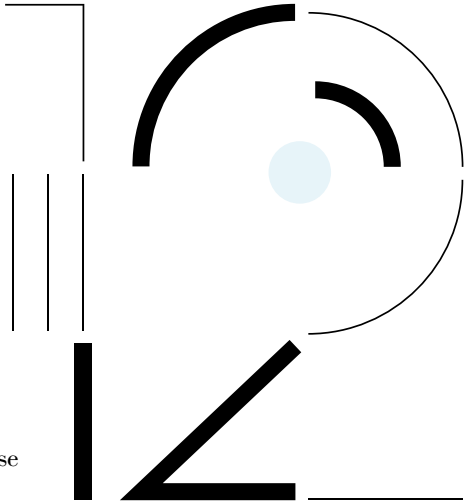

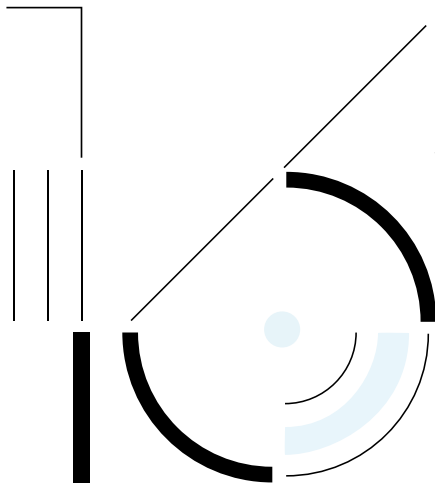
LEDARE
Lokal eller global? Vad är du?

DEBATT
Carl Tham slår näven i bordet!

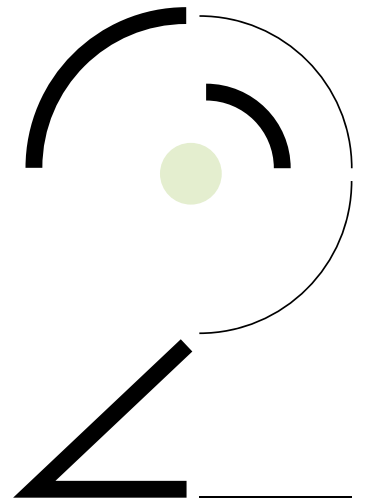
NYHETER
118 miljoner, rödgrön röra
och sköna siffror.

PUBLIKENS TYRANNI
Blir konsten en folkrörelse
i framtiden?

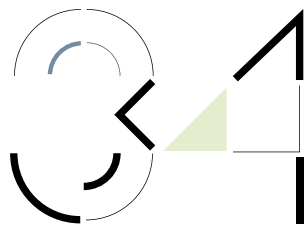
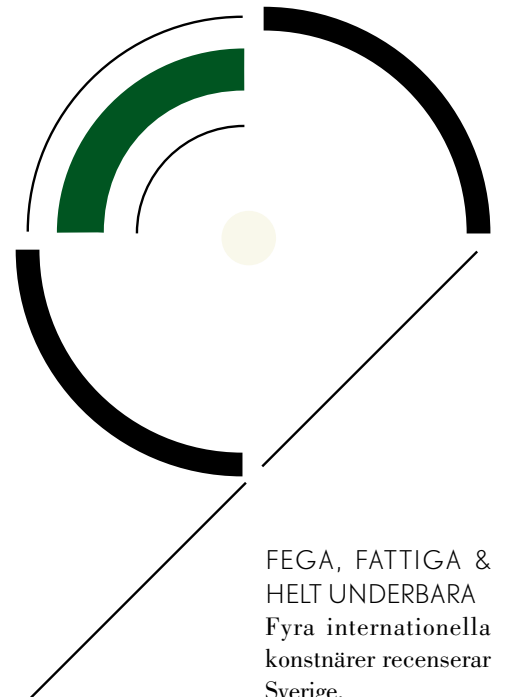
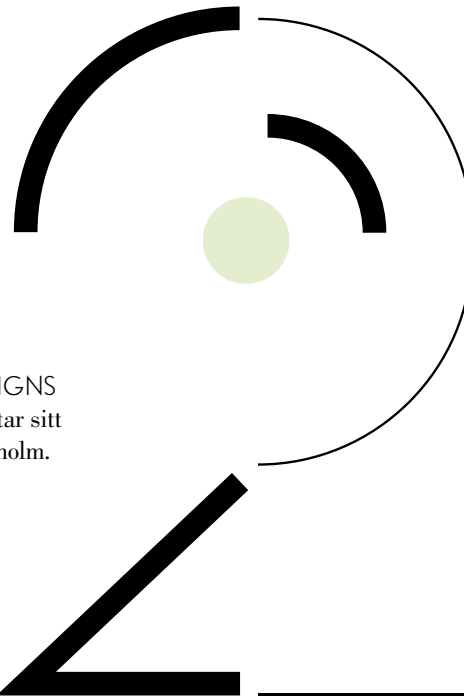
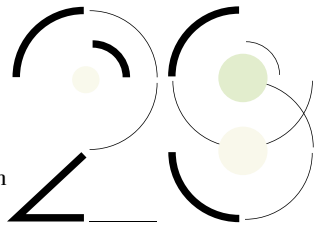

BAKOM MUREN
Vi hittar sprickor i Berlinmuren.

SLASH GORDON
Kim Gordon är en rockstjärna
som helst vill vara konstnär.

EN GLOBETROTTERS DÖD!
Rasmus Fleischer undrar om konsten
samlat sina sista flygpoäng.

STOCKHOLM STREET SIGNS
Daniel Eatock sammanfattar sitt
bestående intryck av Stockholm.

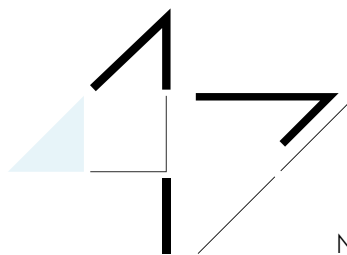

PILOT RAZOR POINT
Johannes Heldens penna rymmer en galax.

FEGA, FATTIGA &
HELT UNDERBARA
Fyra internationella
konstnärer recenserar
Sverige.

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

FÅGEL, FISK ELLER MITTEMELLAN?

Det är svårt att hänga med i dagens snabba tekniska och digitala utveckling, ens för dem som försöker. Det har aldrig varit svårare att förutsäga vart vi är på väg. Den tekniska utvecklingen har inte bara förändrat hur vi nås av kultur – den förändrar även kulturen i sig. Och ingen vill hamna på efterkälken, allra minst politikerna. Både Alliansen och de rödgröna säger sig vurma för den digitala utvecklingen.

Leif Pagrotsky säger att han vill ha »en digitaliseringskommission som hjälper oss att ligga i framkant«. Digitalisering har blivit ett politiskt modeord som man gärna slänger sig med. Något modernt och nytt, något fräscht. Inte som »IT« – det låter så gammalt.

Problemet är bara att samtidigt som digitaliseringen utmålas som en modern kulturpolitisk vision blir den aldrig djupare än en enkel teknikfråga: Digitalisera kulturen! Vad betyder det egentligen?

Det är ju inte digitaliseringen i sig, utan vad den leder till, som är själva grejen. Det är lätt att tro, när man lyssnar på politiker, att utvecklingen bara handlar om en övergång från det analoga till det digitala, från det gamla till det nya. Men ett så instrumentellt perspektiv riskerar att skymma sikten för de verkligt betydande förändringarna. Politiker talar för övrigt mer om möjligheter än risker. Man har naturligtvis medvetet glömt bort att det var politiska satsningar på »IT« under nittiotalet som gjorde Sverige till ett världsberömt tillhåll för digitala pirater.

Det intressanta är inte själva digitaliseringen, utan vad som händer efteråt. Författaren Rasmus Fleischer visade i boken *Det postdigitala manifestet* (2009, Ink förlag) hur vår relation till musik har förändrats genom digitaliseringen. Att uppleva musiken direkt har blivit viktigare, i form av konserter, klubbar, spelningar.

Det digitala har ökat betydelsen av att vara på plats.

Närheten, det lokala blir allt viktigare. Samtidigt kan man se en direkt motsatt utveckling, mot ökad globaliseringen och internationalisering.

Men hur hör dessa till synes motsatta tendenser samman? Internet har öppnat informationsflödet. Nyheter, trender, idéer och influenser når oss idag oerhört mycket fortare. Vi vet i högre grad vad som pågår i andra delar av världen. Vad som händer på konstscenen i London eller i Belgrad är tillgängligt ett klick bort. Det har stor betydelse för hur vi betraktar konstens arenor. Som Zandra Ahl, professor för *Keramik och Glas* på Konstfack, sa om sina studenter i förra numret av *Konstnären*: »De ser sitt skapande utifrån ett internationellt perspektiv. Det är naturligt för dem att det finns en internationell scen.«

Kulturrådet konstaterar i sin nya statistikrapport att »Internationaliseringen av bild- och formområdet har ökat kraftigt under senare år, med resultatet att konstnärernas kontaktnät, erfarenheter och arbetsmarknad har breddats.«

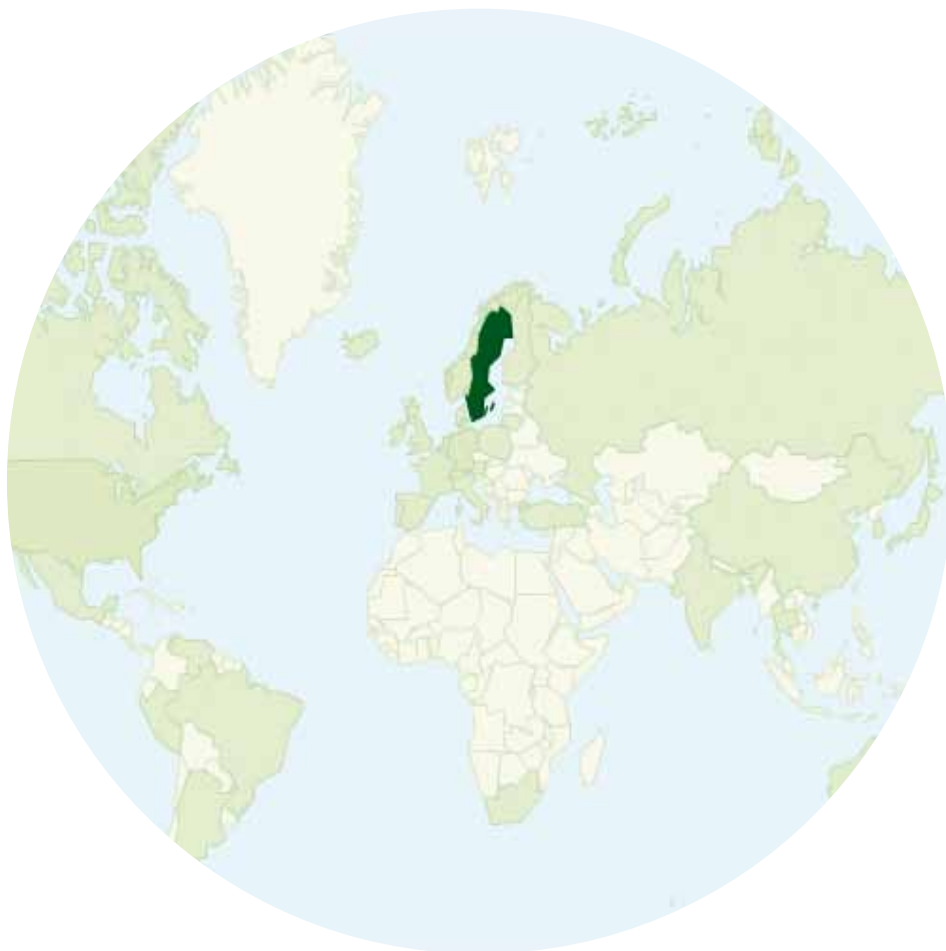
Men samtidigt som informationen blir allt mer global, ökar just behovet av det som ligger nära. Att träffas och uppleva saker på plats. Där har konsten en fördel; den kräver närhet.

Internationella influenser, lokala möten – så kan man sammanfatta utvecklingen. Det som blir lidande är snarare sådant som varken är lokalt eller globalt – mellanskiktet. De nationella dagstidningarna, medierna, kulturen. Konstkritikens förlorade betydelse i de stora morgontidningarna kan ses ur detta perspektiv. Även den kommande regionaliseringen av kulturstödet följer tendensen mot det lokala. De centrala arenorna marginaliseras, och riskerar att nästan helt försvinna. Det händer inte i morgon – det händer nu. Vad detta betyder för enskilda konstnärer återstår att se. Frågan är: Var står du själv?

Fågel, fisk eller mittemellan?

ANDERS RYDELL

CHEFREDAKTÖR

BESÖKARE PÅ WWW.TIDNINGENKONSTNAREN.SE

JU GRÖNARE DESTO FLER BESÖKARE

KONSTNÄREN NUMMER TRE 2010

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS RYDELL

FORM: NILLESVENSSON

TEXTREDAKTÖR: ANNA ASPLUND

OMSLAG: KIM GORDON PORTRÄTTERAD AV SEYMOUR CHWAST

REDAKTIONSRÅD: GUNILLA KIHLGREN, KARIN WILLÉN, PER WIRTÉN,

MALIN ÅBERG AAS

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: JOHAN LUNDH, ERIK WÅHLSTRÖM,

HEDVIG ANDERSSON, TOMAS HEMSTAD, RASMUS FLEISCHER,

BO NILSSON, SEYMOUR CHWAST, MICHELLE HAMMENFELDT,

DAVID LILJEMARK, DANIEL EATOCK, JULIE FOGARTY, LUZ.

ANNONSER: LUDVIG LÖF, LUDVIG@ANNONSHUSET.SE 08-662 75 09

OCH HANS FLYGARE, HANS@ANNONSHUSET.SE 08-662 75 03

ADRESS: ÅRSTAÄNGSVÄGEN 5 B, 117 43 STOCKHOLM

TELEFON: 08-54 54 20 83

TELEFAX: 08-54 54 20 89

MEJL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB

TS-KONTROLLERAD UPPLAGA 6 600 EX

TIDNINGEN KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE.

KIF Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare

Konstnärernas Riksorganisation

The Swedish Artists' National Organization

PRENUMERATION HELÅR 250 KR

Öppnar på nätet
i september 2010

unplugged.dk

Konstartiklar till grossistpriser

SPARA
UPP TILL
20%
PÅ DINA KONST-
ARTIKLAR

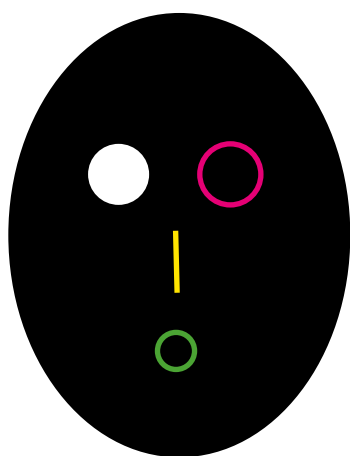
Boesner är en av Europas största online-butiker inom konstartiklar. I september öppnar vi i Sverige. Det finns pengar att spara på kända märkesvaror samt ett stort urval av Boesners egna kvalitetsprodukter. Boesner saluför mer än 12 000 konstartiklar till professionella och hobbykonstnärer och det gör vi till rena grossistpriser. Gå in på www.boesner.se redan i dag och anmäl dig till vårt nyhetsbrev.

boesner
www.boesner.se

SVERIGE BEHÖVER ETT RIKTIGT KULTURLYFT!

I SOMMARSVERIGE BLOMSTRAR alla dessa kulturfestivaler. Kyrkor, hörsalar, gamla industrilokaler och konsthallar fylls av konstintresserade och förväntansfulla semesterfirare. Kvaliteten är växlande men många gånger ändå förbluffande bra. Det är uppiggande med alla initiativ och de möjligheter som erbjuds. På något sätt lyckas man skrapa ihop pengar till detta, men de eviga pengaproblemen har allvarliga skuggsidor. Alltför ofta händer det att konstnärer – och särskilt då inom bild- och formkonsten – inte får rätt betalt eller ens betalt alls. Ingen ansvarig intendent för en konsthall drömmer om att inte betala snickare eller elektriker enligt avtalsenliga löner, men ersättningen till de deltagande konstnärerna är låg och ibland obefintlig. De avtal som finns följs oftast inte, inte ens alltid av de offentliga institutionerna.

Konstnärer av alla de slag har en svag ställning i förhållande till kulturinstitutionerna och kulturindustrin. Ju närmare man kommer den direkta konstnärliga verksamheten desto sämre blir de ekonomiska villkoren. Beställare och producenter utnyttjar att konstnärerna är så engagerade i sin konstnärliga verksamhet att de kan förmås medverka till låg ersättning. Det gäller i huvudsak inom alla konstområden, med variationer, men naturligtvis inte för de olika konstarternas stjärnor och kassasuccéer.

Så har det alltid varit, men de förbättringar som vi trodde skulle komma har varit marginella. Konstnärsnämnden som ju bland annat har ansvaret för att följa konstnärernas ekonomiska situation slår fast att målsättningen att konstnärerna ska kunna leva på sitt arbete och att regelverken (till exempel skattevillkoren) ska anpassas till verksamheten inte på något sätt uppfyllts. Konstnärer av alla de slag har genomsnittligt mycket låga inkomster.

I vissa avseenden har läget försämrats under senare år. Skådespelare och andra scenartister har allt svårare att få fasta anställningar och allt fler har pressats ut i en osäker frilanstillvaro. Försämringen har skärpts under den borgerliga regeringen, bland annat genom försämringen av a-kassan. Den så kallade kulturministerns brist på respekt för konstnärerna slår igenom med full kraft när också erkända konstnärer tvingas ta vilka jobb som helst för att överleva. Den livslånga inkomstgarantin för särskilt förtjänta konstnärer har tagits bort. Regeringen kallar detta för arbetslinjen. De ekonomiska stödsystemen urholkas samtidigt som tidningar och andra uppdragsgivare på kulturmarknaden pressar ersättningarna; det blir allt svårare inte bara för konstnärer utan också för

kulturskribenter. »Kultursektorn har utvecklats till experimentverkstad för en rättlös arbetsmarknad«, skriver Per Wirtén. Istället för att uppmuntra talang, engagemang och kreativitet som finns hos konstnärer och de som vill bli konstnärer, kläms de åt och får veta att deras arbete inte är särskilt behövligt.

DET FRIA KONSTLIVET hotas också av tanken att konsten framför allt ska vara ett ekonomiskt smörjmedel eller, som det heter i offentliga dokument, »tjäna det område den verkar i«. Den går ibland hand i hand med en smygande svåråtkomlig politisk dirigering. Till exempel i Stockholm där ju det ansvariga kulturborgarrådet sagt att det måste vara tydliga mål för stadens kulturpolitik så att konstnärer av alla de slag »vet vad som förväntas av dem«. Det är möjligt att de som skriver och säger så inte riktigt hör de ekon från auktoritära regimer som ligger inbäddade i dessa tankar. Ett hot är det likafullt.

EN NY KULTURPOLITIK måste vårda och främja konsten för dess egen skull; konsten ska vara fri »den bör inte lyda under några mål, inte ens goda« (Skuggutredningen). Och man måste nu äntligen ta krafttag för att förbättra konstnärernas ekonomiska situation. Det är mycket som krävs vad gäller till exempel skattevillkor, arbetsstipendier – och återinförande av inkomstgarantin i modifierad form. Stat, landsting och kommuner måste självfallet se till att de avtal som finns för bildkonstnärernas rätt till ersättning för nedlagt arbete i samband med utställningar också följs. Men handlar det om ett allmänt lyft för hela kultursektorn, så att institutioner och andra beställare har nödvändiga resurser för att betala rimliga ersättningar. Det bästa sättet att förbättra konstnärernas levnadsvillkor är att öka efterfrågan. Det finns ett publiktryck – det visar inte minst alla sommarfestivaler – men det saknas resurser. Ett kulturlyft för Sverige, det är vad som behövs.

CARL THAM

FD SOCIALDEMOKRATISK UTBILDNINGSMINISTER, GENERALSEKRETERARE VID OLOF PALMES INTERNATIONELLA CENTER OCH SVENSK AMBASSADOR I BERLIN.

HAN HAR UNDER LÅNG TID SYSSLAT MED KULTURPOLITIK, BLAND ANNAT SOM ORDFÖRANDE ELLER STYRELSELEDAMOT I SEX STATLIGA STYRELSEER INOM KULTUROMRÅDET.

I AUGUSTI PUBLICERADE HAN RAPPORTEN ETT KULTURLYFT FÖR SVERIGE – TANKAR OM KONST OCH KULTURPOLITIK PÅ ARBETARRÖRELSEN TANKESMEDJAN.

VEM VINNER

118 MILJONER?

ETT REKORDSTORT BELOPP SATSAS PÅ KONST I SAMBAND MED BYGGANDET AV DET NYA KAROLINSKA SJUKHUSET I SOLNA. MEN VAD RÄKNAS SOM »KONST«? OCH VEM BESTÄMMER EGENTLIGEN ÖVER PENGARNA?

STOCKHOLM Nya Karolinska sjukhuset i Solna ska stå klart 2017 och blir då det största sjukhuset i världen som byggs genom offentlig-privat samverkan (OPS). Enligt tvåprocentsregeln, som fastställer att två procent av den totala byggnadskostnaden för vårdinrättningar ska gå till konst och konstnärlig gestaltning, satsar man 118 miljoner kronor på fast och lös konst.

–Det är klart att det är väldigt mycket pengar men det är inget överskott vi har fått, säger Inga-Lill Bäckström, projektledare på konstenheten på Landstingets Kulturförvaltning. I Stockholms läns landsting räknar vi med två procent av byggkostnaden åt konst och konstnärlig gestaltning för lokaler där man bedriver vård, och en procent för administrativa lokaler.

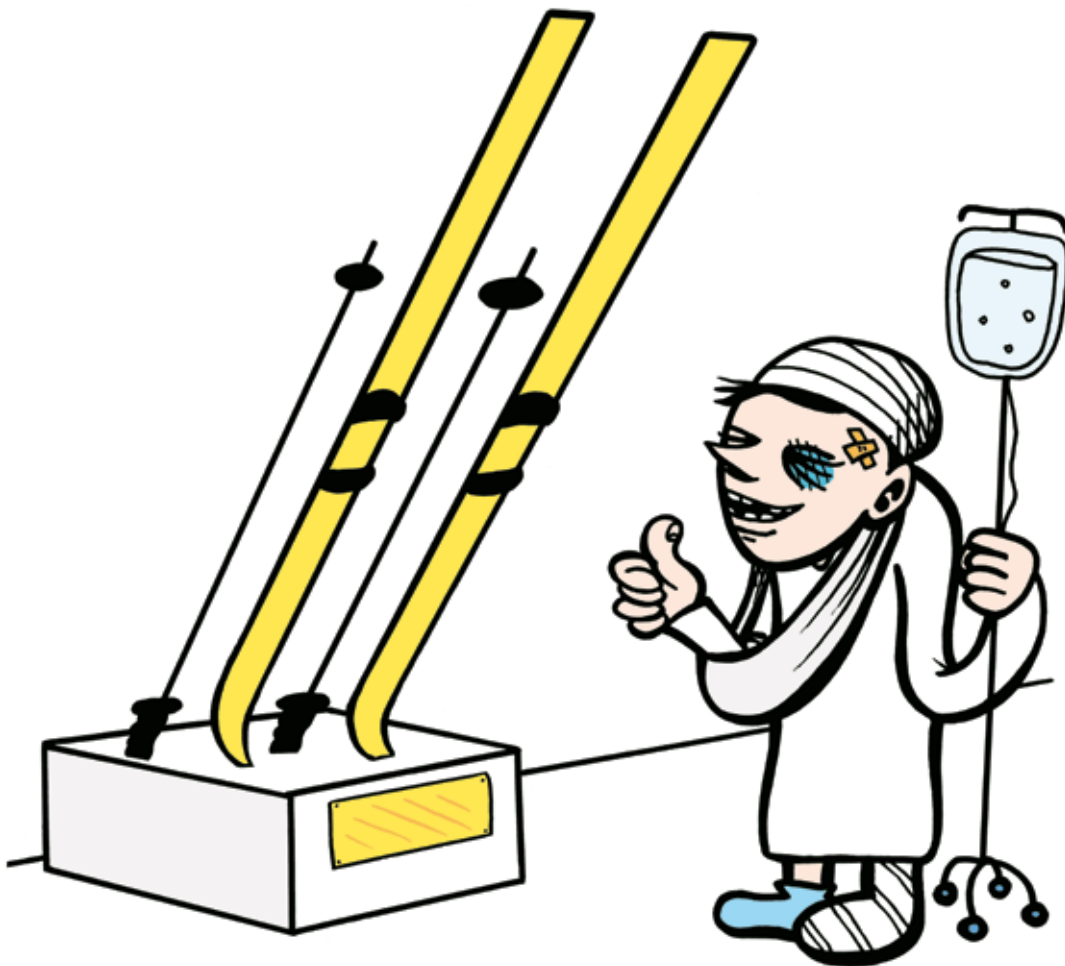
Skanska, som kommer att projektera, bygga, driva och underhålla sjukhus- forsknings- och undervisningskomplexet, har fått sitt största projekt hittills med en budget på cirka 14,5 miljarder kronor. På konstenheten har man redan arbetat med det omfattande projektet i tre år.

–Vi började arbeta med de dåvarande arkitekterna på White Arkitekter i ett tidigt skede, när man la upp planerna för sjukhuset och för finansieringen. Nu har vi tagit fram ett konstprogram med övergripande riktlinjer för hur man ska arbeta, men det ska naturligtvis bearbetas när vi får veta vilka de nya arkitekterna är, säger Inga-Lill Bäckström.

I det unika samarbetet mellan offentlig och privat sektor står Skanska för cirka 46 miljoner kronor. Landstinget bidrar med strax under 69 miljoner kronor för den konstnärliga utsmyckningen. Skanska står för den fasta konsten, den som byggs in, och Landstinget för den så kallade lösa konsten som också kan beställas och vara platsspecifik. Två miljoner ska vidare läggas på ett torg, och en miljon kronor har reserverats för en broförbindelse över Solnavägen. Utöver Skanska och Landstinget kommer många andra aktörer att ha inflytande över pengarna.

–Eftersom vi arbetar med en offentlig-privat finansiering så är frågan om vem som har det yttersta inflytandet över konstpengarna ganska svår att svara på. Normalt är det Kulturnämnden som fattar de formella besluten och Landstingets Konstnämnd som bereder frågorna. Men riktigt så enkelt är det inte i det här fallet. Det är ett samarbete med många olika aktörer, säger Göran Rosander, chef för konstenheten.

Det saknas alltså ännu en detaljerad plan för hur

de 118 miljonerna ska spenderas. Men man säger att begreppet konst kommer att tolkas brett och innefatta många olika typer av utsmyckningar, från bild- och videokonst till skulpturer och broar.

–Konstprojektet är ett samarbete mellan arkitekter, konstnärer och berörda yrkesgrupper på sjukhuset. Det är ett enormt projekt och vi har ett stort ansvar att göra något bra av det, säger Mats Olofgörs som tillsammans med Frida Cornell arbetar som konstrådgivare för projektet.

På KRO/KIF välkomnar man projektet som en milstolpe i offentlig konst och en fantastisk möjlighet för Sveriges konstnärer.

–Nya Karolinska är ett alldeles särskilt projekt till att börja med i kraft av sin storlek, och som sådant tycker jag att det kräver extraordinära metoder. Även om upphandlingsförfaranden är känsliga och sekretessbelagda, hade det kunnat vara möjligt att arbeta både öppnare och mer förutsättningslöst redan tidigt i projektet, säger Karin Willén, riksordförande i KRO.

På konstenheten förklarar man det såhär:

–Att vi inte har gått ut med någon information än beror på att projektet är i ett väldigt tidigt skede. Naturligtvis kommer man att involvera många olika arbetsgrupper, från arkitekter och konstnärer till sjukvårdspersonal, säger Inga-Lill Bäckström.

På KRO/KIF menar man att det finns en kontinuerlig dialog med SLL och stort förtroende både för

konstenheten och för de båda projektledarna, men anser samtidigt att mycket redan har bestämts och formats. Karin Willén föreslår att man skulle ha kunnat arbeta med projektet utifrån en tävling, inte kring konsten utan istället med själva konstprogrammet.

–En sådan tävling har mig veterligen aldrig gjorts i Sverige. Arkitekter är vana vid att tävla kring själva programmet, konceptet i en byggnad. Sedan är det någon annan som ritar själva byggnaden. Så bör vi göra även på konstområdet. Det konstprogram som nu föreligger är framtaget på sedvanligt sätt av SLL:s organisation, och är säkert gediget i sig. Men den processen är varken extraordinär eller transparent och gör inte Nya Karolinska till den kollektiva angelägenhet det är för både publiken och alla oss på konstscenen, säger hon.

På konstenheten menar man att beslutsprocessen ändå innefattar ett stort antal personer.

–Vi kommer att sitta tillsammans, i stora grupper, och arbeta fram idéer. Det är en väldigt stor del av arbetet, att prata med olika yrkesgrupper om vad som fungerar och att ta del av deras erfarenheter. Det handlar om att hela tiden för en dialog, säger Frida Cornell.

Karin Willén efterlyser fokus på den svenska samtidskonsten och konstnärer som är verksamma i Sverige.

–Jag förutsätter att man tänker längre än att göra karbonkopior på stora utsmyckningar enligt vanlig modell globalt. Det finns några få fixstjärnor som →

MER, TACK!

I ALMEDALEN PRESENTERADE DE RÖDGRÖNA ÄNTLIGEN SITT KULTURLYFT. MEN BLEV DET DEN STORA SATSNING PÅ KULTUREN SOM VI VÄNTAT PÅ?

VISBY Under Almedalsveckan i början av juli presenterade de rödgröna oppositionspartierna slutligen sitt utlovade kulturlyft, som kom i 7 punkter. Det viktigaste löftet var 1 miljard extra till kulturen, pengar som bland annat ska användas till att införa en maxtaxa i Kulturskolan.

Kulturlyftet var även en återgång till socialdemokraternas tidigare politik på området. Man lovade bland annat att återinföra fri entré på de statliga museerna, och att utvidga detta till andra offentligt finansierade museer runtom i landet genom särskilda bidrag.

– Att de borgerliga har återinfört vändkors och spärrvakter på museerna är oacceptabelt. Vi vill gå i motsatt riktning, och också stimulera lokala och regionala museer att införa fri entré, säger Socialdemokraternas kulturtalesperson Leif Pagrotsky i ett pressmeddelande.

Man lovar även att återställa de avskaffade konstnärlöner. Och uttrycker en önskan att centrala kulturinstitutioner bör etablera filialer mer regionalt.

– Vi vill verka för att fler centrala museer och andra kulturinstitutioner etablerar sig också i andra delar av landet än Stockholm, säger Leif Pagrotsky vidare.

Olafur Eliasson som alltid återkommer i stora prestigeprojekt och det blir i längden både förutsägbart och tråkigt. Jag hoppas att nya Karolinska vågar ge de stora utmaningarna till svenska konstnärer, och dessutom sprida uppdragen på oväntat sätt över hela konstnärskåren. Det finns så många fantastiska konstnärer som inte alltid syns i det smala segment av konstscenen som utgörs av gallerier och konstkritik, säger hon.

På konstenheten har man ännu inte beslutat om hur pengarna ska fördelas mellan svensk och utländsk konst, men ambitionen är att involvera konstnärer så snart som möjligt.

– Den här förskjutna tidsplanen, att byggnaden ska stå färdig 2017 istället för 2015, tror jag kan vara en fördel eftersom detaljplaneringen inte blir så forcerad nu. Det betyder att vi har tid att engagera konstnärer på ett tidigt stadium och att de kan arbeta mer med arkitekterna, säger Frida Cornell.

Vilka riktlinjer finns för arbete med konst i sjukhusmiljö?

– Konsten ska framförallt vara funktionell. Nu senast jobbade vi med strålbehandlingsrum på nuvarande Karolinska. Då fanns till exempel ett önskemål från personalen om att ha konst i taket som kan lugna och avleda uppmärksamheten från behandlingen. Vi jobbar också mycket med ljus och rörlig bild, säger Inga-Lill Bäckström.

– Dessutom kommer hygienkraven att vara enorma

Ett exempel som lyfts fram är Moderna museet i Malmö.

En annan viktig punkt i programmet är att öppna och sprida museernas och konsthallarnas samlingar, främst genom digitalisering. Det betyder en utvidgning av det tidigare genomförda ACCESS-projektet. De rödgröna skriver på debattsajten Newsmill att de ser digitaliseringen som en »folkbildningssatsning för att stärka kunskapen hos fler om hur man kan ta del av kultur och information via nätet och mobilt.«

Spridandet ska även ske genom en fri dragningsrätt på samlingar, vilket betyder att museer lättare ska få tillgång till andra museers samlingar. Utställare ska ha förtur till det som för stunden inte visas.

– Vi vill öka möjligheterna att ta del av konst och utställningar i hela landet. Samtidigt visar de centrala museerna bara en bråkdel av alla sina verk. Resten ligger osedda i mörka magasin, säger Leif Pagrotsky.

I programmet utlovas också stora satsningar på barnkulturen, bland annat genom att göra Unga Klara i Stockholm till nationell scen för barn- och ungdomsteater. Man vill även utvidga Skapande skola. Ett mer oväntat förslag är införandet av ett populärkulturcentrum för »moderna« kulturyttringar som dataspel och film.

De rödgröna identifierar även kulturskaparnas försörjningsmöjlighet som en viktig fråga. Man vill förbättra situationen genom att utöka konstnärsanserna, antalet långtidsstipendier och bidragen till arrangörer och fria grupper.

Socialdemokraterna gick i augusti ut med en egen och mer specifik satsning på museer. Förutom de förslag som gavs i Kulturlyftet vill man bland annat se satsningar på designområdet.

– I Stockholm behöver flera museer moderniseras. Vi vill se ett nytt Nationalmuseum – och i samband med det titta på hur designområdet kan lyftas – samt ett nytt Nobelmuseum, säger Leif Pagrotsky.

Men hur generös (och seriös) är egentligen de

på nya Karolinska, fortsätter Frida Cornell. Det är ju det som är så spännande med att arbeta med konst på ett sjukhus, just att det finns så många krav. Det handlar om personalen, patienten och konstnären, och det skapar ett väldigt dynamiskt samarbete. Begränsningarna blir en extra sporre, en extra kreativitet som måste till för att skapa ett verk som fungerar just där med de förutsättningarna.

Att konst har en viktig plats i vården och en positiv inverkan på hälsa och tillfrisknande finns dokumenterat i en rad studier sedan åttiotalet.

– Vårdtiden blir kortare och medicinkostnaderna lägre, så även de med kronor för ögonen borde kunna acceptera att man spenderar pengar på konsten i sådana här sammanhang. Men vi talar förstas om långsiktiga effekter. När det gäller musik har vi en lång tradition av att koppla ihop den med god hälsa, men med bildkonsten ligger vi något efter, säger Britt-Maj Wikström, docent på Karolinska Institutet och professor vid Högskolan i Akershus.

Inför uppdragsprocessen arbetar man med att bygga ut Landstingets digitala konstdatabas, Artmedica. Utbyggnaden kommer att bestå av en databas där konstnärer får möjlighet att presentera sig och sina verk.

– Det blir en anmälan om att man är intresserad av att delta i något av Landstingets projekt. Men konstnärsbasen är bara en del, den är ett verktyg. De stora uppdragen kommer vi att annonsera ut på olika

rödgrönas kultursatsning? I augusti publicerade Arbetarrörelsens tankesmedja rapporten *Ett kulturlyft för Sverige – tankar om konst och kulturpolitik* – författad av den socialdemokratiska politikern Carl Tham. Han lovordar de rödgrönas förslag att ge 1 miljard extra till kulturen, men menar samtidigt att det inte är tillräckligt. Tham ställer i rapporten frågan varför inte Socialdemokraterna kan tala om »satsningar på vård, skola, omsorg« och lägga till »kultur«? Enligt Carl Tham skulle det behövas en 2,5 miljarder kronor till kulturområdet under den kommande mandatperioden för att skapa en verklig förändring. Med en sådan satsning skulle Socialdemokraterna »kunna visa att man tycker att konsten är en central del av ett bra samhälle«, skriver Tham som slutord.

Även kulturanalytikern Tobias Nielsén tycker att de rödgrönas satsning är välkommen men otillräcklig.

– Jag kallar det inte ens en satsning. Jag tycker tyvärr inte att man angriper de centrala kulturpolitiska frågorna, utan mest har duttat. Det märks också på det svala mottagandet att det inte finns något revolutionerande i det som presenterats. Men debatt blir det förstås först när förslag presenteras som innebär neddragningar eller stora förändringar för kultursektorn. Alla är sig själva närmast. Och eftersom det bara är kultursektorn som bryr sig om kulturpolitiken, verkar det bara vara när ens egna jobb eller intresseområden hotas som det hettar till.

Även Nielsén menar att kulturen fortfarande är ett politiskt sidoprojekt.

– Jag överdriver förstås, men jämför med skolfrågor som intresserar folk även utanför skolan. Vad som skulle skapa förändring är om partiledarna gick i fronten för ett kulturpolitiskt program som till exempel innebar en vision och höjda anslag med 20 procent under en mandatperiod. Det skulle vara en satsning.

ANDERS RYDELL

sätt enligt lagen om offentlig upphandling, säger Inga-Lill Bäckström.

I ArtMedica finns också information om fördelningen av konstinköpen och beställningarna mellan män och kvinnor.

– Riktlinjerna ser ut så att pengar ska fördelas åtminstone 60/40 mellan män och kvinnor. De senaste åren har 60 procent av de verk vi köpt in varit gjorda av kvinnliga konstnärer. Däremot kostar mäns verk mer, det finns en snedvridning där. Män behöver alltså inte sälja lika mycket konst för att hälften av pengarna ska tillfalla dem. Det är något vi är medvetna om och håller ögonen på. Det som är svårare för oss är mångfalden, att involvera konstnärer med utländsk bakgrund. Det försöker vi jobba aktivt med, säger Göran Rosander.

På konstenheten hoppas man så snart som möjligt få träffa arkitekterna för att tillsammans med dem börja planera utifrån de exakta ritningarna. Nästa sommar läggs de första uppdragen ut.

– Då ser jag framför mig att man skulle kunna utkristallisera ett antal uppdrag för fast konst där konstnärerna ska vara med på ett väldigt tidigt stadium. Man borde försöka få några av de större uppdragen att rulla vid den här tiden. Men vi ligger ju fortfarande i projekteringsfas i tre år framöver, säger Inga-Lill Bäckström.

HEDVIG ANDERSSON

KONSTEN FÅR MINST!

KULTURRÅDET HAR SAMMANSTÄLLT
DEN FÖRSTA STATISTIKRAPPORTEN
FÖR BILD OCH FORMOMRÅDET.
UNDERSÖKNINGEN MÅLAR UPP
EN BILD AV ETT CENTRALISERAT,
KVINNODOMINERAT OCH GRAVT
UNDERFINANSIERAT OMRÅDE.

STOCKHOLM I juni publicerade Kulturrådet *Bild och form 2009: Kulturen i siffror*, som är den första statistikrapporten kring enbart bild och form. Kulturrådet konstaterar att det finns stora luckor i statistiken på området, speciellt när det gäller den samtida form- och bildkonsten. Skälen tros vara »det stora antalet skilda aktörer och statens relativt otydliga roll på området«. Rapporten ska vara ett steg i att förändra detta och en del av »Kulturrådets nya strategi att göra den samtida bildkonsten tillgänglig för så många som möjligt«.

147 icke-vinstdrivande utställningsarrangörer, både privata och statliga, har svarat på Kulturrådets enkät. Bland dem finns förutom verksamheter med

offentligt stöd även gallerier, mässor, konstgrupper och konsthantverkskooperativ.

Rapporten målar upp en bild av ett område som bland annat är kvinnodominerat, och statligt underfinansierat i jämförelse med andra kulturområden.

Nära hälften av alla utställningsarrangörer återfinns i Stockholm, Göteborg och Malmö. Två tredjedelar av de tre miljoner som under 2009 besökte en av utställningsarrangörerna gjorde det också i dessa städer. De flesta av besöken gjordes hos de kommunala konsthallarna. Störst var Kulturhuset i Stockholm (282 889 besök), följt av Dunkers kulturhus i Helsingborg (242 800) och Malmö Konsthall (172 590). De verksamheter som hade genomsnittligt högst besöksantal låg i Skåne, med 200 besökare per dag mot 100 i övriga landet. Av undersökningen framgår att de fria aktörerna i huvudsak bedriver sin utställningsverksamhet i liten omfattning.

Totalt arrangerades 1300 utställningar, varav majoriteten var egenproducerade (70 procent). På dessa utställningar visades 6000 konstnärer, varav 80 procent var verksamma inom Sverige och 50 procent inom samma län som utställningsarrangören. De kommunala konsthallarna och de fria arrangörerna visade lika många konstnärer, men bland de senare fanns fler professionella konstnärer.

40 procent av alla utställningsarrangörer arbetade ideellt, utan någon form av ersättning. Utbildningsnivån bland arrangörerna är dock hög, en majoritet har någon form av högre utbildning eller akademisk examen.

Betydligt fler kvinnor än män är verksamma på bild- och formområdet. Två tredjedelar av alla arbetstimmar utfördes av kvinnor. Kvinnor avlönades även i högre grad för sitt arbete än män, dubbelt så många enligt rapporten.

Den totala intäkten för de tillfrågade utställarna var 200 miljoner kronor, av dessa var två tredjedelar offentliga bidrag. Kommunerna stod för 70 procent

(101 miljoner) av detta, medan staten bidrog med 15 procent (20 miljoner).

Av entréavgifterna på totalt 12,5 miljoner kom 85 procent från Stockholm. I huvudsak från Liljevalchs, som stod för 77 procent av de totala intäkterna på detta område under 2009.

De tillfrågade utställningsverksamheterna uppgav att de i snitt betalar konstnärer 3000 – 5000 kronor per utställning, och det är ingen större skillnad mellan utställningsarrangörerna i ersättningsnivå.

När det kommer till marknadsföring använder en majoritet av utställarna sig av en webbplats. Drygt hälften av utställarna säger sig använda sociala medier som kommunikationsväg. Majoriteten av dem finns i storstadsregionerna.

Slutligen konstaterar Kulturrådet i sin analys att det finns stora skillnader mellan de fria aktörerna och de kommunala konsthallarna. De fria aktörerna visar betydligt fler konstnärer med härkomst utanför Europa, medan de kommunala lägger större fokus pedagogisk verksamhet och att nå barn, unga och föreningsliv.

Man konstaterar vidare att områdets knappa ekonomi står i skarp kontrast till den ekonomiska tillväxt som skett på konstmarknaden. Gallerieförbundets femtiotal medlemmar omsätter 234 miljoner kronor. Mellan 2002 och 2006 växte konstmarknaden i Sverige med 90 procent. Kulturrådet menar att man kan tala om »två skilda världar. Å ena sidan en marknad som omsätter stora pengar och har en kraftig tillväxt, å andra sidan en verksamhet som drivs med knappa resurser och ett stort mått av ideellt arbete.«

Rådet slår fast att »det samlade offentliga stödet till bild- och formområdet är litet« – lägst av andel av samtliga kulturområden (1 procent).

Som skäl anger Kulturrådet att detta är ett svårångat område, där kommersiellt framgångsrika aktörer blandas med ideella krafter. Bristen på en tydlig struktur tros vara en huvudanledning.

ANDERS RYDELL

LARS NITTVÉ TILL HONGKONG

VID ÅRSSKIFTET BÖRJAR LARS NITTVÉ SITT NYA JOBB I KINA, DÄR HAN SKA DELTA I ETT AV VÄRLDENS STÖRSTA KULTURPROJEKT. MEN HUR STOR ÄR KONSTNÄRERS FRIHET I HONGKONG?

HONGKONG Den sista oktober slutar Lars Nittvé som chef för Moderna museet efter nio år vid rodret. Omdömet om hans gärning är delad. Å ena sidan kommersiell succé med ökat besöksantal och hundratals sponsormiljoner till museet å andra sidan kritik för allt för lättköpta utställningar av alltför många män.

Ett nytt jobb är dock redan klart. Vid nyårsskiftet flyttar Lars Nittvé till Hongkong för att delta i en av världens största konst- och kultursatsningar. 22 miljarder kronor satsas på att skapa en kulturstadsdel på en cirka 40

hektar stor halvö byggd av sten och sopor. Projektet har knutit till sig de världskända arkitekterna Norman Foster och Rem Koolhaas, som ska lägga upp huvudplanerna för området. Halvön ligger vid Hongkongs kända Victoria Harbour och ska ha teatrar, operahus, konserthus och ett stort konstmuseum.

Lars Nittvé's jobb blir att delta i stadsplaneringen, men framför allt bygga upp konstsamlingen för museet M+. Det ska dock vara bredare än bara ett konstmuseum, M+ ska även inkludera arkitektur, design och rörlig bild.

Det hymlas inte med att det är ett skryt-projekt det handlar om. Den holländska arkitekten Rem Koolhaas har gjort sådana här anläggningar till sitt signum, efter flera megaprojekt ibland annat i Dubai och Shanghai.

En kritik som riktats återkommande mot dessa projekt är att västerländska arkitekter och konstnärer hjälper diktaturer att tvätta byken med estetik och konst. I Kina har konstnärer som samarbetat i dessa projekt också råkat illa ut, till exempel konstnären och arkitekten Ai Wei Wei som tillsammans med schweiziska byrån Herzog & de Meuron låg bakom den stora OS-arenan Fågelboet i Peking. Efter att han tog ställningen för offren i jordbävningen i Sichuan 2008 har han gripits och misshandlats. Till Svenska Dagbladet säger dock Lars Nittvé att situationen är annorlunda i Hongkong: »Han (Ai Wei Wei) kommer inte råka illa ut i Hongkong. Det känner jag mig väldigt säker på efter alla samtal jag haft med konstnärer på stadens aktiva alternativa konstscen. De upplever att de agerar väldigt fritt.«

Friheten i Hongkong är dock odefinierad, sedan Kina tog över ön 1997 har alla demokratiska reformer avstannat. Regimen i Peking har även låtit förstå att man har sista ordet.

Museet M+ ska stå färdigt 2015-16.

ANDERS RYDELL

www.materialpaletten.se

KONSTNÄRSMATERIAL!

Välkommen att beställa ditt material.
Vi har färger, dukar, penslar och paletter.
Konstnärsmaterial från välkända och
Beprövade leverantörer med kvalitet.

Allt material hos oss är framtaget efter
Samråd med yrkesverksamma konstnärer.
Här handlar du tryckt och säkert.
Alltid öppet dygnet runt på nätet.
Kontant eller faktura. Du väljer.

10% och en liten välkomstpresents
ger vi på din förstagångs beställning.

www.materialpaletten.se

MARIANNE LINDBERG DE GEER®
UNDER BELÄGRING

18.9–21.11 2010

Fri entré

Visningar
lördagar kl 14.00

Tis–ons 12–17
Tors 12–19
Fre–sön 12–16
Trädgårdsgatan 9
Tel 0500–49 85 61
www.skovde.se/MLDG

KONSTHALLEN
SKÖVDE KULTURHUS

KONST
FÄSTE
SKÖVDE
KOMMUN

Målardukar till kanonpriser!

Dubbelt akrylgrundad, mediumgrängad uppspänd galleriduk i 100% syrafri bomull. 36 mm djup. Nu har vi utökat sortimentet med ytterligare 18 nya storlekar!

Målardukar i urval:

Målarduk	203 x 203 x 36 mm	25:-
Målarduk	305 x 305 x 36 mm	45:-
Målarduk	356 x 254 x 36 mm	45:-
Målarduk	406 x 305 x 36 mm	55:-
Målarduk	457 x 356 x 36 mm	65:-
Målarduk	508 x 406 x 36 mm	80:-
Målarduk	610 x 305 x 36 mm	75:-
Målarduk	508 x 508 x 36 mm	95:-
Målarduk	800 x 305 x 36 mm	100:-
Målarduk	762 x 610 x 36 mm	165:-
Målarduk	1016 x 508 x 36 mm	175:-
Målarduk	1016 x 1016 x 36 mm	335:-

15 % rabatt

För medlemmar i KIF samt Mattons kundklubb.

Foto: 12560006 Moodboard/Matton Images

Matton AB
www.mattonbutiken.se

Välkommen till våra butiker:

Stockholm
Luntmakargatan 66

Göteborg
Första Långgatan 26

Malmö
Djäcknegatan 33

Matton.

IB WAHLSTRÖM KONSTNÄRSMATERIAL

Det mesta för
måleri & grafik

Tel: 08-151910

www.ibwahlstrom.se

Butik: Rådmanngatan 52, Stockholm

BILLIGT KONSTNÄRSMATERIAL!

20-40 %

**BILLIGARE ÄN
REKOMMENDERADE
PRISER.
SNABB LEVERANS!**

HENRIKSSONS KONSTNÄRSMATERIAL AB

NYDALSVÄGEN 1, HÖKERUM

0321-51400

WWW.HENRIKSSONSKONSTNÄRSMATERIAL.SE

UNGERN ANKLAGAS FÖR KONSTSTÖLD

WASHINGTON Den ungerska staten stäms på 100 miljoner dollar av släktingar till den judiska konstsamlaren Mór Lipót Herzog. Det var i slutet av andra världskriget som den ungerska staten tillsammans med nazisterna beslagtogs Herzogs konstsamling i Budapest. Samlingen, som består av ovärderliga verk av El Greco, Velázquez, Courbet och Coro, finns idag utspridd på flera av Ungerns största statliga museum.

Tidigare i år återlämnade den tyska staten en målning ur samlingen; ett renässansporträtt av Georg Pencz, som i juli såldes på Christies i London för 8,5 miljoner dollar. Pengarna från målningen har finansierat den nya stämningen. Den ungerska regeringen har hittills vägrat återlämna konst som beslagtogs från judar under kriget, trots påtryckningar från bland andra Hillary Clinton.

HÅRT STRAFF FÖR KONSTHANDLARE

NEW YORK Den amerikanska konsthandlaren Lawrence Salander dömdes i augusti till 6-18 års fängelse för ett konstbedrägeri som inbringade 860 miljoner kronor. Salander sålde under lång tid konst som inte tillhörde honom själv till flera olika köpare. Bland de lurade finns tennis spelaren John McEnore och skådespelaren Robert De Niro. Bluffen upptäcktes när galleriet gick i konkurs 2007. Lawrence Salander hade använt pengarna till att finansiera en luxuös livsstil, där han bland annat hyrde ett mansion i New York för 150 000 dollar i månaden.

Fängelsestraffet avgörs av Salanders uppförande i fängelset. Han dömdes även att betala tillbaka 860 miljoner kronor.

ÄR CHRISTO EN MILJÖBOV?

COLORADO Hur skadligt är det att täcka över en 10 kilometer lång sträcka längst Arkansasfloden med silvriga dukar? Det utreder nu de federala myndigheterna i USA, sedan den berömda konstnären Christo presenterat det storslagna konstverk han planerar att genomföra 2013. Projektet skissades från början tillsammans med hans nu avlidna samarbetspartner och hustru Jeanne-Claude. Deras sista stora projekt tillsammans var den orangefärgade tyggången *The Gates* i Central Park i New York 2004.

Lokala motståndsgupper har redan bildats mot projektet, bland annat ROAR (Rags of the Arkansas River) som menar att projektet kommer att skada djurlivet och leda till stora ingrepp i miljön.

– Nerifrån vattenytan kommer folk på flotar, i kajaker och kanoter på Arkansas-floden att se hur den blå himlen, de vita molnformationerna och de vågiga bergkammarna avtecknar sig genom tyget, berättar Christo själv för en webbsajt.

KRIS FÖR DA VINCI-UTSTÄLLNING

GÖTEBORG Den internationella da Vinci-utställningen *And there was light* som pågått i sommar på Eriksbergshallen i Göteborg blev inte den succé som förväntades. I augusti begärde Malmö tingsrätt att bolaget bakom utställningen, Excellent Exhibitions, ska genomgå en rekonstruktion. Bolaget har därmed ställt in alla betalningar.

Utställningen visade förutom verk av Leonardo da Vinci även Michelangelo och Rafael. Den främsta orsaken till de ekonomiska problemen har varit de dåliga besöksiffrorna, och högre omkostnader än beräknat. Hittills har dock inte Excellent Exhibitions velat redovisa några siffror. Till Göteborgsposten sa företagets vd Mats Rönngård: »Vi vill behålla den positiva känslan«. Utställningen har planerats att gå som vandringsutställning internationellt i 6–8 år. Hur rekonstruktionen påverkar de planerna kan Excellent Exhibitions inte svara på.

CLOWNER TILL DE GAMLA

STOCKHOLM Esabelle Dingizian, riksdagsledamot för Miljöpartiet, vill ha clowner på äldreboenden. Detta sa hon i en intervju med Expressen i augusti: »De äldre behöver stimulans. Clownen som sprider glädje kan skapa gemenskap och bidra till att de boende håller sig friskare. Dessutom kan folk som hör dåligt ha behållning av clownen.«

Förslaget är ett led i Miljöpartiets mål att skapa gröna jobb genom att släppa in konstnärer, musiker och andra kulturarbetare i omsorgen och sjukvården.

SVEN LJUNGBERG AVLIDEN

SAN BENEDETTO DEL TRONTO Den svenske konstnären Sven Ljungberg avled i slutet av juli under en arbetsresa vid Adriatiska havet. Sven Ljungberg blev 96 år gammal. Ljungberg är mest känd för sina målningar av livet i den småländska hemstaden Ljungby under nära 70 år. Han har även arbetat som illustratör och samarbetat med bland andra Ivar Lo-Johansson och Torgny Lindgren. Sven Ljungberg var direktör och senare rektor för Kungliga Konsthögskolan (1978-81), och även professor vid samma institution. 1990 grundade han Ljungbergsmuseet i sin hemstad. Sven Ljungberg var verksam som konstnär fram till sin död. Förutom Ljungby var Italien Ljungbergs stora inspirationskälla.

BRÖDER BAKOM VILKSBRAND FÅR FÄNGELSE

HELSINGBORG De två bröder som i maj anlade en brand i Lars Vilks hus i Höganäs dömdes i juli till fängelse. Den äldre brodern till tre år och den yngre till två. Båda har nekat både till brottet och till att ha varit på plats. Men

bevisningen var överväldigande, enligt Helsingborgs tingsrätt. Bland annat hittades brödernas jackor med körkort, bankkort och lägenhetsnycklar. Den ena av bröderna vårdades även samma natt för brännskador på sjukhus.

Det var natten till den 15 maj som branden anlades, Lars Vilks var dock inte hemma och branden slocknade av sig själv. Räddningstjänsten har däremot gjort bedömningen att risken var stor för att branden skulle spridas, och rubriceringen har därför varit mordbrand. Under rättegången kallade den ena av bröderna Lars Vilks för »islams värsta fiende just nu.«

ALMA LÖV STÄNGER

ÖSTRA ÄMTERVIK I höst stänger konstnärsparet Karin och Marc Broos den värmländska paviljong som de drivit i över tio år. Till Svenska Dagbladet uppger Marc Broos att nedläggningen kommer efter att man har nekats bidrag från Kulturrådet. Alma Löv har varje sommar ställt ut ett fyrtiotal konstnärer och lockat tusentals besökare till den lilla värmländska byn. Paviljongen har visat flera av samtidskonstens mest betydande namn; Annika von Hausswolff, Ann-Sofi Sidén, Bjarne Melgaard, Tilda Lovell, Sonja Nilsson och Kristina Matousch.

Verksamheten har tidigare fått bidrag från Framtidens kultur, vilket dock har upphört i och med fondens avvecklande.

FRANSK FAME

PARIS Fransk samtidskonst måste marknadsföras bättre i världen, det anser en rad franska kulturpersonligheter. För ändamålet har de grundat fonden FAME (Fonds Arts Marché Economie) som ska marknadsföra och promota franska konstnärer på den internationella konstscenen. Bakom fonden ligger en rad curatorer, journalister, samlare och andra konstpersonligheter, däribland konstkonsulenten Fabien Bouglé och konstsammlaren Hervé Loevenbruck. Frankrike har de senaste åren genomfört en rad ändringar i skattesystemet som underlättar donationer, bland annat till konstlivet – något som FAME ska dra fördel av.

BYGGBOOM I OSLO

OSLO Den internationella arkitektävlingen för Norges nya Nationalmuseum för konst, design och arkitektur är avgjord. Museet som ska öppna 2017 ska byggas bredvid Nobels Fredscenter, som ligger i en före detta tågstation i Oslo. Tävligen vanns av den Berlin-Neapelbaserade byrån Kleihues + Schuwerk, framför allt gillade juryn deras »enkla och återhållsamma« förslag. Tanken med museet är att samla en rad av dagens separata museum under ett tak. Museet är också del av den kulturella byggboom som pågår i Oslo. Häromåret öppnade det nya spektakulära Operahuset. 2012 öppnar det nya Astrup Fearnley-museet för modern konst och 2014 ska det nya Edvard Munchmuseet stå klart.

KONSTEN ATT DAMMA AV!

KÖPENHAMN Tusentals konstverk samlar idag damm i museernas lager. Därför föreslog de rödgröna, när de presenterade sitt kulturlyft under politikerveckan i Almedalen, att svenska museer ska tvingas låna ut de delar av sina samlingar som för tillfället inte visas. I Danmark pågår nu en liknande diskussion. Bland annat har Louisiana beslutat att låna ut delar av sin stora samling till andra danska museer under lång tid. Till en början rör det sig om cirka 100 konstverk av framför allt danska modernister som Albert Mertz, Paul Gadegaard, Henry Heerup och Vilhelm Lundstrøm. Tanken är att verken inte ska visas i tillfälliga utställningar utan under en längre tid ingå i de permanenta utställningarna på bland annat ARoS och Nationalgalleriet. Är det måhända en ny trend att vädra lagren?

FRÅN KAKAO TILL KONST

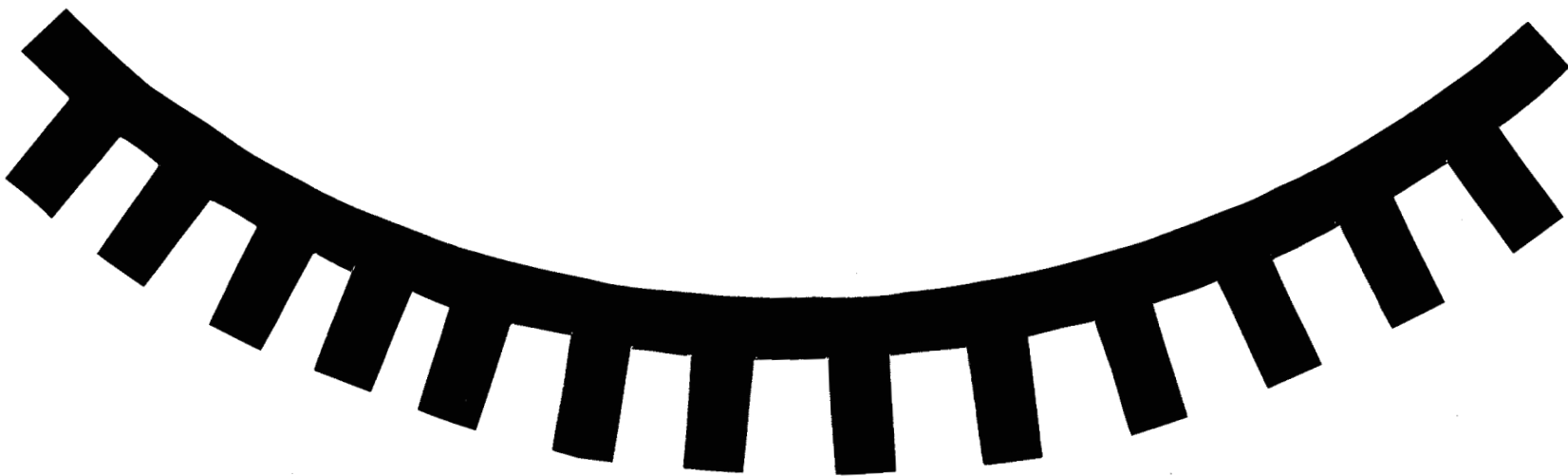
STOCKHOLM Nu startar ännu en konstinstitution i en förort till Stockholm, Marabouparkens konsthall i Sundbyberg. Det är under den k-märkta parken som man slagit upp dörrarna till en 500 kvadratmeter stor utställningsyta. I Marabouparken har det sedan tidigare funnits en skulpturpark som nu får sällskap av den underjordiska konsthallen, som planerats under ungefär tio års tid. I en funksbyggnad som var Marabous laboratorium har man öppnat restaurang och museishop. Bakom konsthallen ligger Marabouparkens stiftelse med stöd av Sundbybergs kommun.

MAMMA ANDERSSON BLIR HEDERSDOKTOR

LULEÅ »En konstnär från regionen som genom sitt konstnärliga arbete nått stor framgång både nationellt och internationellt och som erhållit en rad prestigefulla utmärkelser«. Så lät motiveringen när Karin Mamma Andersson i augusti utnämndes till hedersdoktor vid Luleå tekniska universitet. Hon sa till TT Spektra om utnämnelserna att »det känns bra, men lite märkligt« och hänvisar till att hon känner sig främmande i den akademiska världen. Hon promoveras i Luleå den 13 november.

OCH LITE OM CHEFER...

STOCKHOLM William Easton avgår som chef för Tensta Konsthall av privata skäl. Han kommer att ersättas av Pernilla Luttorp som bli tillförordnad chef. Regeringen har även utsett Staffan Forsell till ny generaldirektör för Riksutställningar och chef för den ambulerande konstinstitutionen. Forsell har lång erfarenhet som museichef, bland annat som vd för Scenkonstbolaget, chef för Armémuseet och Cosmonova i Stockholm. Han tillträder 1 december.

DET RÅDER INGEN TVEKAN om att det är vanskligt att göra förutsägelser om framtiden. Konstlivet är inget undantag i detta avseende, men jag tror det är möjligt att artikulera några föreställningar om framtidens konstliv genom att granska vår samtids embryon till det som kommer att präglade framtiden.

Det finns en seglivad myt att konstnären kan se in i framtiden. Denna myt har närts av konstnärerna själva under hela den moderna epoken. Man har talat om den moderna konsten som en del av »det permanenta avantgardet« där konstnärerna har sett sig själva som ett slags militär förtrupp som befunnit sig ett långt steg före »det civila samhället«, vilket i sin tur har beskrivits som en eftersläpande grupp medborgare, av konstnärerna kallade källborgerliga.

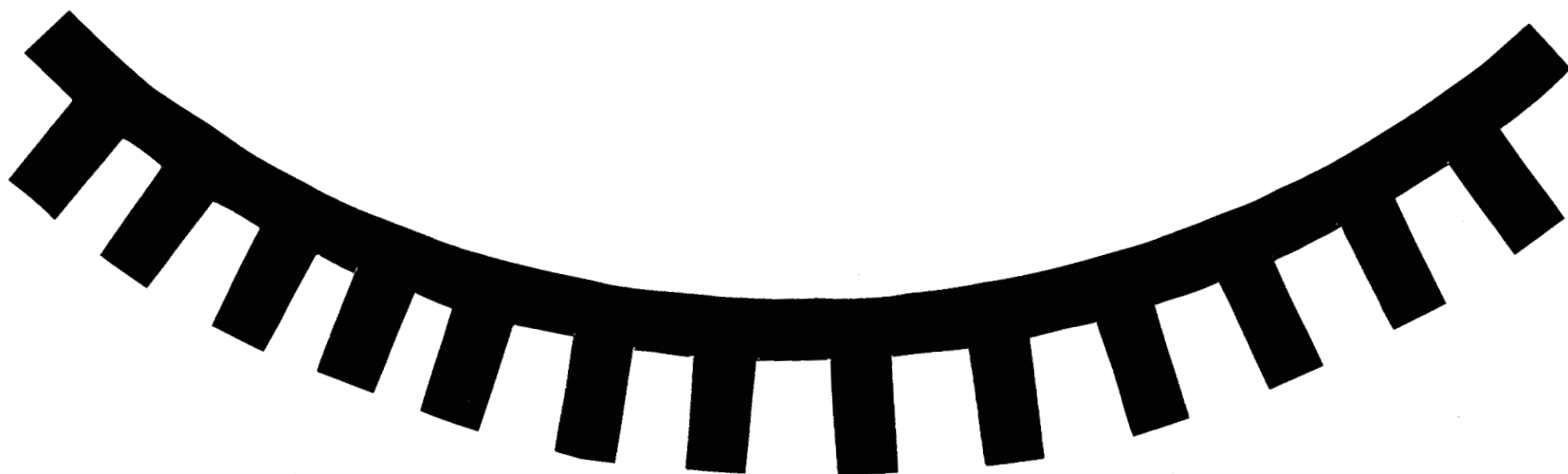
I dagens konstliv finns det inte mycket kvar av denna utopiska framtidsinriktning. Konstnärerna ser sig inte längre självklart som speciellt utvalda eller särskilt skickade att förutsäga framtiden. De är mer samtidsinriktade och det finns till och med konstnärgrupper som koketterar med att inte ens vilja vara samtida. De ser sig som historiska relikter eller vill i varje fall hålla de historiska förbindelserna levande. Detta är en del av uppgörelsen med modernismens ständiga betonande av utvecklingsoptimismen som den främsta drivkraften, bland annat manifesterad i slagord som »vi vill ha framtiden i dag«. I början av sextioalet ifrågasatte allt fler utvecklingen som den enda tänkbara modellen för samhällsutveckling och därmed industrialismens nödvändighet till förmån för en mer hållbar samhällsutveckling med gröna inslag. Med föreställningen om industrialismens haveri försvann också tanken på ett konstnärligt avantgarde för gott.

Dagens konst har alltmer kommit att närma sig en kultur präglad av mainstream med dess krav på bredd och allmängiltighet. Det finns med andra ord inte längre en motsättning mellan denna huvudfärd i samtidskulturen och konstnärlig frihet. Tvärtom är konstens tillgänglighet en kardinalgenskap. Det finns inte mycket som tyder på att konsten i framtiden kommer att ta ett steg tillbaka till en tidigare marginaliserad position, när den äntligen har blivit etablerad som en samhällelig kraft.

PUBLIKENS TYRANMI

MEN KONSTENS INTEGRERING som samhällsfenomen gick ett steg för långt i samband med betoningen av »den relationella estetikens« funktionella samhällsnytta, som fick sitt genomslag under nittioalet. Det var en konstnärlig yttring som inte intresserade sig särskilt mycket för konstens inomkonstnärliga paradig. I stället ville dess företrädare använda sig av samhälleliga värdesystem i sin konst. Det kunde vara allt från marknadssystem till arbetsmiljöaspekter eller andra utomkonstnärliga föreställningar som inlemmades i konsten för att göra den mer nyttig i samhällets tjänst. Det resulterade i en lek med nya identiteter. Konstnärer skapade verkliga och fiktiva företag med mer eller mindre realistiska agendor och produktsortiment. Andra konstnärer började undersöka börsens spekulationsiver i sin konst. Men konstnärer lät sig också anställas på arbetsplatser för att höja den kreativa nivån med sin blotta närvaro, eller för att omforma trafiklandskapet på våra vägar genom sin konstnärliga gestaltning. Det fanns ett drag av samhällsnytta i denna konströrelse som tilltalade politiker och tjänstemän inom kulturpolitikens område, och som därmed snabbt annekterade konsten som kulturpolitiskt medel på ett närmast instrumentellt sätt. Gränserna mellan konst och samhälle framstod inte längre som oöverstigliga. Det fanns till och med politiker och tjänstemän som började se sig själva som konstnärer. Detta innebar en trivialisering som resulterade i en backlash för den relationella estetik. Men genombrottet var viktigt för det utvecklade ett helt nytt sätt att tänka på konsten som en samhällelig nytthet. Det är en del av en utveckling som är irreversibel.

DAGENS KONSTLIV BRUKAR betecknas som globalt till sin natur, vilket är resultatet av ett intensivt utbyte av information som ökar explosionsartat i främst de digitala medierna vars lätttrörlighet främjar utbytet mellan olika delar av världen. Men i motsats till många förutsägelser tror jag inte att framtidens konstliv kommer att vara ett enda stort kommunicerande kär. Det finns mycket som pekar på att konstlivet kommer att vara »en global by«, som Marshall McLuhan förutspådde i sin banbrytande bok *Understanding Media* redan i början av sextioalet. Vi kommer

att vara en del av ett större globalt sammanhang. Men med den utvidgade världsvy som globaliseringen innebär, kommer samtidigt den lokala bymentaliteten att förankra det stora i det lilla. I detta perspektiv finns det inget som kan betraktas som en motsättning mellan de stora konstmetropolerna och det som kan kallas ett provinsialt konstliv. Det som har en lokal »färg« framstår i dag som närmast exotiskt eller i alla fall autentiskt. Det har resulterat i en större kulturell mångfald med ett utbyte av konstnärer från olika kulturkretsar och möjlighet för svenska konstnärer att ta plats i olika utställningssammanhang världen över. Det är en tendens som har följts av en markant höjning av konstnärligt självförtroende i det svenska konstlivet, och som har vissa likheter med det svenska tennisundret i sin förmåga att reproducera nya talanger.

DET INNEBÄR ATT SVERIGE inte längre kan sägas var en periferi i det samtida konstlivets terräng. Tvärtom är Stockholm det självklara navet med sitt mångfacetterade konstliv. Det finns få platser i världen som idag kan stoltsera med lika stor bredd på konstnärligt utbud. I Stockholm finns ett femtontal utställningsinstitutioner som gör utställningar av modern eller samtida konst med huvudmän som är statliga, kommunala och privata. Många har en lång historia som modernismens banerförare, med det kommunala Liljevalchs Konsthall och statliga Moderna museet som belysande exempel på samhällets konstnärliga ambitioner. I samtiden är det främst privata intressen som har resulterat i Magasin 3, Bonniers Konsthall och Jarla Partilager. Men det finns också betydligt fler konstinstitutioner i vardande. Folkhems konsthall och Baby Björns projekt på Hälludden på Värmdö i Stockholms skärgård för att nämna några. Detta är bara början på en utveckling som kommer att eskalera i en till synes ofattbar omfattning i dagens perspektiv. Jag skulle tro att Stockholm år 2040 kommer att ha dubblat sitt antal av konstinstitutioner, även om inte alla kommer att ägna sig åt en renodlad utställningsverksamhet av konst. Många institutioner som sysslar med samtidskonst har redan börjat lösa upp de stränga hierarkierna mellan konstarnas till förmån för en mer flexibel hållning där gränsöverskridanden utgör en självklar

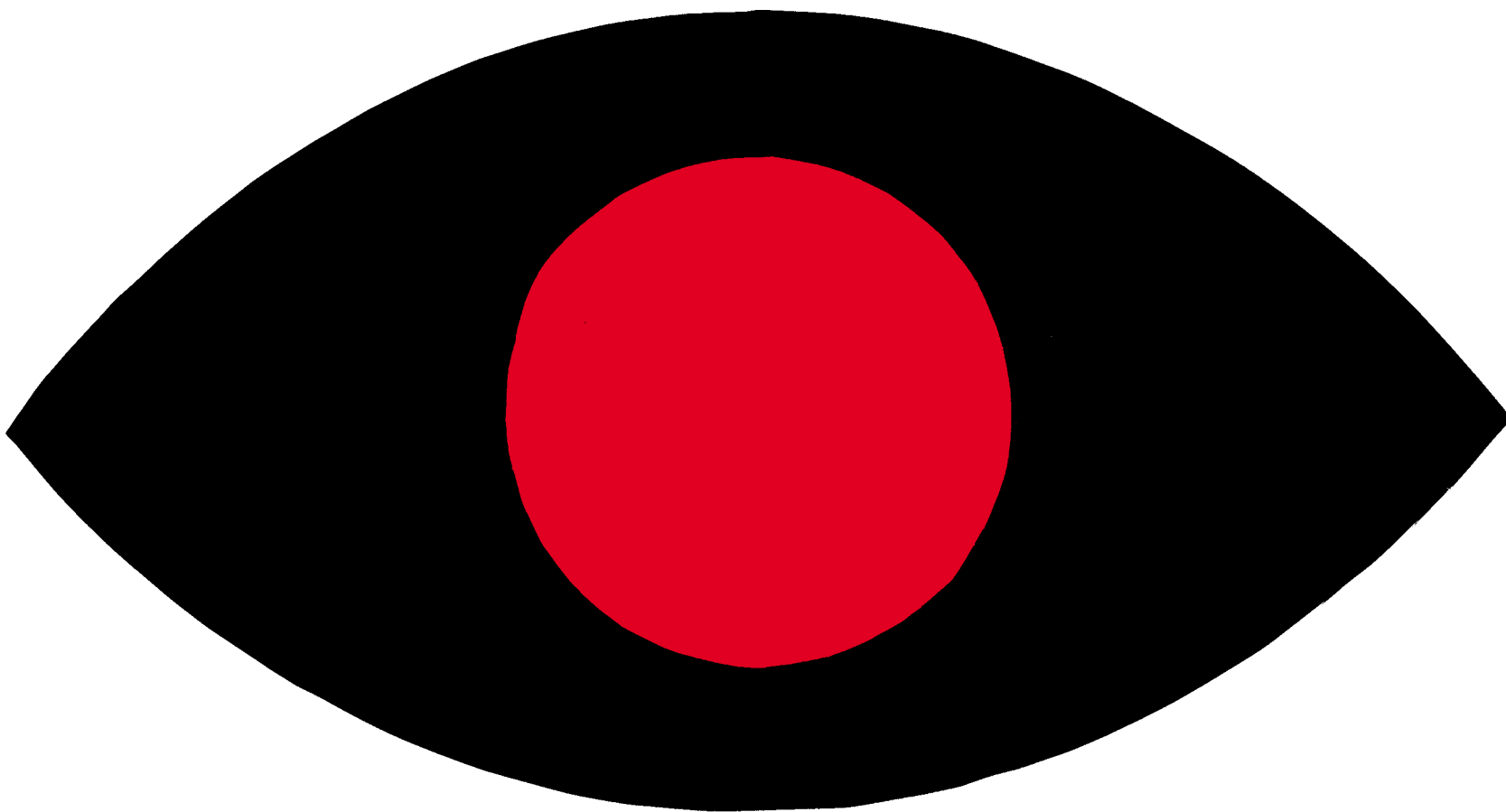
Konstlivet håller på att förvandlas från en marginaliserad kulturföreteelse till en bred folkrörelse. Men det kommer inte vara konstnärerna utan publiken som håller i takt-pinnen i framtiden, menar Bo Nilsson. KONSTNÄREN fick ta del av ett kapitel ur den kommande boken »Framtiden är nu«.

vitalisering. Det innebär att gränserna mellan konst, design, arkitektur och konsthantverk framstår som en gammaldags hierarkisk uppdelningsgrund utan relevans. Men utvidgningen gäller inte bara det visuella fältet, utan också andra konstformer som dans, musik och aktiviteter i gränslandet mellan dessa. Det framstår som om kulturhustanken åter har kommit i ropet på ett helt naturligt sätt utan de kulturpolitiska ambitioner som var styrande i dess första konstruktion. Nu tycks det vara konstnärernas nyfikenhet på gränssnitten mellan de olika konstarnas som resulterar i ett breddat kulturutbud

DET FINNS ANLEDNING att tro att alla stadsdelar och kranskommuner runt huvudstaden kommer att etablera egna utställningsinstitutioner med ett lokalt förankrat konstliv, även om deras ambitionsnivå inte alltid kommer att kunna leva upp till de redan etablerade institutionerna och deras nationella eller större internationella ambitioner. Tvärtom kan det lokalt förankrade konstlivet vara ett kitt som stärker en lokal identitet, vilken knappast kan underskattas som en viktig drivkraft i ett samhälle där många grundläggande familjeband och andra sammanhållande faktorer håller på att brytas ned eller i varje fall försvagas. Det finns också mycket som tyder på att en utveckling av detta slag inte bara är en storstadsföreteelse, utan ett fenomen som kommer att få en spridning över landet, om än i mera modest omfattning. Det är intressant att notera att Sverige i detta avseende är ett föregångsland som allt fler kulturpolitiska strateger spanar på med avund runt om i världen. Det är mot denna bakgrund som jag vågar påstå att konstlivet håller på att förvandlas från en marginaliserad kulturföreteelse till en bred folkrörelse i framtiden.

ETT UTVIDGAT KONSTLIV kommer knappast att kunna finansieras av det offentligas resurser i framtiden. Finansieringen av dessa nya utställningsinstitutioner måste nödvändigtvis komma från ett annat håll. I dag finns allt fler privata finansörer som kan tänkas sig att bidra till samhällsnyttan genom att stå för finansieringen av nya konstprojekt. Investeringen i en fysisk byggnad är förhållandevis

lätt att få till stånd. Det är värre med den långsiktiga driften som inte blir ett lika tydligt äreminne över finansören. Det ger en antydning om att man måste söka andra finansieringskällor för driften.

Redan i dagens situation blir det allt tydligare att institutionernas ekonomi bär karaktären av ett slags blandekonomier med kommersiella inslag av butiker, restauranger och konferensanläggningar som är tänkta att bidra till driften, men som ännu inte nått sin fulla potential som finansieringskälla. I det svenska sammanhanget finns ännu inte den produktutveckling och den branding av kulturinstitutionernas identitet och samlingar som man kan följa i det internationella sammanhanget. I framtiden kommer dessa »konst- och kulturhistoriska skatter« att vara en nödvändig källa i institutionernas ekonomi och därmed deras marknadsföring.

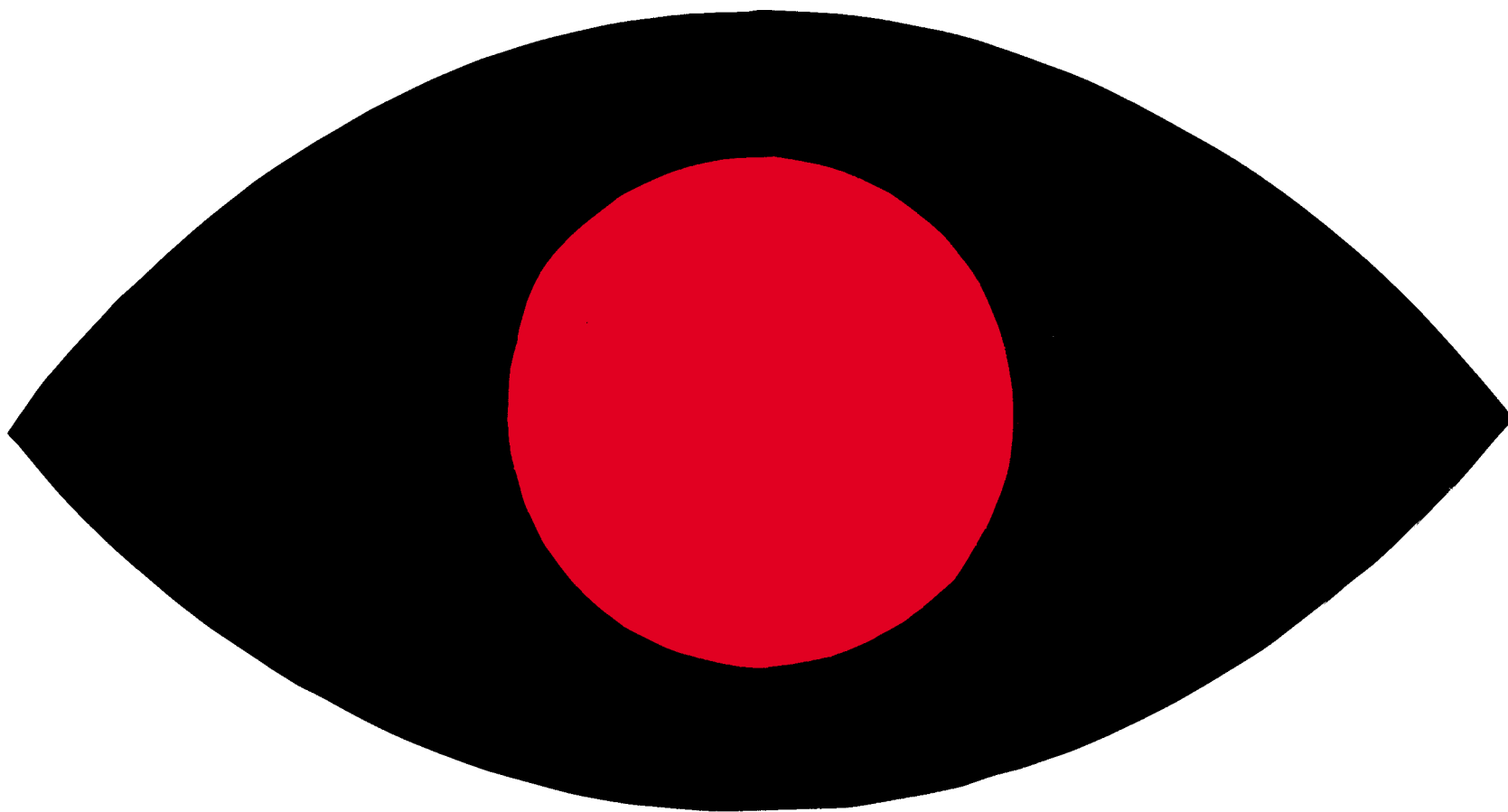
Konkurrensen mellan mångfalden av utställningsinstitutioner kommer på sikt att ställa allt större krav på institutionernas utställningsutbud. Lån av modernismens klassiker som Picasso, Matisse, Dalí och Warhol kommer att bli allt svårare att få. Men det gäller inte bara den moderna konsten. Unika konstföremål har de senaste åren mångdubblats i värde med ökade försäkringskostnader som följd. Den stora satsningen *And there was light* med tre av renässansens största mästare (Leonardo da Vinci, Michelangelo och Rafael) på Eriksbergshallen i Göteborg är ett typiskt exempel på tidens tecken. Här uppvisas ett fåtal mästerverk med da Vincis teckning *La bella principessa* som showstopper. Utställningen är i övrigt ett typiskt exempel på en digital visualisering av renässansens föreställningsvärld, lika sexig som ett program från Utbildningsradion.

INSTITUTIONERNA KOMMER INTE bara att kunna förlita sig på sin egen kreativitet. De kommer i allt högre grad att vara beroende av massmedias bedömning av nyhetsvärdet för sin marknadsföring. Det finns en risk att denna breddning av utställningarna är en eftergift åt den evenemangskultur som ständigt gör inbrytningar på den seriösa kulturens område. Denna utveckling accentueras också av kultursidornas krympande utrymme som har fått allt fler konstinstitutioner världen över att söka sig till andra medier för

att marknadsföra sina produkter. Man etablerar sina egna marknadsföringskanaler i så kallade sociala medier och får därmed en större kontroll på sitt budskap och en mer direkt ton i kontakten med publiken. Dessa sociala medier har också en fördel i form av en direktrespons på verksamheten. Därmed förs en aktivare dialog mellan arrangör och brukare, vilket i sin tur skapar en tätare bindning och långsiktiga relationer. Det innebär att massmedierna har förlorat slaget om konstlivets informationsspridning, trots sina satsningar på det journalistiska perspektivet till förmån för kritiken. Men är det inte på kritikens område som dagspressens kultursidor kan rättfärdiga sin existens som ett oberoende forum med möjlighet att granska och genomskåda kulturinstitutionernas marknadsföringsretorik? Framtiden kommer med andra ord att tillhöra kritiken som en viktig del av det offentliga samtalet. Det måste föras som en motvikt till den interna kommunikation som konstlivet kommer att föra med hjälp av de sociala medierna.

De begränsade ekonomiska resurserna i framtidens kulturekonomi kommer att tvinga institutionerna att lyda under »publikens tyranni«, vilket dock inte bara ska ses om något negativt. Kanske är det resultatet av en långsiktig kulturpolitik med rötter i trettioalet, som nu ger resultat i ett ständigt ökande publikunderlag för våra konstinstitutioner. Det kan tyckas märkligt med tanke på att Stockholm inte är en metropol i världsklass med sin miljon invånare.

NYA GRUPPER AV konstintresserade som inte tillhör de traditionella kulturbärande skikten och den unga medelklassen, har fattat tycke för konstens sfär. Detta är en grupp som är selektiv i sitt val av utställningar och institutioner, där den geografiska närheten till deras bostad och den sociala gemenskapen är centrala ingredienser. De har dessutom delvis nya, inte fullt så högtidliga föreställningar om vad konst är. Med en mer avslappnad inställning till konsten framstår den i deras föreställningsvärld mer som en livsstilsfråga som inte skiljer sig särskilt mycket från heminredning, vinprovning och andra centrala medelklassvärden. Man kan

se konsten som en rörelse med motsvarighet i en rad andra tidsfenomen som brukar gå under beteckningen feelgood. Grunden i detta resonemang är synen på konsten som ett slags hälsokost som ger ett välbefinnande. Konsten är med andra ord en självklar del av välfärdssamhället, men inte längre en självklar kollektiv nyttighet som samhället tillhandahåller. Fenomenet är en del av den valfrihet mellan privat och offentligt som präglar allt fler samhällsinsatser. Från att ha varit en radikal kraft som utmanade det etablerade samhället i början av förra seklet, har konsten i dag blivit en del av det etablerade samhället, om än med en del av den individuella friheten kvar.

Kanske har något läst denna text som en historielektion, snarare än ett framtidsscenario. Det är en tolkning som jag inte vill motsätta mig. Det är i historien som vi kan se framtiden.*

BO NILSSON

KONSTVETARE OCH KONSTKRITIKER.

HAN HAR BLAND ANNAT VARIT CHEFSINTENDENT VID MODERNA MUSEET I STOCKHOLM,

CHEF FÖR ROOSEUM I MALMÖ, CHEF FÖR LILJEVALCHS KONSTHALL OCH

CHEF FÖR KUNSTHAL CHARLOTTENBORG I KÖPENHAMN.

NUMERA ÄR HAN AFFILIERAD PROFESSOR I CURATING VID

DEN INTERNATIONELLA CURATORUTBILDNINGEN VID STOCKHOLMS UNIVERSITET.

*DENNA ESSÄ ÄR ETT UTDRAG FRÅN ANTOLOGIN *FRAMTIDEN ÄR NU*

MED REDAKTÖRERNA TOBIAS NIELSÉN OCH SVEN NILSSON (VOLANTE).

I BOKEN FUNDERAR 30 FORSKARE OCH EXPERTER ÖVER DE VIKTIGASTE UTMANINGARNA FÖR

SAMHÄLLET OCH KULTUREN MED SIKTE PÅ ÅR 2040. BOKEN SLÄPPS I NOVEMBER. BAKOM

PROJEKTET STÅR SWECULT, SVERIGES KULTURPOLITISKA OBSERVATORIUM,

MED STÖD AV RIKSBANKENS JUBILEUMSFOND OCH STIFTELSEN FRAMTIDENS KULTUR.

B A K O M

M U R E N

BERLIN BESKRIVS SOM ETT

MECKA FÖR SKANDINAVISKA

KONSTNÄRER PÅ JAKT EFTER

ARBETSRO, BILLIGA HYROR

OCH RYMLIGA ATELJÉER.

MEN BAKOM DEN HIPPA

YTAN DÖLJER SIG EN STAD

DÄR FATTIGDOM OCH

UTNYTTJANDE ÄR NORM.

KONSTNÄREN RAPPORTERAR

FRÅN ETT ANNAT BERLIN.

»Så, är du konstnär?«

De torftiga öppningsfraserna till nya bekantskaper har fått sig en uppdatering i ett Berlin som är tjyvtjockt med engelsktalande kulturarbetare. Här kan man lika gärna fråga »konst eller övrigt?« som »vad sysslar du med?«

– Här träffar jag ständigt folk jag ställt ut med förut, berättar CONNY

KARLSSON, konstnär från Göteborg som har bott i Berlin det senaste halvåret.

– Kuratorer och konstnärer är här, eller kommer på besök. Det ger möjligheter som man inte har i en liten svensk stad som Göteborg. Det märkliga är att jag har börjat gilla att gå på vernissage, något som jag tidigare tyckt illa om. Här fungerar den sociala konstruktionen som ett sätt att umgås.

Så långt är allt som vanligt. Historien om Berlin som ett mecka för europeisk konst har berättats många gånger förut. Men hur ser nackdelarna ut?

Conny vill bo kvar i Berlin, men hans framtid är osäker. Han kom hit på ett ateljéstipendium, det skulle bli ett besök men börjar alltmer likna ett boende. Nu gör han en del frilansjobb mot Sverige, och söker nya stipendier. Att försörja sig på sin konst i Berlin ser han som omöjligt. Gallerierna här säljer »ingenting« enligt flera konstnärer jag har talat med. Och villkoren mellan konstnärer och gallerier är ofta ofördelaktiga.

– Jag kan ta ett galleri jag talade med igår som exempel. De betalar inget utom produktionskostnader och visningsutrustning. Om man är representerad av

galleriet så tar de 50 procent av vinsten vid försäljning, annars 20 procent. Det är som ett skämt såklart.

Conny berättar att de flesta konstnärer han möter i Berlin lever på ungefär samma sätt. Stipendier, utbildning, a-kassa och »allmän hustling« är inkomsterna som följer med till Berlin. En stad som inte kan försörja en stor del av sina invånare.

– Det skapar onekligen ett märkligt rum. Det påminner om Foucaults heterotopi, där man liksom lever både utanför och i ett samhälle. Med egna regler. Det är en sorts icke-ekonomi.

»Fattig men sexig«. Den bevingade frasen från Berlins borgmästare, KLAUS WOWEREIT, ekar fortfarande i staden som har blivit den europeiska konstscenens nav. Med låga hyror, en närmast

2.

oöverblickbar konstscen och ett överflöd av tomma lokaler har Berlin de senaste tio åren lockat mängder av konstnärer att flytta hit, temporärt eller för gott. Det var de temporära och smått överkliga förhållandena för nordiska konstnärer försörjda på stipendier som intresserade den danska konstnären DITTE LYNKÆR PEDERSEN, när hon tillsammans med norska kollegan TRYGVE LUKTVASSLIMO började arbeta med det filmade verket *Anonymous Nomad*.

– Vi deltog i ett paraplyprojekt som hette *Berlinaut*, med en kritisk granskning av vad det innebär att leva i en stad utan civila rättigheter och skyldigheter. Vi ville bryta ner myten om Berlin som en liberal och öppen stad där konstnärer blir framgångsrika. Finns det överhuvudtaget sådana städer? Vad är det som skapar myten? Är nordiska konstnärer

med inkomst hemifrån anonyma medborgare utan ansvar? Eller är de personer vars enda bidrag till samhället är konsumtion?

I Ditte och Trygves arbete med filmen fick de tillfälle att ställa personliga frågor till sina subjekt. Frågor om var man väljer att leva och dö, frågor om livsval och frågor om vilket förhållande konstnomaderna har till Berlin.

– Filmen tar itu med idén om att leva ett anonymt liv, och hur den idén får kompromissa med sökandet efter ett sammanhang, en hoppfullhet. Vi fann en likhet mellan förhållandet till en person och till den plats eller stad man bor i. Jag tror inte vi kom fram till några bevisade slutsatser med filmen, men jag tror att många konstnärer i Berlin är medvetna om den flyktiga dynamiken i Berlins

befolkning, och kanske är det i den som de söker sin hemkänsla. »Home is where your mind is«, som ANDREI CRACIUN skrev i sin text om *Anonymous Nomad*.

Berlin är en stor stad som på sina 892 kvadratkilometer rymmer betydligt fler verkligheter än den som består av stora lägenheter, vernissagefyllor och klubbar som aldrig stänger. Frågan är om man kan säga att den som lever på stipendium i Berlin i sex månader verkligen bor där. Med 17 procents arbetslöshet och 20 procent av befolkningen på någon form ekonomiskt stöd, är de billiga lägenheterna långt i från billiga för alla. Berlin blir en tillflykt där underbetalda kulturarbetare från Europa och Amerika kan leva medelklassliv ett tag. Pengarna räcker längre. I Berlin finns en respekt för konstnärligt värv och en community med konstnärer

3.

som lever likadant. Eller som D-L ALVAREZ, en amerikansk konstnär som kom till Berlin för 11 år sedan uttrycker det: »Berlin är en stad där fattigdom är normen«.

– Men det kan vara svårt att se om man inte är här en längre tid. Kommer man hit med pengar på fickan, eller en inkomst från sitt hemland, kan man äta på restauranger som man aldrig skulle drömma om hemma. Samtidigt missar man det riktiga Berlin. Framsidan av fattigdomen är att vi tar hand om varandra. Vi bryter vårt bröd tillsammans, vi köper drinkar till varandra, vi sover på varandras soffor. Det finns en allmän förståelse för kampen som livet i Berlin är. Bland oss som kämpar alltså.

D-L tycker ändå att staden har förändrats. Med gentrifikationen har det alternativa och icke-kommersiella som

var specifikt för Berlins konstscen börjat slås ut av internationella gallerier med likriktat utbud.

– Gentrifikation kommer alltid leda till problem för den som flyttar till en stad främst på grund av taskig ekonomi. Visst är det fortfarande billigare än jämförbara städer, men du skulle tappa hakan om du kunde åka tillbaka till början av 2000-talet och se hur vi levde då. Nu går hyrorna upp för att folk från andra länder kommer hit och investerar i fastigheter. Det enda positiva som jag ser i detta som konstnär är att trafiken har ökat; konstscenen kommer hit.

Trots det märker D-L ingen större skillnad på omsättningen i Berlins konstekonomi. Han beskriver det som att curatorer snarare än samlare söker sig till hit. Självt har han överlevt genom att

skeppa sin konst till New York. Samt det vanliga frilansandet för arbetsgivare utanför Tyskland. För tillfället bor D-L i San Francisco, eftersom hans tyska visum gick ut när han inte hade råd att förnya det.

– Jag hade inte tillräcklig inkomst att visa upp från min konst för att få förlängt uppehålle. Jag vill komma tillbaka, men det blir svårt att få ett nytt visum och att »bara hitta ett jobb« funkar liksom inte i Berlin. Till och med diskarna har cv:n.

Kanske är det ibland svårt att se utifrån att de hippa loppmarknaderna till stor del består av unga människor som säljer sitt bohag för att få ihop till hyran. Att klubbarna aldrig behöver stänga för att de betalar några futtiga euro i timmen till sin personal. Eller att många av konstnärerna som blir kvar i Berlin utan stipendium eller annan ekonomisk

4.

trygghet snart återfinns på eskortsidor på internet. Som besökare möter man partystaden som aldrig sover, där allt tycks möjligt och dessutom ekonomiskt åtkomligt. För en Berlinbo är situationen ofta annorlunda.

Johanna bor i Mitte, den först delen av forna Östberlin att exploateras. Här finns inte mycket av den ursprungliga motståndskulturen kvar. Två av de sista utposterna, Kunsthaus Tacheles och fotomuseet C/O Berlin, kämpar mot stundande vräkning och alternativa utrymmen har gett vika för trendiga caféer, riktade mot turister och de nya entreprenörerna i området. Här arbetar hon som assistent på ett stort galleri. Hon ber mig att ändra hennes namn, i gallerivärlden går snacket fort och hon är noga med att hon talar om allmänna förhållanden och inte specifika gallerier. Efter att Johanna tagit en paus från sitt arbete som redigerare sökte hon

sig till gallerierna och konstvärlden. Hon upprepar det som konstnärerna jag talat med berättat, det säljs inte mycket konst genom utställningar. Eller i Berlin överhuvudtaget bortsett från konstmässorna.

– Jag skulle egentligen behöva jobba mer än vad jag gör. Jag har erfarenhet och jag har sökt andra jobb, men man hör skräckhistorier om 100 sökande för samma jobb, och om curatorer med erfarenhet från MOMA som tar jobb för 1600 euro i månaden för att kunna stanna i Berlin. Jag har tur som har ett jobb med bra chefer och får betalt. Många gallerier utnyttjar praktikanter, precis som i många andra attraktiva sektorer.

Johanna beskriver Berlin som nätverksdrivet. Det går att få arbete, men man måste komma in i rätt kretsar.

– Pressen att synas och att marknadsföra sig själva är enorm på konstnärer. För att bli framgångsrik i en stad som Berlin

måste du nästan vara ett marknadsföringsgeni i stil med DAMIEN HIRST. Det finns en ytlighet och en flockmentalitet i konstvärlden; om du blir upplockad av rätt person är du plötsligt nästa stora grej. Det är svårt att vara unik i ett sådant klimat.

Det är också ett klimat där det är lätt att inte få något av värde utträttat. Nätverkande är detsamma som utgång och alkohol (eller vilken annan drog man råkar vara intresserad av). Conny uttrycker det som ett behov av att hålla upp en social mask. Berlin har ett enormt utbud av kultur.

– Baksidan av det är att det kan vara svårt att hitta arbetsro.

D-L är inne på samma spår när han försöker förklara hur Berlin har förändrats under de tio år han har tillbringat här.

– Konstnärer hade, och har kanske ännu, mer tid och mer utrymme här. Det är två väldigt viktiga verktyg. Men det

5.

6.

kan också begränsa kreativiteten. Man får inte glömma att Berlin är en partystad, och det långsamma tempot kan vara förförande. Men om den gamla situationen var att man kom hit för att göra konst och sedan vaknade tio år senare som ett kafébiträde som undrar var tiden tog vägen, är det fler som finner sig helt utan inkomst och inser att billiga Berlin har blivit något högst relativt.

Ditte menar att man bör veta vad man söker – och vad man vill bidra med – om man ska flytta till Berlin.

– Möjligheterna finns, men det krävs att man själv väljer riktning. Det kan vara lockande att följa med strömmen i Kreuzberg med många tillfälliga grupputställningar där alkohol och det sociala elementet är centralt. Det är en härlig energi, men kvaliteten på konsten är ofta undermålig. Om du söker en intellektuellt driven konstscen eller en kommersiell

konstscen så finns det också, men du måste hitta rätt.

Borgmästare Wowereit hade nog mer rätt än han visste själv när han myntade sitt axiom. Där »fattig« har en framsida i form av en kultur av solidaritet och antikapitalism som är unik för Berlin, har »sexig« baksidan att lockelserna och hedonismen hotar att ta över ansatserna till att skapa. Nej, Berlin är inte den stad som Berghain-turisterna skvallrar om när de kommer hem efter weekendresan. Livet här är tufft som i vilken storstad som helst. Ändå fortsätter Berlin att locka, och ingen av de konstnärer jag talat med är redo att ge upp sitt förhållande med staden. Men för den som planerar att flytta hit kan det vara viktigt att påminna sig om att det finns en verklighet bakom myten. Eller som D-L sammanfattar det:

– Myten är något som ni journalister

har underblåst. I några år verkade det som att media var förälskade i att berätta historien om de kreativa möjligheterna i Berlin. Det blev en sorts polerad sanning som har blivit ännu mer osann tack vare den ström av människor som lockades hit av samma artiklar. Det finns mycket positivt att berätta om Berlin som konststad, men det finns mycket annat också.

TEXT: TOMAS HEMSTAD

FOTO: JULIE FOGARTY

1. CANAL SKY, BERLIN 2010

2. SWANS, BERLIN 2010

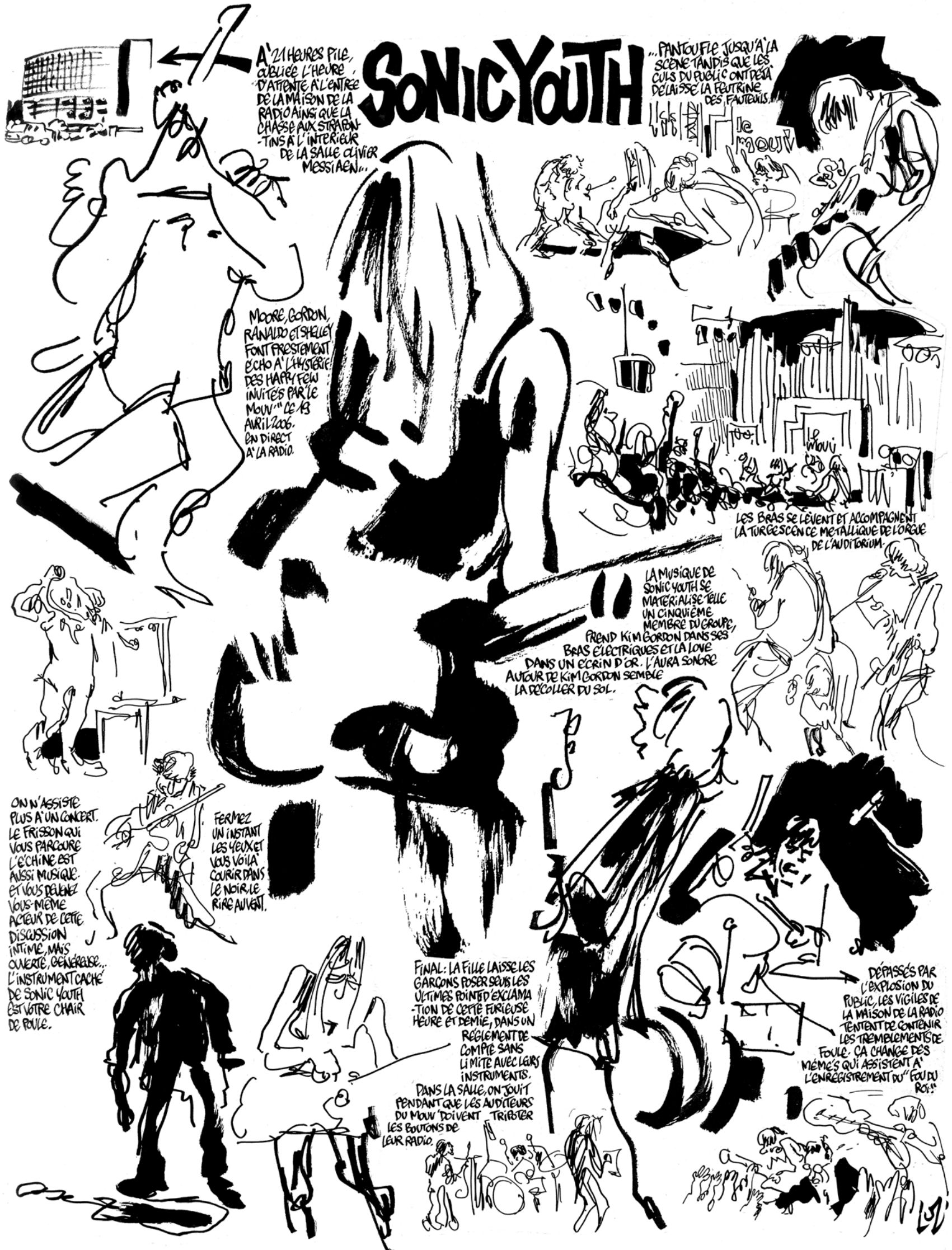
3. LISA AT BARBIES, BERLIN 2010

4. GÖRLZWORLD, BERLIN 2010

5. PINK JUMPER, BERLIN 2010

6. NICK CARTER, BERLIN 2010

SONIC YOUTH

A 21 HEURES PILE, OUBLIÉE L'HEURE D'ATTENTE A L'ENTRÉE DE LA MAISON DE LA RADIO AINSI QUE LA CHASSE AUX STRAÏONS A L'INTÉRIEUR DE LA SALLE OLIVIER MESSIAEN...

...PANTOUFLE JUSQU'A LA SCÈNE TANDIS QUE LES CULS DU PUBLIC ONT DÉJÀ DÉLAISSÉ LA FEUTURINE DES FAUTEUILS.

MOORE, GORDON, RANALDO ET SHELLEY FONT FROSTEMENT ÉCHO A L'HYSTÉRIE DES HAPPY FEW INVITÉES PAR LE MOUV¹¹ LE 13 AVRIL 2006. EN DIRECT A LA RADIO.

LES BRAS SE LÈVENT ET ACCOMPAGNENT LA TURBESCENCE MÉTALLIQUE DE L'ORGUE DE L'AUDITORIUM.

LA MUSIQUE DE SONIC YOUTH SE MATÉRIALISE TELLE UN CINQUIÈME MEMBRE DU GROUPE, PREND KIM GORDON DANS SES BRAS ÉLECTRIQUES ET LA LOVE DANS UN ÉCRIN D'OR. L'AURA SOMBRE AUTOUR DE KIM GORDON SEMBLE LA DÉCOUVER DU SOL.

ON N'ASSISTE PLUS A UN CONCERT. LE FRISSON QUI VOUS PARCOURE L'ÉCHINE EST AUSSI MUSIQUE ET VOUS DEVEZ VOUS-MÊME ACTEUR DE CETTE DISCUSSION INTIME, MAIS OUVERTE, GÉNÉRAISE... L'INSTRUMENT CACHÉ DE SONIC YOUTH EST VOTRE CHAIR DE POULE.

FERMEZ UN INSTANT LES YEUX ET VOUS VOÛA COURIR DANS LE NOIR, LE RIRE AUVENT.

FINAL: LA FILLE LAISSE LES GARÇONS POSER SEUS LES ULTIMES POINTS D'EXCLAMATION DE CETTE FURIEUSE HEURE ET DEMIE, DANS UN RÉGLEMENT DE COMPTE SANS LIMITE AVEC LEURS INSTRUMENTS.

DANS LA SALLE, ON JOUIT PENDANT QUE LES AUDITEURS DU MOUV¹¹ DOIVENT TRIÉTER LES BOUTONS DE LEUR RADIO.

DÉPASSÉS PAR L'EXPLOSION DU PUBLIC, LES VIGILES DE LA MAISON DE LA RADIO TENTENT DE CONTENIR LES TREMBLEMENTS DE FOULE. CA CHANGE DES MÊMES QUI ASSISTENT A L'ENREGISTREMENT DU "FOU DU ROI".

SLASH GORDON

DET AMERIKANSKA POST-PUNKBANDET Sonic Youth bildades 1981 i New York City. Sedan starten har bandet gett ut 15 studioalbum och är ett av de främsta inom den alternativa rockmusiken. Sonic Youth inledde sin karriär i kölvattnet av den subkulturella No Wave-eran, en kort period i slutet av sjuttioalet som karakteriseras av experimentell musik, konst, film och performance. I fjol visades utställningen *Sensational Fix* på Malmö konsthall. Det var en fascinerande och mångbottnad utställning om hur Sonic Youth har influerats av och samarbetat med en mängd konstnärer, filmskapare, designer och musiker genom åren. I utställningen återfinns verk av giganter som DAN GRAHAM, VITO ACCONCI, TONY OURSLER, CINDY SHERMAN och JUTTA KOETHER. Framförallt var utställningen ett fantastiskt tidsdokument.

Bandets ofrånkomliga stjärna, KIM GORDON, har fortfarande en oförglömlig scennärvaro. Hennes sparsvåra kropp, blonda hår och utlevelsefulla spelstil har gjort henne till en kvinnlig ikon i en manlig rockvärld. Men som alla ikoner med självintegritet lever hon ett tillbakadraget liv. Till skillnad från hennes bandkollegor, LEE RANALDO, STEVE SHELLEY och THURSTON MOORE, ger hon inte gärna intervjuer. Hon bor tillsammans med maken och kollegan Thurston och dottern Coco i Northampton i Massachusetts. Det var ganska enkelt att komma i kontakt med henne, men desto svårare att få till stånd en intervju. Hade jag skrivit för en musiktidskrift skulle hon förmodligen ha tackat nej. Det är nämligen som konstnär, inte musiker, hon ser sig själv. Efter många turer via e-post och telefon får jag träffa henne när hon gör ett kort besök i New York. Mina farhågor om att hon skulle vara en diva kommer snart på skam. Hon är öppen och förvånansvärt pratglad. Åtminstone till en viss gräns.

DE FLESTA FÖRKNIPPAR DIG MED SONIC YOUTH, MEN DU HAR OCKSÅ HAFT EN LÅNG OCH MÅNGSKIFTANDE KONSTKARRIÄR. JAG ÄR NYFIKEN PÅ HUR FÖRHÅLLANDET MELLAN DINA OLIKA KONSTNÄRLIGA UTTRYCK SER UT.

– Jag ville bli konstnär redan som liten flicka. Efter gymnasiet började jag att studera på en konstskola i Toronto, men ganska snart flyttade jag över till Santa Monica College. Jag

tog examen från Otis College of Art & Design i Los Angeles. Efter det flyttade jag till New York. I början av åttiotalet arbetade jag för galleristerna LARRY GAGOSIAN och ANNINA NOSEI. Det var där jag träffade personer som TROY BRAUNTUCK, ROBERT LONGO, RICHARD PRINCE och DAVID SALLE, som var i början av sina karriärer då. Samtidigt var det i slutet av No Wave-eran. Det var en kortlivad men inflytelserik subkulturell konst- och musikrörelse, som hade börjat under mitten av sjuttioalet. Genom en vän hade jag träffat DAN GRAHAM när jag studerade i Los Angeles. Han var också en av de första konstnärer som jag letade upp när jag kom till New York. No Wave-musik, som DNA och Theoretical Girls, förvånade mig mer än något annat jag såg vid den tidpunkten. Det var mycket friare än annan musik. Det var en spännande och intensiv period i mitt liv, men jag kom lite för nära konstens kommersiella sida. Det var förmodligen ett av skälen till att jag rörde mig i riktning mot musiken.

DET TIDIGA ÅTTIOTALET VERKAR HA VARIT EN DYNAMISK OCH PARADOXAL TID INOM KONST OCH MUSIK. Å ENA SIDAN GRÄNSÖVERSKRIDANDE KONSTPROJEKT – OCH EXTREM KOMMERSIALISM Å DEN ANDRA. BESTÄMDE DU DIG FÖR ATT BÖRJA SPELA MUSIK ELLER VÄXTE DET FRAM?

– Det var en slump. Dan Graham frågade mig om jag ville göra en föreställning med ett band. Jag hade spelat i ett garage- och noise-band på college, men hade inga planer på att bli musiker. Hursomhelst, något av det första jag gjorde när jag kom till New York var att skriva om musik. Bland annat skrev jag för ett av de första numren av TOM LAWTONS tidskrift *Real Life*. Jag ville bidra till konst- och kulturlivet i staden, och att skriva kändes som ett sätt. Samtidigt höll jag på med ett projekt som jag kallade *Design Office*, där jag lekte inredningsarkitekt och psykolog. I all enkelhet gick det ut på att jag gick in i en persons hem och förändrade något, för att sedan skriva om vad jag gjort i någon av de publikationer jag arbetade för. Jag gjorde två eller tre sådana interventioner.

Även efter det att jag träffat Thurston och vi bildade Sonic Youth så betraktade jag mig själv som konstnär. Jag hade några

---

» JAG GILLAR NÄR SAKER SPRETAR ÅT OLIKA HÅLL, JAG TYCKER INTE OM ATT KATEGORISERAS «

utställningar här och där, men jag blev till slut trött på att kombinera konst och musik. På åttiotalet ville många ha typiska utställningar med konst på väggen och band som spelade på vernis-sagen. Med andra ord, på åttiotalet fanns en fäbless för kulturell cross-over, men i sådana situationer blev alltid något lidande. Jag ville länge hålla mina två kreativa uttryck åtskilda, men efterhand blev det bara förlamande. Det kom till en punkt då jag sa till mig själv: Screw this! I min konst har jag alltid varit intresserad av publiken, eller snarare förhållandet mellan artist och publik. Det var en av de saker som lockade mig till Dan Grahams verk. Jag hade verkligen varit influerad av popkonst och konceptuell konst ända sedan jag gick på konstskola, så på sätt och vis kändes bildandet av ett band som ett logiskt steg. Istället för att vara utanför populärkulturen, ville jag kommentera den inifrån.

JA, DET VERKAR VARA ETT GANSKA NATURLIGT STEG MED TANKE PÅ HUR EXTREMT KOMMERSIALISERAD KONSTVÄRLDEN HÄR I NEW YORK VAR I BÖRJAN AV ÅTTIOTALET. NÄR NI BÖRjade SPELA VAR SONIC YOUTH LÅNGT IFRÅN MAINSTREAM, VILKET MÅSTE HA VARIT LOCKANDE I ETT SÅDANT KLIMAT.

– Definitivt. Jag vet inte om du har läst boken *Jack Goldstein and the CalArts Mafia* (Minneola Press, 2003). Det är verkligen en av de bästa böckerna om vad som hände i konstvärlden i USA under sjuttio- och åttiotalet. Något som slog mig då jag läste boken var hur ny och fräsch den konceptuella konsten kändes för dem som studerade på California Institute of the Arts. Goldstein beskriver hur hans lärare, JOHN BALDESSARI, kom tillbaka från utställningar i Europa med mängder av kataloger från konceptkonstutställningar till studenterna. Det var enda sättet att få reda på vad som pågick i konstvärlden på den tiden. Samtidigt som han och hans kamrater var intresserade av konceptuell konst var de också influerade av

post-minimalister, som LARRY BELL, som skapade fetischistiska objekt. De tycktes vara klivna mellan konsten som idé och konsten som objekt. Hur som helst, åttiotalet var en galen tid. Konstnärerna hade skyhöga förväntningar på framgång på grund av den uppblåsta konstmarkanden.

JAG SKULLE VILJA ÅTERGÅ TILL DEN IDAG NÅGOT FÖRLEGADE IDÉN OM INTERDISCIPLINÄRITET. DET VILL SÄGA ATT DET FINNS FASTA DISCIPLINER SOM KAN ÖVERSKRIDAS. ATT HA EN AMBITION ATT BRYTA NER KATEGORIER ÄR NÅGOT HELT ANNAT ÄN ATT VERKLIGEN GÖRA DET.

– Ja, det är helt olika uttryckssätt. Det finns i och för sig aspekter i de olika uttrycken som liknar varandra. Det finns till exempel en performativ aspekt av måleri som jag gillar, och som jag försöker införliva i mina bilder. Jutta Koether och jag har gjort några föreställningar som är väldigt fysiska. Det är inte riktigt musik som du skulle sitta ner och lyssna på. Jag föredrar att göra den typen av ljud- eller musikuppträdanden i ett konst-sammanhang framför att ha ett konst-band. Bara för att förtydliga: jag ser inte Sonic Youth som »konstband«.

NEJ, NI HAR BARA MÄNGDER AV KONSTNÄRER I PUBLIKEN...

– Jag vet inte, kanske det. Som musiker upplever jag att konstvärlden är väldigt förlåtande. Om du spelar i ett galleri behöver du inte bry dig om du är bra eller inte, så länge du förmedlar en energi. Musik har en annan funktion där. Den är mer inriktad på processen än på slutresultatet. Det kan vara en oändligt befriande upplevelse

---

DU SAMARBETAR NATURLIGTVIS MED DE ANDRA MEDLEMMARNA I SONIC YOUTH NÄR DU SKRIVER OCH SPELAR, MEN DU HAR OCKSÅ EN LÅNG HISTORIA AV SAMARBETE MED ANDRA KONSTNÄRER, MUSIKER OCH KREATÖRER. JAG ÄR NYFIKEN PÅ VARFÖR DU HAR VALT ATT SAMARBETA ÄVEN SOM KONSTNÄR.

– Jag tycker om att arbeta tillsammans med andra eftersom jag då tvingas att göra saker som jag inte nödvändigtvis skulle göra själv. Jag tycker också om att upphovsmannaskapet blir mera ambivalent när man samarbetar. Det kan naturligtvis vara frustrerande att arbeta tillsammans, eftersom alla måste komma överens, men det är något du måste vara medveten om innan arbetet påbörjas. Jag upplever att jag lär mig mycket om mig själv och mitt eget skapande när jag arbetar med andra. Jag vet, det låter som en kliché men det är sant. Nackdelen är att

till dem. Jag arbetar även med andra gallerier. Jag tycker inte om att tänka i termer av karriär när det kommer till min konst. Efter att ha varit knuten till ett större skivbolag så länge med Sonic Youth, vill jag inte se på konsten som något jag gör av någon annan anledning än för att tillfredsställa mig själv. Jag är ganska pragmatisk när det kommer till gallerier överhuvudtaget. Om ett galleri gör mycket arbete för mig och för min praktik, är det logiskt för mig att representeras av dem. Om de inte gör det, finns det ju ingen anledning att alls ha ett. När

EXPERIMENTELL KONSTNÄR, ATT DU INTE BEHÖVER BRY DIG OM ATT SÄLJA DIN KONST?

– Jag tror att det stämmer till viss del. Nackdelen är att folk inte tar en på lika stort allvar. Det tar ett tag för dem att veta om du är seriös eller inte. Det är svårt för publiken att ta till sig en konstnär som ändrar uttryck för varje utställning. Och ännu svårare för en gallerist att marknadsföra och sälja dig. Fast jag gillar när saker spretar åt olika håll, jag tycker inte om att kategoriseras.

JAG SKULLE VILJA ÅTERVÄNDA TILL FRÅGAN OM SAMARBETE. KAN DU BERÄTTA MER OM TILL EXEMPEL DITT SENASTE PROJEKT MED JUTTA KOETHER OCH EMILY SUNDBLAD OCH JOHN KELSEY PÅ REENA SPAULINGS?

– Jutta och jag gjorde en utställning där för några år sedan; *Dead Already*. Galleriet har en upphöjning vid ingången, vilket gör att det ser ut som en scen. Vi bestämde oss därför för att göra någonting som kunde flyttas runt under utställningens gång.

Vi inkluderade även några cure-rade dansföreställningar. Vid denna tidpunkt fanns det många utställningar som ville återuppväcka feminismen, som i stora delar av Nordamerika tyvärr ses som ett avslutat kapitel. Därför kändes det intressant att försöka förhålla oss till framförallt den kvinnliga kroppen, eftersom den traditionellt sett var ämnet för mycket feministisk konst. Vi ville försöka omfamna den estetiken därför att den setts som motbudande av New Yorks konstetablissemang så länge. SIMONE FORTI, som är en av mina favoritkonstnärer, var en av de medverkande. Jag har alltid beundrat hennes konceptuella dansföreställningar. Vi tittade alla på HBO-serien *Deadwood*, så Emily och John ville försöka skapa en vilda västern-känsla i utställningen. Det passade perfekt eftersom Reena Spaulings nya lokaler ligger i hjärtat av det gamla China Town. Innan det blev ett galleri var det

det ibland kan vara mindre tillfredsställande för ens ego (skratt).

JAG ÄR INTRESSERAD AV DIN RELATION TILL DIN GALLERIST HÄR I NEW YORK, REENA SPAULINGS, SOM BÅDE ÄR ETT KOLLABORATIVT KONSTPROJEKT OCH ETT KOMMERSIELLT GALLERI DRIVET AV EMILY SUNDBLAD OCH JOHN KELSEY. DET KÄNNES SOM EN LÄMPLIG PLATS FÖR ATT REPRESENTERA DIN PRAKTIK, MED ENA FOTEN I DET KONSTNÄRSDRIVNA OCH DEN ANDRA I DET KOMMERSIELLA.

– Ja, jag antar det. Jag gillar verkligen vad de gör men jag är inte bunden

det gäller Reena Spaulings så är jag mer intresserad av deras lokaler och de andra konstnärer som de visar där än någonting annat. De försöker utmana folks förväntningar, vilket är förvånansvärt sällsynt i New York. Jag har inte gjort något där på ett tag, men jag ser fram emot det.

I NEW YORK ÄR DET VIKTIGT FÖR KONSTNÄRER ATT BLI KOMMERSIELLT FRAMGÅNGSRIKA. I SVERIGE FINNS DET STIPENDIER ATT SÖKA SOM KONSTNÄR, DET GÖR DET NÄSTAN INTE ALLS I USA. DU HAR TJÄNAT DITT LEVEBRÖD GENOM SONIC YOUTH. HAR DET GJORT DIG TILL EN MER

---

en bordell. Ja, det finns hur mycket som helst att säga om lokalen och projektet. Det enda tråkiga är att det inte finns så mycket dokumentation av det. När jag tänker på det nu igen finns det många aspekter av utställningen som påminner mig om *Design Office*, som var en sorts hybrid mellan platsspecifik intervention och heminredning.

DU NÄMNDE ATT EN DEL PERSONER ÄR SKEPTISKA MOT KONSTNÄRER SOM ÄVEN GÖR ANNAT. JAG TYCKER INTE ATT DET ÄR SÅ IDAG. UPPLER DU ATT KONSTVÄRLDEN ÄR MER ÖPPEN NU ÄN NÄR DU BÖRJADE?

– Hmm, jag vet inte. Jag har personligen gjort mer konst de senaste tio åren. Det har blivit ännu mer på sista tiden då Sonic Youth har haft ett sabbatsår. När du har gjort något så länge känns det fantastiskt att kunna koncentrera sig på något annat. Hursomhelst, det senaste jag har gjort är målningar med namn på noise-band. Många konstnärer arbetar med musik men från ett utifrånperspektiv.

JA DET FINNS OTALIGA, FRAMFÖRALLT MANLIGA, KONSTNÄRER SOM GÖR KONST OM MUSIK. TILL EXEMPEL KANADENSISKA STEVEN SHEARER SOM GÖR KONST OM HÄRDROCKENS ESTETIK. SJÄLV UPPLER DU DET OÄNDLIGT TRÖTTSAMT, TROTS ATT JAG INTE HAR NÅGOT EMOT ROCKMUSIK.

– Jag känner inte till honom men

förstår vad du menar. Mina målningar kommer i vilket fall som helst att visas senare i år tillsammans med en *artist's book*. Till hösten ska boken också ges ut i begränsad upplaga.

SOMMAREN 2009 SÅG JAG UTSTÄLLNINGEN *SENSATIONAL FIX* PÅ MALMÖ KONSTHALL. BERÄTTA GÄRNA HUR *SENSATIONAL FIX* KOM TILL.

– Curatorn för *Sensational Fix*, Roland Groenenboom, hade inkluderat mig i en utställning i Holland några år tidigare. Det var genom det samarbetet som idén om utställningen väcktes. Roland kontaktade oss allihop och frågade om vi var intresserade att göra en utställning om bandet. Det är faktiskt han som har gjort det mesta av arbetet. Utställningen består till största del av konst från konstnärer som har beundrat oss eller arbetat med oss genom åren. Till exempel MIKE KELLY: vi gjorde ett live-soundtrack till en av hans performance och använde en av hans bilder på ett skivomslag. Eller Dan Graham, som var en viktig influens och supporter i början av vår musikkarriär. Han designade en lyssningsstation där besökarna kunde ta del av hans kassetter med No Wave-musik. IZA GENZKEN och TONY OURSLER finns också med, liksom några av mina samarbeten med JUTTA KOETHER. Även en hel del Sonic Youth-affischer, skivomslag, musikinstrument och musikvideor finns representerade på utställningen. Roland har verkligen gjort det mesta av arbetet.

Vi i Sonic Youth gjorde en lista med konstnärer som vi minskade ner tillsammans med honom. Det omfattade både människor som vi hade arbetat med och dem som vi påverkats av.

HAR SENSATIONAL FIX VISATS I NORDAMERIKA ÄN? JAG HAR INTE SETT ELLER HÖRT TALAS OM DEN HÄR.

– Nej, det har den tyvärr inte. Vi försöker för närvarande hitta finansiering för att kunna visa den i New York, men det har visat sig vara svårt i kölvattnet av den ekonomiska krisen. Det finns några ställen som är intresserade, men vi måste hitta mer pengar. Många institutioner vill inte ha färdigförpackade utställningar. Samtidigt har det visats så många dåliga utställningar om rock n' roll på senare tid att vi inte är så sugna på att visa den just nu. Men förhoppningsvis kommer den så småningom att presenteras i New York, eftersom det var där som bandet bildades. Katalogen till *Sensational Fix* är förresten förmodligen det bästa som skrivits om bandet till dags dato. Den som vill lära sig om Sonic Youth behöver bara läsa den.

TROR DU ATT SONIC YOUTH NÅGONSIN KOMMER ATT SLUTA SPELA MUSIK? VILL DU HA EN ANNAN KARRIÄR NÄR BANDET ÄR SLUT? KANSKE KÄNNES DET KONSTIGT ATT SPEKULERA SÅ?

– Jag antar det. Jag är säker på att det kommer att ske förr eller senare ...

» OM DU SPELAR I ETT KONSTGALLERI BEHÖVER DU INTE BRY DIG OM DU ÄR BRA ELLER INTE «

SKÅLET TILL AT JAG FRÅGAR ÄR ATT NI ALLTID HAR BEHÅLLIT ER INTEGRITET SOM MUSIKER. VISSA BAND, SOM THE ROLLING STONES, LÅTSAS SOM ATT DE FORTFARANDE ÄR 21 ÅR GAMLA ...

– Ja, The Who spelade i pausen på Super Bowl häromkvällen, och jag tänkte för mig själv: »Herregud, lägg ifrån er gitarrerna nu« [skratt].

KAN DU BERÄTTA VAD DU HAR PLANERAT FÖR FRAMTIDEN. DU NÄMNDE DIN KOMMANDE UTSTÄLLNING MED MÅLNINGAR MED NAMN PÅ NOISE-BAND, MEN HAR NI NÅGRA OREALISERADE DRÖMPROJEKT?

– Jag vet inte säkert, nu arbetar jag bara med några nya målningar. Jag skulle vilja göra några korta filmer med mycket low-fi musik.

DET LÅTER SPÄNNANDE. VILL DU BERÄTTA LITE MER OM DET?

– Nej, nu har jag pratat tillräckligt länge

...

...

...

TEXT: JOHAN LUNDH
BILD: LUZ / WWW.STEFMELUZ.COM

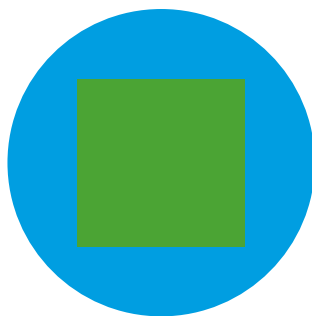
EN GLOBETROTTERS DÖD

Framgångsrika samtidskonstnärer bör helst ge intryck av att befinna sig på alla kontinenter samtidigt. Den konstnär som inom en månads tid lyckas med konststycket att synas på en biennial i Istanbul, en vernissage i Barcelona och ett panelsamtal i New York – samtidigt som hon åtnjuter en tillfällig residens i Kapstaden – är på god väg. Ett sådant liv är givetvis omöjligt att upprätthålla i längden, men många är de som halvt medvetet strävar åt detta håll. För ett mer realistiskt exempel räcker det att ta somrarnas späckade schema av konstmässor och biennaler i västvärlden. Den lilla klick från exempelvis Sverige som reser runt tillräckligt och noterar varandras närvaro bekräftar också gentemot varandra att man är någon att räkna med i konstvärlden, något som kan ha stor betydelse för karriären. Konstnärer har länge utgjort en resande skara, men resandet har skett på olika sätt. De senaste tjugo åren har konstvärlden präglats av en helt ny typ av mobilitet som skapat nya relationer mellan lokalt och globalt. Ska vi räkna med att det idoga kringflygandet fortsätter att intensifieras, så att konstnären befästs som ett av de yrken som tillbringar sin mesta tid på flygplatser? Eller kommer det tvärtom en motreaktion där den permanenta vistelsen på en viss plats åter blir viktig, kanske tillsammans med en uppvärdering av hantverket? För att spekulera i detta krävs det att mobiliteten ges en plats inom konsthistorien. Varför har konstnärer flugit så mycket sedan 1990? Åtminstone tre olika kompletterande förklaringar kan ges. Den första hänvisar till att konstnärernas intresse för möten mellan kulturer gjort mobiliteten nödvändig. Detta är en idealistisk förklaring som gillas av folk inom konstvärlden eftersom den antyder att konsten har en viktig roll att spela för att skapa förståelse i en globaliserande värld. Till viss del stämmer detta säkerligen, men man kan fråga sig hur många genuina kulturmöten som sker när samma lilla konstvärld frenetiskt åker jorden runt för att träffa varandra på olika festivaler. Att stanna ett halvår på en främmande kontinent ger nog konstnären bättre material för att arbeta med kulturmöten. En andra förklaring har att göra med konstobjektets avmaterialisering. Av tradition kretsar konstvärlden kring original: tavlor, skulpturer och andra objekt som endast existerar på en plats åt gången och som därför behåller en »aura«, för att låna Walter Benjamins beryktade begrepp. Sedan sextioalet har detta på bred front undergrävt av mer konceptuella praktiker, men det var först på nittioalet när digital videoutrustning blev tillgänglig för konstnärer som det fick verkliga konsekvenser. En digital video är nämligen så långt från ett original man kan komma. Den kan fraktas på nolltid till andra sidan jorden och finns förhoppningsvis i ett flertal identiska säkerhetskopior. Men konstvärldens behov av en unik »aura« kvarstår. Således blir det nu konstnären själv som får närvara i egen hög person på de seminarier som i allt högre utsträckning ackompanjerar utställningarna. Därmed löses även ett andra problem som är inneboende i video- och konceptkonsten, nämligen att den är svår att sälja. Konstnärer som inte skapar objekt kan i stället få betalt för framträdanden – precis som situationen har blivit för många författare och musiker. Värderingen av personlig närvaro kommer dock till priset av flygbiljetter.

Den internationella samtidskonstscenen är beroende av billiga flygresor.

Men vad händer den dag då lågprisflyget kraschar?

Rasmus Fleischer skönjer slutet för konstnären som globetrotter.

Flygresorna har dock varit historiskt billiga under perioden 1990-2010, och detta kan utgöra en tredje förklaring till konstvärldens mobilisering. Under samma nittioal som konstbiennaler började skjuta upp som svampar ur jorden föddes också lågprisflyget. Tre förutsättningar samverkade: avregleringen av flygmarknaden, krossandet av de flyganställdas fackföreningar samt relativt låga oljepriser. Sedan år 1991 utgör det irländska flygbolaget Ryanair paradexemplet på lågprisflyg, men priserna på internationella flygningar har pressats drastiskt på hela marknaden, vilket har fungerat som smörjmedel bland annat för den internationella konstvärlden. Frågan är bara hur länge flygfesten kan pågå. Hur skulle konstvärlden reagera om priserna på flygbiljetter plötsligt fördubblades eller tredubblades? Någoting sådant tedde sig inte alls osannolikt häromåret när oljepriserna sköt i höjden. Sedan kom finanskrisen, som följdes av tillfälligt sjunkande oljepriser samt massiva statsstöd till flygindustrin. För tillfället flyttar flygindustrins epicentrum österut, i riktning mot Dubai. Vissa anar en liknande rörelse inom samtidskonsten. Efter att klimatkrisen hamnade på allas läppar började även konstvärldens beroende av flyget att ifrågasättas av konstnärer. Aningen cyniskt kan sägas att inget kunde passa bättre än klimatkonst på de internationella biennaler som efterfrågar institutions- och samhällskritik konst men började tröttna på de postkoloniala frågorna. »Flyg inte« var det första av de tio budord som utfärdades av den finländska ekokonstnären Tea Mäkipää, som gjorde en konstfilm av att resa landvägen till 2007 års Sharjabiennalen. Fluxus-veteranen Gustav Metzger sjösatte samtidigt sin kampanj »Reduce Art Flights«. Detta inspirerade konstnärduon Ruth Catlow och Marc Garret till utmaningen »We won't fly for art«, men bara en handfull konstnärer skrev under på löftet om att avstå från flyg under sex månader. Gemensamt för dessa projekt var moralismen. Utgångspunkten är att individer, även inom konstvärlden, har ansvar för växthuseffekten. Men vad händer med konstvärlden den dag då flygbiljetterna blir för dyra? Den frågan har förblivit obesvarad. Bilar må kunna drivas på kärnkraft, men flygplan är beroende av petroleum och vi tycks nu ha passerat det så kallade oljekrönet (peak oil). Flygfesten som pågått i 15-20 år kan med tillräckliga statssubventioner möjligtvis pågå i 15-20 år till, men därefter kommer även konstvärlden att tvingas in i en annan slags mobilitet. Om båtar åter blir det främsta sättet att ta sig mellan kontinenter så ersätts kanske dagens biennalkarusell av en tydligare förankring i platsen, vilket inte behöver betyda att konstnärer slutar resa. Däremot väcks stora frågor: Vad händer med konstens intresse för globalisering? Kommer det unika objektet åter att hamna i centrum, eller upptäcker konstnärer andra sätt att skapa en aura?

RASMUS FLEISCHER

FÖRFATTARE OCH DOKTORAND I SAMTIDSHISTORIA VID SODERTÖRNS HÖGSKOLA.

I FJOL UTKOM HAN MED BOKEN *DET POSTDIGITALA MANIFESTET*.

Fattiga, fega & helt underbara

■ I SVERIGE ÄR VI vana att framstå i god dager internationellt. Vi får guldstjärnor i kanten vare sig det gäller jämställdhet, pressfrihet eller utbildningssystem. Konstvärlden är inget undantag. Vi har utmärkt oss med ett välutvecklat stipendiesystem och bra skolor. Men är verkligen den svenska konstvärlden så öppen och progressiv som vi påstår? Hur upplevs den egentligen internationellt? Varför söker sig utländska konstnärer hit och vilka förutsättningar har man som konstnär om man kommer från ett annat land till Sverige?

KONSTNÄREN har träffat fyra utlandsfödda konstnärer som under en längre eller kortare tid varit verksamma i Sverige. Några sökte sig hit medvetet,

andra blev inbjudna. Några är här för att stanna, andra har Sverige som tillfällig plattform. De beskriver en svensk konstscen med goda förutsättningar och en stat som inser värdet i att satsa på konstnärlig verksamhet. Men samtidigt efterlyser man mer risktagande, både estetiskt och ekonomiskt. Rädslan för samarbeten med näringslivet ter sig obefogad. Och så pratas det förstås om jantelagen, osynliga begränsningar och (o)förmågan att ta betalt. Med internationella mått mätt är vi passiva, bortskämda och individualistiska, men också rationella, diskussionshungriga och ambitiösa.

TEXT: HEDVIG ANDERSSON

ILLUSTRATION: MICHELLE HAMMENFELDT

Oscar

■ ■ MEXIKO När Oscar Ramos som nyutexaminerad sociolog var trött på Mexiko Citys centraliserade konstvärld och ville så långt bort som möjligt, verkade Sverige vara ett bra alternativ. Med en magisterexamen i Art & Technology från Chalmers Tekniska Högskola och Konsthögskolan Valand är han sedan fem år tillbaka verksam i Göteborg.

Har den svenska konstscenen levt upp till dina förväntningar?

–Det finns inte bara en konstscen i Sverige, det finns så många olika. Det som verkligen är inspirerade här är hur folk arbetar utan någon som helst idé om att tjäna pengar. Man organiserar en utställning i sin egen studio och förlorar kanske pengar. Det kanske inte kommer någon, men man tar den risken. Det finns ett nätverk av människor här som verkligen hjälper varandra. Jag har precis haft en utställning i Malmö där de kontaktade mig och sa, »detta är inte ett galleri men vi är intresserade av att jobba ihop och visa andra konstnärer«. Och så träffas man och det är en helt annan känsla än när man ställer ut på ett galleri. Det finns inga pengar så alla som är med är det bara för att de vill.

Finns inte det i Mexiko?

–Jag har försökt att arbeta på samma sätt i Mexiko City, men det fungerade inte för ingen ville ta några risker. I Mexiko finns städer som är större än

Stockholm utan något konstliv överhuvudtaget. Det finns inga konstskolor eller museer och inget kulturliv. Allt är centraliserat. Ett problem här är däremot att det inte verkar finnas en kontakt mellan de olika scenerna. I Göteborg är vi ju geografiskt nära både Malmö och Oslo, men har nästan inget utbyte. Svenska konstnärer söker sig hellre utomlands, till Berlin och sådana ställen

Är den svenska konstvärlden konservativ?

–Inte konservativ, men passiv. Diskussionen här är mer öppen, mindre stel och snobbig. Men det betyder inte att man är mer öppen i den typ av konst man visar. Det som visas håller ett visst standardformat estetiskt. Det följer ett mönster av vad som »ska« visas inom konsten. Det finns inget risktagande.

Varför är det så?

–Konsten här är inte längre ett barn som vill göra mer och mer saker, den har blivit en 45-åring som tycker att det den åstadkommit är bra och att det kan fortsätta så. Det som var radikalt är nu accepterat och ingen tar fler risker. Sedan är Sverige, även om folk inte anser det, väldigt USA-vänligt. Jag tror att det är stor skillnad mellan att komma från Mexiko och att komma från USA när man är verksam i Sverige. När konstnärer kommer hit från New York blir det väldigt coolt och skapar mycket intresse. Det är mer osäkert hur man ser på konstnärer från andra länder.

Du säger att konstvärlden är passiv, vill du se mer provokation?

–Nej, inte provokation, men att man tar risken att närma sig en annan typ av estetik. Naturligtvis har vissa konstnärer en tendens att provocera och chocka, men jag tror det finns bättre sätt att väcka uppmärksamhet. Samtidigt hade nog inte reaktionerna på vissa saker varit så starka där jag kommer ifrån. I ett land som ligger i krig med drogaffian är det svårt att chockera.

Många svenska konstnärer är missnöjda med ett system och en inställning som gör det svårt att försörja sig på sitt skapande, håller du med?

–I Mexiko producerar och utvecklar man sin konst med ekonomisk hjälp från sina föräldrar. Det innebär att de som är verksamma som konstnärer ofta kommer från medelklassen och den övre medelklassen. Vårt välfärdssystem är våra familjer. Konst är en handelsvara. Skillnaden här ligger i statens sätt att se på konst och kultur, som gör livet för konstnärer här hundra gånger bättre. Här finns ju stipendium, även om de inte är lätta att få. Men det betyder inte att situationen inte behöver förbättras, det är fortfarande svårt att vara verksam som konstnär i Sverige.

Mako

■ **JAPAN** På Rietveld Academy i Amsterdam kallades Mako Ishizuka sarkastiskt för »den stora tänkaren«. Hon brottades med det analytiska mot det impulsiva och kände att hon inte passade in. På jakt efter en mer konceptuell konstscen sökte hon sig till Konsthögskolan i Malmös tvååriga magisterutbildning. Hon är sedan fyra år tillbaka verksam i Stockholm och Malmö.

Hur ser utbildningen ut i Japan?

–På antagningsprovet till en japansk konstskola måste man sitta framför en antik staty i två timmar och rita så verklighetstroget som möjligt. Allt handlar om teknik. Det är väldigt strikt och traditionellt, väldigt hantverksbetonat. Som konstnär måste man ju ha något man vill uttrycka, man måste ha idéer som man vill kommunicera. Tekniken kan man lära sig när man väl är på skolan.

Varför passade du inte in i på skolan i Amsterdam?

–Mina verk är fysiska, men bakom det är min konst mer konceptuell och analytisk. I Amsterdam var det mycket »action«. Skillnaden i Malmö är att man får mer stöd inom teorin och det konceptuella.

Är vi mer intresserade av konceptuell konst i Sverige?

–Jag tror att det teoretiska och det konceptuella finns på den holländska konstscenen också, om man

åker till Rotterdam eller Utrecht. Det är samma sak i Sverige. På vissa ställen är man mer konventionell. Jag sökte mig inte främst till Sverige som land utan just till Konsthögskolan i Malmö. När jag kom dit gjorde alla saker som kändes så nära det jag gjorde att det var skrämmande, men också en trygghet.

På vilket sätt är Sverige annorlunda?

–I Sverige är man rationell, inåtvänd, individualistisk på ett speciellt sätt. Och lite passiv. Den svenska konsten är rationaliserad med referens till en teori eller ett koncept. Det handlar inte om att det inte är accepterat att uttrycka känslor, det handlar mer om hur man kommunicerar i allmänhet. Man processar innan man presenterar.

Är det svårt att komma utifrån och vara verksam här?

–Jag har svenska vänner som har läst utomlands och haft stora problem att komma in på den svenska konstscenen. Att ha gått på en svensk konstskola spelar viss roll här. För mig är problemet att folk alltid tror att jag är här tillfälligt. När jag träffar curatorer och konstnärer, särskilt i Stockholm, så frågar de alltid hur länge jag stannar. Många vill också tolka min konst i en japansk kontext. Man börjar prata om zen-trädgårdar och buddhism. Det blir ett väldigt ytligt sätt att se ett verk. När jag fick Malmö stads Kulturstipendium så frågade många: »Kan du få det, du är ju inte svensk?«.

En norsk kompis fick samma stipendium men ingen frågade honom samma sak.

Erbjuds konstnärer tillräckligt med stöd i Sverige?

–Som konststudent i Sverige är man bortskämd. Det finns CSN, stipendier och studieresor. Svenska konstlever tar det för givet och tycker att det är självklart att skolan eller staten ska erbjuda sådana saker. Även om man är passiv –jag vill inte säga lat –så blir man ändå matad. Samhället fungerar på ett annat sätt.

Hur ser det ut i Japan?

–I Japan finns nästan ingen form av statligt stöd för unga konstnärer. Ibland ger man en summa till konstnärer i 70-årsåldern som ett erkännande. Men regeringen vill inte ta risken att investera i unga konstnärer. Japan är mer kapitalistiskt än Sverige. Det är oftare näringslivet som stödjer konstnärer genom att finansiera utställningar och resor. På åttiotalet gick detta för långt, sponsorererna var för uppenbara och tog för mycket plats. Men nu tror jag att man har lärt sig att stödja konsten på ett mer sofistikerat sätt. Företagen här skulle kunna vara mer aktiva i att stödja kultur på olika sätt.

Julie

■ **KANADA** Julie Fournier-Lévesque från Quebec tror inte längre, efter fyra månader i Sverige, att hon kommit till det perfekta landet. Mest förvånas hon över att konstnärer inte tar betalt för sina idéer och sitt arbete. Sedan hon kom hit har hon väntat spánt på att den svenska konstscenen ska bjuda på en show som utmanar på riktigt.

Varför kom du till Sverige?

– Jag ville ge mig själv utmaningen att läsa någon annanstans och träffade två svenska utbytesstudenter på mina skola i Montréal. Det är så roligt för i Kanada ser vi Sverige som det perfekta landet. Jag vet nu att det inte är så. Men med mina svenska vänner pratade jag mest om konstvärlden och framför allt om skolan här.

Hur är skolan här?

Den är verkligen annorlunda. I Kanada har man föreläsningar varje dag, det känns som om någon håller en i handen och leder en genom utbildningen. Här är man mer fri. Man får en plats i en studio och arbetar mycket självständigt. Jag ville utmana mig själv att arbeta inom ett annat system. Det är framförallt bra att ha upplevt båda systemen.

Vilket föredrar du?

Jag läser mitt sista år så det är en bra förberedelse för framtiden att ha mycket självständighet nu. En viktig skillnad här är att lärarna på skolan är väldigt angelägna om att man ställer ut. I Kanada kan man

vara tre år på skolan utan att ställa ut en enda gång. Här blir man tvingad att ställa ut. Det är väldigt bra. Utbildningen här är också mer integrerad. På min skola i Montréal fick man ett betyg för målning, ett för skulptur och så vidare. Men om jag organiserade en egen utställning så fick jag inga poäng för det. De ser inte på det som en del av utbildningen, fast det är jätteviktigt. Men här, om jag organiserar en utställning och gör en hemsida till den så får jag tillgodoräkna mig det. Det är jättebra, för det professionella livet kommer ju inte att handla om vad man gjorde på den ena eller den lektionen.

Hur skiljer sig konstvärlden här från den i Kanada?

– Göteborg är inte så kulturellt som jag trodde. Det kan vara att jag inte pratar språket men jag känner att man måste hitta kulturen, att man måste gräva lite. Jag trodde också att det skulle finnas mer av en undergroundscen. Jag har ännu inte varit på något riktigt galeet här. I Montréal har jag ofta varit på utställningar där jag undrat »är detta konst eller porr, eller vad är det?«. Man ser saker som verkligen utmanar en, eller är helt motbudande; riktiga ställningstaganden där man tvingas fråga sig själv om man håller med. I Sverige har jag inte blivit chockad än. Det är mer konservativt.

Hur kommer det sig?

– Det känns som om det finns osynliga gränser för

vad man får göra här. Svenskar ska ju vara kända för att vara väldigt liberala så jag vet inte varför det är så. Det kanske ni är, men det känns som om något håller er tillbaka. Det positiva här är att konstvärlden inte består av en heterogen grupp. Går man på en vernissage i Montréal så känns det som om det bara är konstmänniskor där. Här kommer barn med sina mor- och farföräldrar, hela familjer och äldre människor. Den kanadensiska konstvärlden är smalare.

Är det lättare eller svårare att vara verksam som konstnär här?

– Jag trodde att det skulle vara lättare, men jag inser att det nog inte är det. Det här att konstnärer ofta inte får betalt i Sverige, det chockade mig. Om man ställer ut i Kanada så får man oftast i alla fall en mindre summa av galleriet. Jag har förstått att det är ovanligare här än vad det är där. Jag frilansade inom visuell presentation förut och då började jag alltid med att presentera mitt arvodesanspråk för kunden. Jag talade om att detta är vad materialet kostar, såhär mycket kostar min tid och detta tar jag för min idé. I Sverige, om jag sa att bara min idé kostar såhär mycket, då tror jag att de skulle bli jätteförvånade. Jag har förstått att konstnären ibland får i princip ingenting. Jag har kanske bara naiva förväntningar på Sverige, men jag trivs i alla fall väldigt bra.

Christodoulos

CYPERN Christodoulos Panayiotou föddes på Cypern och bodde och verkade i Berlin när han blev inbjuden till Stockholm som Iaspis-stipendiat. Han berättar om konservativa trender och den statliga generositeten.

Är stödet för konstnärer här bättre eller sämre än där du arbetat tidigare

– Jag är här i ett specifikt sammanhang under en kort tid så jag måste säga att jag har en begränsad insyn i detta. I min situation som Iaspis-stipendiat har man enorma fördelar. Utbytet med andra Iaspis-konstnärer gör upplevelsen intellektuellt relevant långt utöver materiella aspekter.

Vad innebär det i praktiken?

– Jag utgår från min begränsade erfarenhet från Sverige, men har en känsla av att det finns en väldigt generös statlig strategi här som innebär att konstnärer kan utveckla mycket research-baserat arbete med hjälp av systematiskt och direkt statligt stöd. Det är väldigt unikt för Sverige och existerar inte i många europeiska länder. Särskilt för konstnärer som producerar konst med ett socialt engagemang finns mycket stöd. Detta skapar en intressant kontrast till idén att »leva genom sin artistiska verksamhet« om man tar hänsyn till att marknaden för konst verkar ganska begränsad här, och konstnärer som njuter av en större kommersiell framgång kan vara ganska begränsade

här. Kopplingen till den privata sektorn är också specifik för Sverige. Här finns Bonniers Konsthall och Magasin 3, privata initiativ som i praktiken fungerar på samma nivå som offentliga institutioner.

Hur ser livet ut för konstnärer på Cypern?

– Vi har ett stödsystem som liknar det svenska, där staten är ganska generös och direkt involverad i den konstnärliga produktionen. Men det finns ingen tydlig strategi eller plan. På Cypern är det otydligt vad som krävs för att få pengar. Det får man kanske förstå eftersom det delas ut av regeringen. En kvalitetsbedömning är en fråga som är svår för regeringen att engagera sig i, och anses inte ens vara ett viktigt uppdrag för kulturdepartementet. Det skapar en ond cirkel, eftersom det kritiska tänkandet kring produktionen av samtidskonst skapas runt validitet och kvalitativa begrepp.

Lever Sverige upp till sitt öppna och liberala rykte?

– Jag tycker att det finns det som talar emot den uppfattningen inom det svenska samhället. De nordiska länderna har under de senaste åren sett ett skifte mot en mer konservativ hållning på grund av politiska förändringar. I kombination med ett idiosynkratiskt modererat socialt mönster skapar detta ett landskap som är mindre dynamiskt än vad det kanske en gång var. En vän berättade nyligen om ett begrepp som visst existerar som ett dominerande socialt och moraliskt

värde här; »jantelagen«, om jag inte misstar mig. Det kan vara relevant att fråga sig om detta kanske motsäger en av grundidéerna med samtida konstproduktion och dess ifrågasättande av gränser. Det aktuella fallet med Anna Odell som har diskuterats så flitigt här kan vara ett bra exempel.

HELLO NILLE!

IN RESPONSE TO YOUR INVITATION TO CREATE A PAGE FOR YOUR MAGAZINE I WOULD LIKE TO SUBMIT MY COLLECTION OF TWELVE PHOTOGRAPHS OF FALLEN SIGNS. WHEN I ARRIVED IN STOCKHOLM I SAW THESE SIGNS EVERYWHERE, ALWAYS SLANTED, FALLING, LYING ON THE GROUND - THE REORIENTATION (ROTATING) OF THE PHOTOGRAPH RETURNS EACH SIGN TO ITS ORIGINAL UPRIGHT POSITION.

EACH WILL NEED ROTATING UNTIL THE SIGN STANDS UPRIGHT AGAIN - I STARTED TO ARRANGE THEM ON THE PAGE, BUT WOULD PREFER TO SUBMIT THEM AS MATERIAL THAT YOU CAN WORK WITH RATHER THAN MAKE A PAGE INDEPENDENT FROM THE MAGAZINE

/DANIEL EATOCK

ateljé, galleri, utställning,
transport, kameror...

förmånliga försäkringar för
medlemmar i KRO och KIF

Danderydsgatan 14
114 26 Stockholm
tel 08 440 54 40
fax 08 678 29 20
info@gefvert.se
www.gefvert.se

gefvert
FÖRSÄKRINGSMÄKLARE

konstnärernas

CENTRAL KÖP

Stort utbud av
konstnärsmaterial
till bästa pris!

ALLA ÄR VÄLKOMNA

- bli medlem i föreningen och få extra förmåner.

Butik: Fiskargatan 1, vid Mosebacke torg, Stockholm
Webbshop www.konstnarernas.se
Öppet alla vardagar kl. 10-18, lördag kl. 11-15

Öppna ramen och placera pappret.
Blöt papprets baksida och vänta
tills det mjuknat. Vänd papprets
torra sida upp.

Blöt kanterna närmast ramen.
Justera pappret efter markering-
arna och stäng ramen.

Sträck pappret genom att växelvis
spänna skruvarna. Sträck gärna
pappret under arbetets gång.

kebaartmate™

Spännram för papper, kanvas och siden

- *Enkelt att sträcka pappret*
- *Ingen torktid krävs*
- *Måla när du är inspirerad*

Handla direkt i vår webbshop:
www.kebaart.se
KEBA Sweden AB
Box 122, 33322 Smålandsstenar
Telefon: 0371-51 09 10

PILOT RAZOR POINT

- VAD HETER DU? → JOHANNES HELDÉN.
- VAD ÄR DET FÖR NÅGOT DU HAR VALT? → EN PILOT RAZOR POINT 2. (FIBERSPETS PENNA, SVART).
- HUR MYCKET KOSTAR DEN? → 30 KR.
- VARFÖR VALDE DU JUST DEN? → DET ÄR MIN FAVORITPENNA ATT SKRIVA MED. OCH NÄR MAN TITTAR NÄRA PÅ DEN SÅ SER DET UT SOM DET ÄR MÅNGA SMÅ STJÄRNOR, EN GALAX, INUTI DEN GRÅ PLASTEN.
- HUR ANVÄNDER DU DEN I DIN KONST? → NÄSTAN ALLTID SÅ BÖRJAR ETT KONSTVERK FÖR MIG MED TEXT. EN SEKVENNS AV ORD SOM TRANSFORMERAS, BLIR TILL EN BILD ELLER EN SKULPTUR ELLER EN ANIMATION ELLER NÅGOT ANNAT. ELLER SÅ FÖRBLIR TEXTEN TEXT. OAVSETT VILKET SÅ TÄNKER JAG TÄNKER PÅ MINA KONSTVERK SOM UTVIDGADE BÖCKER.
- VAD ÄR BRA MED DEN? → PERFEKT ATT SKRIVA MED, FLYTER FINT ÖVER PAPPRETT. LÄTT ATT TA MED. GÅR INTE PÅ STRÖM.

Vistelsestipendium SOMMAREN 2011

Alltidhults skola, Olofströms kommun, Blekinge

Stipendiet vänder sig till alla verksamma inom olika konstnärliga områden, såsom litteratur, musik, bildkonst, film, teater, dans med mera. Utövare som arbetar i Harry Martinsons eller Sven Edvin Saljes anda får företräde.

Senaste ansökningsdag är den 31 januari 2011.

Ansök med en personlig presentation i skrift samt önskemål om tidpunkt för vistelsen. Plats kan ordnas med kortare varsel om lärarbostaden är ledig.

Skicka ansökan till Kultur och Fritid

Elisabeth Jonsson

Box 301

293 24 Olofström

Telefon: 0454-936 04

E-post: elisabeth.jonsson@olofstrom.se

Välkommen till www.olofstrom.se
för mer information

Olofströms kommun
www.olofstrom.se

HÄRKE KONSTCENTRUMS KONSTNÄRSSTIPENDIUM

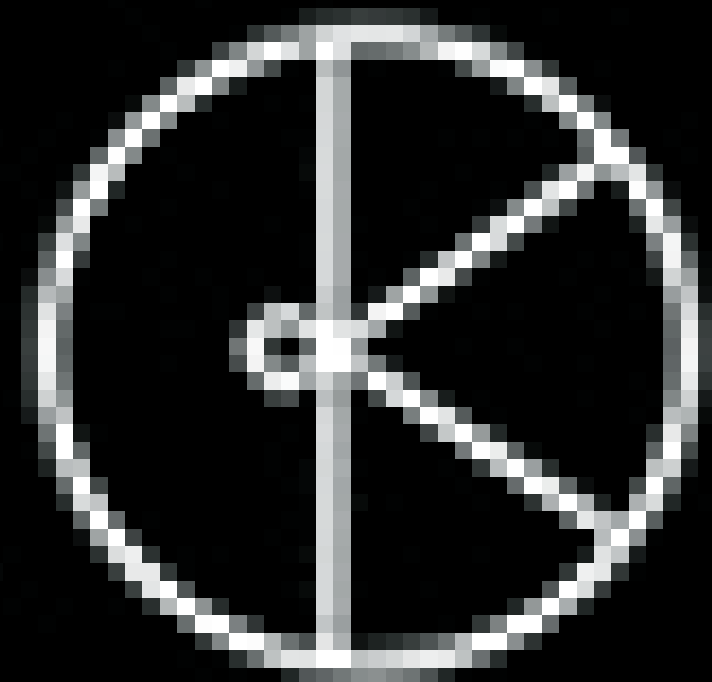
Sista ansökningsdag
den **28 februari** varje år.

Läs information om stipendiet
och hur du ansöker på
www.harkekonstcentrums.se,
klicka på stipendium.

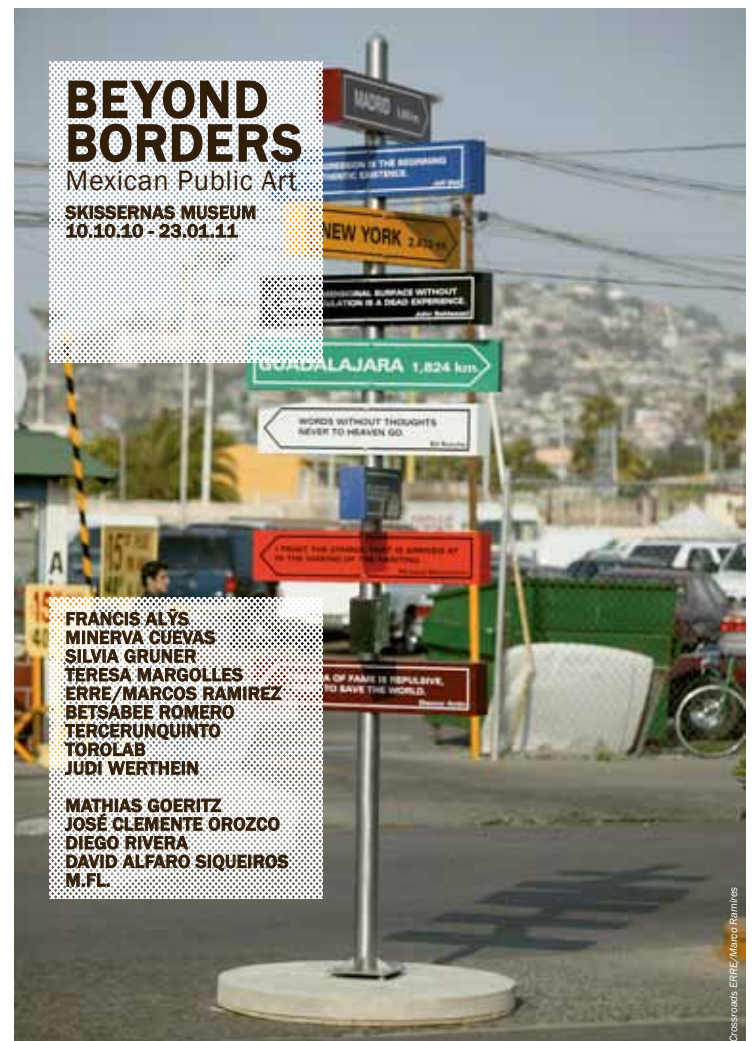
Välkommen med din ansökan!

CYBERBLÄDDRA I TIDIGARE NUMMER!

WWW.TIDNINGENKONSTNAREN.SE

Skissernas museum | Finngatan 2, Lund | tis-sön 12-17, ons 12-21 | www.skissernasmuseum.se

KRO

Din trygghet

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) och Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF) bevakar konstnärens intressen genom att driva politiska frågor med målet att förstärka medlemmarnas sociala och ekonomiska trygghet och därmed göra det möjligt för konstnärer att vara yrkesverksamma inom sina respektive områden.

Läs mer på kro.se/blimedlem

KIF

BUS

Din rätt

Genom BUS (Bildkonst Upphovsrätt i Sverige) får bildupphovsmannen ersättning när konstverk nyttjas och juridisk hjälp i upphovsrättsfrågor. BUS underlättar användning och säkerställer att relevanta tillstånd ges. Medlemmar är bildkonstnärer oavsett uttryckssätt, målare, skulptörer, grafiker, illustratörer, performers, videokonstnärer, konsthantverkare, designers med flera.

Läs mer på bus.se

LEDARE KRO

KARIN WILLÉN

Hurra!

TAGGORD Paradox, Utvecklingspotential, Publikciffror, Regionalisering, Anslag, Samverkan

Kulturrådets helt nya statistik- och analys-satsning, "Bild- och form 2009", landade med ett lätt plask i somras. Men rapporten är tung. Den visar att det står illa till med bild- och formområdet. Paradoxalt just därför är utredningen fantastisk. Nu kan vi äntligen prata om problemen inte bara mot en bakgrund av att konstnärer lever under existensminimum (vilket är jättebra att det är belyst). Nu ser vi i siffror och analyser av dessa, att också vår publik behandlas styvmoderligt av politiken.

"Bild och form 2009" tittar på oberoende och offentliga utställare, undantaget museer, i hela Sverige. Statistiken gör uppenbart att konsten och konsthantverket är gravt eftersatt i offentlig finansiering och offentliga insatser. Stat, landsting, region och kommun slarvar med vårt område. Omotiverat lite pengar går till bild- och formområdet om man ser till våra stora publikciffror, antalet professionellt verksamma och den verksamhet som bedrivs. Kulturrådet skriver såhär på sidan 49 i rapportens avslutande kommentarer och slutsatser:

"En intressant fråga är vilket genomslag de olika kulturpolitiska och konstnärspolitiska reformerna har haft om man ser till statens utgifter för bild- och formområdet. Man kan konstatera att sedan 1998 ligger dessa på en procent, alltså lägst andel av samtliga kulturområden. I landstingens kulturbudget har kostnaderna för bild och form legat på två procent, medan andelen av kommunernas kulturanslag rimligtvis är högre, men några exakta siffror finns inte...När det gäller det offentliga stödet till området är det jämfört med andra konstområden mycket lågt."

Den privata marknad presenteras ofta som en lösning på kulturens problem. Men vilka förhållanden som råder, vilket omfång och vilken utvecklingspotential bild- och formkonstnärernas marknad har idag

är oklart. Ännu saknas utredningar om den offentliga konsten och galleriscenen med auktionshusen. Men den privata marknaden kan ändå inte träda in istället för de offentliga kultursatsningarna. De offentliga anslagen och stöden är en del av välfärden och ger förutsättningar för demokrati. Lukrativa kulturuttryck och kommersiella marknader som privat-teatrar, storfiler eller musikindustrin, finns dessutom även hos konstområden som är mer gynnade av offentlig kulturpolitik. Att bild- och formområdet har en livskraftig privat marknad, undantar således inte politikerna från ansvar att agera till bild- och formområdets fördel på fakta såsom att trots att vårt område har samma antal professionella kulturskappare som scenområdet, så är de offentliga anslagen mindre.

I den pågående regionaliseringen enligt Samverkansmodellen, måste därför varje regional kulturplan innehålla nya nödvändiga insatser på bild- och formområdet. Nu måste vi på konstscenen tillsammans uppmärksamma politikerna på att varje kommun, landsting eller region, och staten, måste stärka och öka anslagen till bild- och formområdet. Bristen på resurser är ett problem som konstnärer delar med sina uppdragsgivare, med arrangörer och intendenten, det vill säga alla verksamma. Kulturrådets rapport slår fast att *"...Det finns stora utvecklingsmöjligheter / med/ bland annat samverkan på regional nivå med alla parter. En samlad regional dialog om bild- och formområdet är värdefull, inte minst med tanke på den nya Samverkansmodellen."*

Sant är att vårt bild- och formområdet inte hittills präglats av dialog kring villkor, kring det som gör det möjligt att vara verksam som konstnär eller som ger förutsättningar att driva verksamheter. Vi har en svag infrastruktur och området är

mångfacetterat och närmast splittrat. Om detta säger Kulturrådet:

"Sammanfattningsvis bekräftar undersökningarna att bild- och formområdet kan karaktäriseras av en mångfald uttryck och aktörer, vilket är både positivt och negativt. Det ger utrymme för många skiftande initiativ, men det finns få samlande punkter."

KRO och KIF kommer därför att framöver förstärka vårt pågående arbete för ökad samverkan på bild- och formområdet. Ökad samverkan är en förutsättning för att åstadkomma de strukturella förändringar vi redan jobbar för genom MU-avtalet och MU-kampanjen, genom jämställdhetsundersökningar och jämställdhetsintegreringar, genom att politiskt förankra idén om regionala Resurscentrum för bild- och form. Men för att stärka hela bild- och formområdet måste tankar och ansträngningar på hela fältet förenas. Då kan vi identifiera vad vi själva kan göra för att förbättra och vad vi vill att politiken ska utföra. KRO och KIF ser redan nu behovet av bild- och formområdets motsvarighet till Svensk Teaterunion, det vill säga en ny organisation som ansluter alla konstnärernas uppdragsgivare och arbetsgivare. Det behövs en tydlig motpart med tydligt mandat för att förhandla om avtal liknande MU-avtalen, och det behövs en stark medspelare för dialog och arbete kring gemensamma angelägenheter som kulturpolitik och resurser.

Karin Willén
Riksordförande KRO

Ett halvår med Kulturskaparna: En röst att räkna med i debatten

Den 10 mars i år lanserades nätverket Kulturskaparna som en röst mellan pirater och industri i upphovsrättsdebatten. Det dröjde inte länge förrän nätverket fick gehör och idag vet de flesta som debatterar upphovsrätt och kultur på internet vilka Kulturskaparna är.

– Vi har lyckats väl med att etablera oss, säger Karin Willén, riksordförande i KRO och talesperson för Kulturskaparna. Inledningen var turbulent och en och annan ville gärna beröva oss legitimitet i debatten, men idag ser de flesta oss som en självklar aktör.

Och debatt har det varit. Vid lanseringen handlade det om den undersökning Kulturskaparna hade gjort, som visade att 8 av tio vill betala för sin kulturkonsumtion på internet. Därefter har Kulturskaparna fått diskutera andra undersökningar, licensieringslösningar och även tjänstelösningar med inte minst pirater.

– Det blir förstås lätt så, säger Karin Willén. Vi rör oss i en digital värld och utmanar med digitala frågor och piratsfären med Piratpartiet ligger förstås långt framme där. Samtidigt är det ju inte främst dem vi ska övertyga med våra argument, utan riksdagspolitiker och EU-politiker med upphovsrättsfrågan på agendan. Men vi får inte glömma bort att även dessa lyssnar på piraterna.

Med upphovsrätt bestämmer du själv

Vad är det då Kulturskaparna vill? Ja, tittar man på nätverkets webbplats, kulturskaparna.com, är budskapet att "ett brett och rikt kulturutbud förutsätter att det är enkelt och ekonomiskt överkomligt att möta kultur på nätet - på ett sätt som gör att kulturskapare får ersättning för sitt arbete." Får inte kulturskapare det idag?

– Det är väldigt olika, menar Karin Willén. Det är viktigt att komma ihåg att kulturskapare inte är en homogen grupp, vi är alla olika och har olika förutsättningar och behov. Lösningarna måste därför motsvara den mångfald vi har inom kulturskaparkollektivet.

Därför finns det en särskild licensieringsgrupp inom Kulturskaparna som tittar på vad nätverkets kulturskaparorganisationer kan bidra med i lösningsväg. Ibland kan till exempel avtalslicens vara en lämplig lösning, som vid digitala bibliotek, en idé som bland annat Vänsterpartiet driver hårt. För andra behov och tjänster behövs det helt andra lösningar – och i vissa fall tycker man själv att det inte alls är något problem att det man gör delas fritt och gratis av andra.

– Vi måste förstås acceptera det faktum att det finns kulturskapare som själva är pirater och bejaktar fri och gratis delning av sina verk på internet. Vi menar att det är viktigt att komma ihåg att upphovsrätten faktiskt redan i sin nuvarande form möjliggör detta. Poängen är att du själv bestämmer över hur och när du vill sprida det du arbetar med. Utan upphovsrätten har du inget att säga till om.

En mängd aktiviteter under första halvåret

Karin Willén är inte ensam representant i nätverket från bildorganisationerna. Hanna Isaksson, verksamhetschef på KRO/KIF, och Mats Lindberg, vd på BUS, sitter i nätverkets stygrupp. BUS ordförande, Stefan Ahlenius, tillhör också de som synts flitigt i debatten, inte minst i sociala medier som bloggar, twitter och Facebook.

– Vi har arbetat hårt för att etablera nätverket och har haft stort behov av att synas. Det har vi gjort genom att delta i olika sammanhang som i Almedalsveckan och i höst även på Bokmässan i Göteborg. Vi har också arrangerat en rad egna aktiviteter, bland annat tillsammans med Entreprenörsjakten, en tävling för unga entreprenörer, och i Almedalen arrangerade vi ett open space, berättar Hanna Isaksson.

Det open space Hanna Isaksson syftar på var välbesökt och samlade kulturskapare, politiker, andra organisationer och branschföreträdare. Det fick också genomgående gott betyg av deltagarna, framförallt just för att nya kontakter kunde knytas.

Men kontakten med politiker sker inte bara under Almedalsveckan. Kulturskaparna har också träffat de politiska ungdomsförbunden under våren och sommaren och bokat just nu in möten med riksdagspartierna för workshops efter valet.

– Det här är ett långsiktigt arbete. Kulturskaparna sjösattes ett valår, men våra frågor upphör inte att vara viktiga efter den 19 september, säger Hanna Isaksson. Vi har mandat från de ingående organisationerna att köra året ut, men någon form av fortsättning blir det naturligtvis under 2011.

Sociala medier en självklarhet

Att nätverket skulle synas i sociala medier har varit en självklarhet från början. Att diskutera digitala frågor och stå utanför den arenan hade varit omöjligt. Därför har nätverket en egen "redaktion" för sociala medier, där de som är aktiva bloggare, twitterare och så vidare tipsar varandra om vad som är på gång och var man kan behöva bemöta felaktigheter.

Du som vill följa Kulturskaparna och läsa mer om vad nätverket åstadkommit, gör det förstås bäst kulturskaparna.com och på Facebook, där du kan "gilla" sidan Kulturskaparna. Gör en sökning på Facebook så kommer den upp under "Sidor". Du kan också följa nätverket på twitter, twitter.com/Kulturskaparna. Delta i debatten du också!

Kjell Holmstrand

MER PENGAR TILL MU

MU-kampanjen har tilldelats ett bidrag på 400 000 kr från Kulturdepartementet vilket möjliggör att projektet kan fortsätta under hösten 2010. Större fokus kommer att läggas på att implementera MU-avtalet ute i regionerna. – Det känns mycket bra, men vi kommer att fortsätta söka finansiering för att driva projektet minst två år till, säger Arne Leeb, projektledare för kampanjen.

BIBLIOTEKARIEN BLIR CURATOR

Den 23 september arrangerar KRO/KIF ett miniseminarium kring Biblioteken som konstarenor under Bok & Biblioteksmässan. Vad händer när bibliotekarien blir curator? Var kommer pengarna till konsterna på biblioteken ifrån? Bibliotekschef Malin Norrby från Solna Stadsbibliotek samtalar med Ellen Wettmark från Kulturrådet och Karin Willén från KRO. Anders Rydell modererar debatten. Konstnären finns också på plats med ett bokbord och nätverket Kulturskaparna, där KRO/KIF ingår har en monter på plats för att diskutera upphovsrättsfrågor. Plats: Bok & Bibliotek 2010, Göteborg Tid: Torsdagen 23 september 10.30-10.50

HJÄLP HAITIS KONSTNÄRER

KRO/KIF har upprättat ett gemensamt konto där du kan lämna ditt bidrag. Pengarna kommer att gå oavkortat till HAA (Haitis motsvarighet till KRO/KIF) för att bygga upp infrastrukturen för konstnärerna. Sätt in ditt bidrag på *bankgirokonton* 633-5723. Märk inbetalningen med Haiti. Läs mer på kro.se/haiti

EFTERLYSNING!

I arbetet med den nya lathunden för internationella utställningsråd söker vi konkreta exempel på erfarenheter av att ställa ut utanför Sveriges gränser, vad gick fel, hur löste du problem med tullen, hände det något oväntat? Skicka in din historia till kro@kro.se eller kif@kif.se. Märk maillet *IAA lathunden*. Du kan också skicka med post till kansliet.

VILL DU ÅKA TILL PARIS?

Nu är det dags för dig som är KRO-medlem att ansöka till Carina Ari ateljén i Paris under 2011. Sex personer får åka varje år. Läs mer på medlemsidorna och anmäl dig elektroniskt på webben. kro.se/carinaari

LEDARE KIF

CAMILLA SKORUP

Kulturlyftet tvåtusenedelva

TAGGORD ESF, KIF 300, Kompetensutveckling, Breddad arbetsmarknad, Resurscentrum

Nu har KIF och KRO på gång ett nytt kompetensutvecklingsprojekt med hjälp av medel från ESF, Europeiska Socialfonden.

Redan under Designåret 2005 startade KIF projektet Kreativa företag tillsammans med AF-kultur, SVID, BUS, Svenska Uppfinnareförening och Sveriges Designer. Det var ett stort projekt med totalt 5 miljoner i budget från ESF och AF Kultur. Som ordförande i projektets styrgrupp hade jag en god inblick i projektet. Kulturskapare från alla kategorier deltog i seminarier, kurser och längre utbildningar vilka syftade till att förbättra förutsättningarna för kvinnors ny- och egenföretagande inom kreativa yrken. Deltagarna knöt goda kontakter och KIF fick råg i ryggen. Näringsministerns departement uppvaltades. Vi tyckte att statssekreterare Jörgen Hägglund var uppmärksam på vad vi hade att säga och på våra argument. I kulturpropositionen 2009 gick också en del av KIF:s formuleringar igen; ”stärka och fördjupa samarbetet i frågor som rör kultur, företagande och entreprenörskap samt kreativa och kulturella näringar”, ”synliggöra kulturskapare och deras verksamheter som en värdefull resurs såväl för den privata som den offentliga sektorn”.

Parallellt med Kreativa företag startade KIF upp projektet KIF 300 med finansiering från ESF på drygt 2 miljoner kronor. Hela 122 KIF:are med företag deltog i projektet, som var ett kompetensutvecklingsprojekt med många möjligheter till kostnadsfri utbildning. Projektet resulterade i ett ökat företagande bland konstnärerna, som består än idag.

När ESF, region Stockholm, utlyste nya pengar under hösten 2009 beslutade KIF:s och KRO:s styrelser att söka medel för ett gemensamt projekt. Vi fick inte napp i första omgången men ESF såg potential i ansökan. Efter några justeringar lämnades sedan en ny ansökan in i februari i år. Precis innan sommaren fick vi det glädjande beskedet att vi tilldelats 500 000 kr för att genomföra en förstudie. Projektet kommer att pågå under hösten 2010. Projektledare är Eva Månsson som tidigare arbetat med SKISS-projektet.

Förstudiens syfte är att kartlägga och undersöka en breddad arbetsmarknad samt se över vilka utbildningsåtgärder som behövs i fråga, för såväl konstnärerna som marknaden. Till deltagande i styrgruppen har inbjudits Föreningen Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Konstnärscentrum Öst och Sveriges Regissörer. Efter förstudien kommer vi att söka medel till själva genomförandet, som avses ske under 2011-2012. Projektets namn är Kulturlyftet 2011.

Utifrån KIFs tidigare ESF-projekt föddes idén om ett Resurscentrum. En bas för bild- och formkonstnärer som ska arbeta med uppdragsförmedling, kompetensutveckling, företagsstöd såväl som att vara en kreativ mötesplats. Det är därför väldigt glädjande att nu se hur det arbetet börjar bära frukt. Inte minst i samband med att regionaliseringen genomförs och koffertmodellen införs är det viktigt att vi stärker bild- och formområdet. I Norrbotten, Västerbotten och Skåne är processen igång. I höst har vi hittills en inplanerad

workshop i Stockholm. Vi arbetar för att det ska bli fler. Frågan om Resurscentrum är en av KIFs och KROs prioriterade valfrågor. Det känns som att frågan ligger rätt i tiden och att vi nu ser ett större politiskt intresse för att driva på utvecklingen.

Det är vi kulturskapare som är innovatörer och bryter mark. Vi vidgar vyer och gör uppenbart vad det innebär att vara människa. Det innebär att vi även har stora möjligheter att påverka och förändra vår egen situation. Tänk på det!

Vi hörs!

Camilla Skorup
Ordförande KIF

KRO/KIF vill skynda långsamt med regionaliseringen

I sitt remissvar till samverkansutredningen *Spela samman* presenterade KRO/KIF bland annat ett förslag om regionala resurscentra för bild- och formområdet.

En av Kulturutredningens stora förändringsförslag var den så kallade portföljmodellen som innebär att en del av de statliga kulturmedlen ska regionaliseras. Alliansregeringen tillsatte hösten 2009 utredningen *Spela samman* med uppgift att tydligare gå in på hur en regionalisering av de statliga kulturmedlen ska genomföras, vilka medel som bör ingå och i vilken turordning landets regioner ska få förhandla om de regionala kulturpengarna.

KRO/KIF och KLYS har i sina remissförslag till utredningen *Spela samman* påpekat vikten av att konstnärerna är delaktiga i framtagandet av de regionala kulturplanerna. För att råda bot på utredningens brist vad gäller konkreta förslag på hur konstnärerna ska medverka vid framtagandet av de regionala kulturplanerna anlitate KLYS enmansutredaren Peter Almerud som har tagit fram en modell för hur kulturskaparna ska vara med. Modellen, som KRO/KIF ställer sig bakom, finns med i KLYS remissvar.

I den modellen föreslås att en referensgrupp inrättas på statlig nivå och att en arbetsgrupp bildas i varje region med representanter för kulturskaparna/det professionella kulturlivet. Grupperna ska ha den dubbla uppgiften att både tillföra kultursamverkansprocessen kunskap om kulturskaparnas verksamhet och villkor och att värdera riktlinjer och kulturplaner ur kulturskaparnas perspektiv. Grupperna bör sammanträda regelbundet och fortlöpande få den information som krävs för att de ska ha en reell insyn i processen. I både den nationella gruppen och i de regionala grupperna ska balans mellan konstnärerna råda, det vill säga represen-

tanter från bildens, ordets, scenen/filmens samt tonens områden bör finnas med i alla grupper.

KRO/KIF har också i sitt remissvar föreslagit att regionaliseringen bör skynda långsamt och att enbart region Skåne och Västra Götaland initialt ska regionaliseras och att konsekvenserna noga ska följas upp innan andra regioner införs i modellen, framförallt för att dessa ska ha tid att arbeta fram sina regionala kulturplaner på ett genomtänkt sätt.

KRO/KIF påpekar också att de regionala museernas uppdrag vad gäller samtidskonsten ska stärkas, att antalet konstkonsulenter ska öka och att regionala resurscentrum för bild- och formkonsten ska skapas runtom i landet. Dessa resurscentra ska underlätta för konstnärerna i deras yrkesverksamhet och bidra till den konstnärliga utvecklingen i regionen. Hur dessa resurscentra ska se ut i de olika regionerna beror på den infrastruktur som redan finns där och KRO/KIF har i samarbete med bland annat Konstnärscentrum och konstkonsulenter på flera håll i landet arrangerat workshops för att ta reda på hur ett framtida resurscentrum bör se ut just där.

Samverkansutredningen är tydlig när det gäller att principen om armlängds avstånd ska gälla också på regional och kommunal nivå vid fördelningen av kulturmedel.

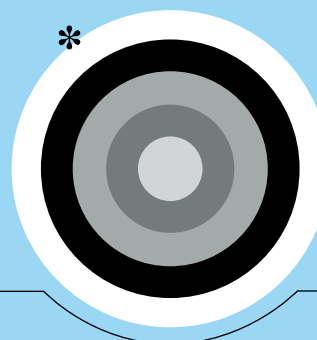
För att snedfördelningen av de statliga kulturmedlen ska rättas till mellan konstnärerna är det viktigt att det blir lättare för de icke institutionsbundna konstnärerna att kunna få statligt stöd och att anslagen till bild och form kraftigt räknas upp. En övergripande oro är fortfarande att en större andel av kulturpengarna kommer att gå till administration.

KLYS som företräder 30 000 kulturskapare har i sitt remissvar starkt poängterat att staten ska ha ett övergripande ansvar för kulturpolitiken i hela landet och att en regionalisering av delar av den statliga kulturpolitiken också innebär att delar av konstnärspolitiken regionaliseras vilket i förlängningen ställer krav på regionerna att kartlägga och genomlys de konstnärspolitiska förhållanden som råder inom de olika konstarterna i landets olika delar. KLYS vill liksom KRO/KIF skynda långsamt med regionaliseringen och vänta med de tre föreslagna oprövade regionerna, Gotland, Halland och Norrbotten, minst ett år och uppehåller sig vid vikten av att kulturskaparna ges plats att vara med och ta fram de regionala kulturplanerna som kan komma att bli avgörande dokument för kulturens utveckling i olika delar av landet.

Malin Åberg Aas
Politisk utredare KRO/KIF

Du kan läsa remissvaren i sin helhet på kro.se/remisser och klys.se

Kulturen intog Almedalen 2010

Den amerikanske ekonomen David Thorsbys modell kring sambanden mellan den konstnärliga kärnan och de kulturella och kreativa näringarna och samhället i övrigt.

Under en vecka var KRO/KIF på plats i Almedalen och arbetade med att uppmärksamma konstnärernas situation. Genom seminarium, boksläpp, manifestation och en rad mingel knöts nya kontakter och slöts nya allianser.

Tisdagen den 6 juli arrangerade KRO/KIF tillsammans med Sveriges Konstföreningar och Folkets Hus och Parker ett samtal kring MU-avtalets framtid, konstens tillgänglighet över landet och konstnärernas försörjning. Ett 70-tal politiker, konstnärer och arrangörer deltog i samtalet som leddes av Carl Tham. Konstnärerna Anna Odell, Andreas Ribbung och Jesper Tammeletho från Riksutställningar var några av de inbjudna talarna som fick inleda varsin diskussionspunkt. En stor del av samtalet fokuserade kring bristen på resurser inom bild- och formområdet. Anna Odell efterfrågade en större självmedvetenhet av utövarna på konstscenen och menade att konstutövarna själva måste bli bättre på att förklara sitt existensberättigande. KRO:s riksordförande Karin Willén betonade vikten av tydliga krav på politikerna för att kunna få igenom olika typer av reformer. Konstnären Andreas Ribbung redogjorde för skillnader i mål mellan ett traditionellt galleri som bygger konstnärskarriärer med sikte på att sälja konst, och en verksamhet som det konstnärsdrivna galleriet Candyland, som framförallt vill bredda intresset för konst utan kommersiell hänsyn.

Senare på dagen arrangerade Kulturskaparna, där KRO/KIF ingår, ett open space kring upphovsrätten. Kulturskaparnas talespersoner förde diskussioner kring var sitt bord med deltagare från Piratpartiet, producenter från de olika branscherna och kulturpolitiker. Samtalen fokuserade på att hitta möjliga lösningar för användning av upphovsmännens material på Internet. Det blev flera konstruktiva och intressanta diskussioner där parterna var enade om att en större samverkan och mer diskussion och samtal mellan de olika aktörerna behövs. Inbjudna *Operaimprovisatörerna* ramade in och kommenterade samtalen i ord och ton.

På kvällen arrangerade Koalition för Kulturdebatt, där KRO/KIF ingår, en manifestation för kulturen och släppte en bok med kulturpolitiska visioner under karnevalsliknande former på Donners Plats. Boken

går att beställa på KRO/KIFs hemsida och innehåller texter från de organisationer som ingår i Koalitionen. Marianne Lindberg De Geer har bidragit med en text till KRO/KIF som beskriver de näringar som konstnärerna bidrar ekonomiskt till. Karin Willén läste ett utdrag inför publiken som bestod av cirka femhundra åskådare.

Att kulturen var i fokus på ett nytt sätt i Almedalen märktes tydligt under veckan. Seminarioprogrammet innehöll fler punkter än någonsin kring kulturens villkor och potential. En rad föreställningar, utställningar och uppträdande lyfte även kulturens på plats. Bland annat ordnade Candyland en utställning på GoCart Gallery. Under veckan arrangerade Svensk Scenkonst dagliga utfrågningar av de olika partiernas kulturpolitiska talespersoner. Varken kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth eller Centerpartiets Anders Åkesson lovade några statliga medel för att säkerställa konstnärernas inflytande över kulturen i regionerna när koffertmodellen införs. Genom KLYS har KRO/KIF varit med och tagit fram ett förslag på hur en modell för ett sådant arbete skulle kunna organiseras och finansieras. I och med alliansens besked överläts nu ansvaret för kulturskaparnas delaktighet till regionerna att själva lösa. Detta är oroväckande eftersom kulturskaparnas inflytande riskerar att minska.

Anders Åkesson talade om vikten av att kulturen även ska finnas tillgänglig ute i landet. När KRO/KIF lyfte frågan om vad som händer med anslaget till Konst åt alla som halverats under alliansens mandatperiod och riskerar att försvinna från 2011 kunde Åkesson inte ge något löfte om att bidraget ska kvarstå men svarade att nästa års budget inte är lagd ännu och att frågan ska ses över än en gång. Vänsterpartiets Siw Holma lovade i sin skuggbudget en miljard mer till Kulturen och pekade på bild- och formkonstnärernas låga inkomster som någonting som måste förbättras. Vänsterpartiet vill dessutom stifta en kulturlag för att höja kulturens status. En sådan lag skulle, likt bibliotekslagen, innebära att såväl kommuner som landsting måste arbeta med kultur. KRO/KIF tycker att tanken är spännande men att en svensk kulturlag måste laddas med pengar för att kunna få ett genomslag och förbättra tillgången till

kultur av god kvalitet över landet.

Under ett seminarium i regi av SKISS-projektet konstaterade konstnären Anna Högberg att en motorväg ses som en investering medan satsningar på kultur och konst ses som en kostnad. Det handlar om hur man ser på kulturen och konstens roll i samhället och betydelsen av ett fritt kulturliv. Något som poängterades i ett flertal av de diskussioner som förekom inom kulturområdet.

Folkpartiets Christer Nylander reflekterade under seminariet kring kulturens betydelse i ett samhälle där allt går snabbare och menade att kulturen kan få oss att stanna upp och reflektera på ett nödvändigt sätt. I takt med att fler arbeten innehåller moment av kreativitet kommer även kulturens betydelse på arbetsmarknaden att öka.

Socialdemokraternas Anne Ludvigsson pekade på att försämringsarna i socialförsäkringssystemen har inneburit att konstnärerna i ännu högre utsträckning än tidigare faller mellan stolarna.

SKISS-projektet använde bilden av en måltavla som en beskrivning av hur den konstnärliga verksamheten är kärnan som de kulturella och kreativa näringarna byggs upp kring. Modellen, som togs fram av den amerikanske ekonomen David Thorsby 2001, visar med all önskvärd tydlighet vikten av att satsa på och underhålla den kreativa, konstnärliga kärnan inom konsten och konsthantverket för att de för samhället så nyttiga följdeffekterna ska komma till stånd. Om vi ska summera ett intryck av de kulturella inslagen under Almedalen är det att den konstnärliga kärnan är inte tärande utan tvärtom närande. Och detta håller sakta på att sprida sig också till de politiska leden.

***Grafiskt tydliggörande:**

*I mitten: Konstnärlig produktion
Första ringen: kulturella näringar
Andra ringen: kreativa näringar
Tredje ringen: den övriga samhälls-ekonomi.*

Kalendarium **HÖSTEN 2010**

För info och anmälan samt tillkommande aktiviteter se www.kro.se

KRO/KIF och tidningen Konstnären på Bokmässan

Besök oss i vår monter på bokmässan. Vi kommer att ha ett bokbord med tidningen Konstnären och delta i en monter med Kulturskaparna.

23 – 26 september

Svenska Mässan, Göteborg

Biblioteken som konstarenor

Biblioteken är arenor för utställningar av bland annat samtidskonst. Hur fungerar verksamheten? Vem bestämmer vad som ska visas och var kommer pengarna till utställningarna ifrån? Ett samtal om förutsättningarna för konsten på biblioteken. Medverkande är bland annat Karin Willén från KRO och Ellen Wettmark, Kulturrådet.

23 september, 10.30 - 10.50

Svenska Mässan, Göteborg

Ett blomstrande kulturutbud på internet även i framtiden

Kulturskaparna ordnar ett 20-minutersseminarium med bland annat talespersonerna Alfons Karabuda och Karin Willén.

24 september kl. 16.30 - 16.50

Svenska Mässan, Göteborg

Sista ansökningsdag till Juryinval KIF eller KRO

Saknar du högskoleutbildning för direkt medlemskap i KRO eller KIF? Sök till våra jurerade inval. Vi genomför ett på hösten och ett på våren. På webben finns all information och du kan ladda ner ansökningsblankett. Välkommen med din ansökan!

KIF sista ansökningsdag: 1 oktober (beslut i oktober)

KRO sista ansökningsdag: 31 oktober (beslut i november)

Open Space om jämställdhet i Västmanland

Kl. 10.00-17.00 Hur ska jämställdheten genomsyra konstscenen i Västmanland? Vilka är utmaningarna och vilka är möjligheterna? Under dagen lyfter vi diskussionen och öppnar för oväntade resultat. Genom dialog och samverkan sätter vi en gemensam agenda där just ditt personliga engagemang och intresse är det viktiga.

Kl. 19.00 Föreläsning av Niclas Östlind

4 november. För mer information och anmälan: www.kro.se/openspace

Arr: KRO/KIF, konstkonsulentverksamheten vid Västmanlands läns museum och Västerås konstmuseum.

Konst i kyrkan

Med stöd av KUL-pengar startar projektet *Uppdatering av kyrkliga inventarieböcker* under hösten. Textilkonstnärer, formgivare och konstnärverkare, samt syföreningar med flera som levererat textila eller andra liturgiska föremål till Svenska kyrkans verksamhet, uppmanas att uppdatera och komplettera de uppgifter som förekommer eller saknas i samband med levererade föremål. Det pågår en översyn av upphovsbestämmelserna till konstnärliga verk. Därför är det angeläget att var och en med namn står knuten till eget föremål.

Hos pastorsexpeditionerna eller landstingen, kan man på plats studera eller beställa utdrag ur den senaste inventarieförteckningen eller inventarieboken. De kyrkliga inventarieböckerna är offentliga handlingar.

Projektets initiativtagare är KRO-medlemmen Marianne Bursie Wahlman, som gärna bistår med hjälp. Mer upplysningar hittas på ateljebursie.com

STOLTA KONSTNÄRER

För första gången gick KRO och KIF med i Pride-tåget som arrangerades i Stockholm den 31 juli. Temat byggde på Anna Odells kända verk.

– Det känns fint att KRO och KIF inspirerats av mitt verk när årets tema är makt. Maktperspektivet är viktigt på flera plan i samhället. Om mitt verk kan uppmuntra andra att stå upp för viktiga samhällsfrågor så är det hedrande, sa Anna Odell inför paraden.

Även åskådarna gillade KRO/KIF och röstade fram organisationerna som 15:e bästa ekipage av drygt 120 deltagande.

BOKSLÄPP

Denna politiska höst är KRO/KIF med och utger en antologi med kulturpolitiska betraktelser och visioner om en annan kulturpolitik. ”Att vara eller vara en vara” är utgiven av nätverket Koalition för Kulturdebatt, där KRO/KIF är med. Boken går att beställa på KRO/KIFs hemsida och innehåller texter från de organisationer som ingår i Koalitionen. Marianne Lindberg De Geer har bidragit med en text till KRO/KIF som beskriver de näringar som konstnärerna bidrar ekonomiskt till.

BLI MEDLEM

Allt du behöver göra är att gå in på kro.se/blimedlem och fylla i dina uppgifter. Som medlem i KRO och KIF stöttar du det politiska arbetet med syfte att stärka konstnärernas sociala och ekonomiska villkor. Förutom detta har du en rad förmåner, exempelvis juridisk rådgivning, en av marknadens bästa ateljéförsäkringar, rabatt på konstnärsmaterial och teknisk utrustning, gratis inträde på en rad museum och konsthallar i Sverige och världen, avtalsmallar, gästbostad i Stockholm, Carina Ariateljén i Paris, med mera.

Medlemsavgift

Vuxen 156 kr/månaden (avdragsgill)

Student 320 kr/år (avdragsgill)

Nyutexaminerad eller reducerad avgift 78 kr/månad (gäller under två år efter examen, vid sjukdom eller tillfälligt studieuppehåll)

Redaktör KRO & KIF

Hanna Isaksson

Grafisk Form KRO & KIF

Markus Nanck

**IT'S ABOUT STORIES
NOT OBJECTS**

MAGASIN 3
HARD TO FIND. EASY TO LOVE.

ÖPPET: TOR 11-19, FRE-SÖN 11-17 / INTRÄDE: 40/30 KR - FRI ENTRÉ UNDER 20 ÅR
TEL +46 8 545 680 40 / WWW.MAGASIN3.COM / BUSS 1 ELLER 76 TILL FRIHAMNEN

WISHING WELL

Åsa Ersmark

2010-09-10 - 2010-10-31

FÄRGFABRIKEN

Ragnar Kjartansson, God, 2007. Foto: Rafael Pinho

27 aug – 24 okt **Ida Ekblad** *Digging. Treasure.*

29 sep – 9 jan **Scenväxlingar** Pablo Bronstein, Miriam Bäckström, Keren Cytter, Inci Eviner, Gabriela Fridriksdottir, Ragnar Kjartansson, Ylva Ogland, Christodoulos Panayiotou, Lili Reynaud-Dewar, Pietro Roccasalva, Kirstine Roepstorff, Markus Schinwald, Sriwhana Spong, Catherine Sullivan, Ryan Trecartin

Bonnierskonsthall

Torsg 19. Ons-fre 12-19, lör-sön 11-17
www.bonnierskonsthall.se

Tack till Clarion Hotel Sign

Valtider

*»Många pratar om att stärka kultur-
skaparna men har
svårt att se skillnad
mellan dessa och
producenterna ...«*

I skrivande stund börjar valrörelsen rulla igång på allvar och man kan återigen konstatera att kulturen inte tycks bli någon valfråga, utan att de klassiska frågorna dominerar. Inte heller tycks den emellanåt brännheta frågan upphovsrätt komma upp till ytan. Det syns inte minst genom Piratpartiets dåliga opinionssiffror och att de etablerade riksdagspartierna inte tycks vilja röra i grytan utan istället lägga locket på.

Upphovsrätten verkar vara en komplicerad politisk frågeställning som tenderar att dela partier, ungdomsförbund mot moderparti, falang mot falang. Till detta tillkommer dessutom att politiker ofta har svårt att orientera sig i de olika intressen som finns inom upphovsrättens område. Många pratar om att stärka kulturskaparna men har svårt att se skillnad mellan dessa och producenterna och/eller den olikhet som finns mellan olika kulturskarpares villkor. Andra fastnar i stället i teknikföretags argumentation mot upphovsrätt i tron att man är del av något modernt, fritt och liberalt. Sedan har vi också de som blandar ihop upphovsrätten med integritetsfrågor.

Trots denna försiktighet kring upphovsrätsfrågor arbetas det ändå med frågan inom många partier och flera har redan tillsatt eller kommer att tillsätta arbetsgrupper efter valet. Man talar om det digitala behovet men inte om några egentliga förslag till lösningar och den tydliga traditionella skiljelinjen mellan höger och vänster saknas. Både Centern och Socialdemokraterna pratar om att tillsätta en upphovsrättskommission vilken ska belysa frågor om upphovsrätt, fildelning, teknisk utveckling och integritet. När det gäller den omdiskuterade fildelningsfrågan så är flera partier och i princip samtliga ungdomsförbund för nedladdning för privat bruk.

Integritetsfrågan lyfts också av många partier där allt från en integritetsombudsman till ändrad lagstiftning föreslås. Vänsterpartiet förespråkar som ensamt parti uppbyggnaden av ett digitalt bibliotek för film och musik. Upphovsmän ska ersättas likt biblioteksersättningen med ett statligt anslag på 300 miljoner per år. Moderaterna å sin sida är kraftigt splittrade som

parti. De omfattar allt mellan upphovsrättsvänliga till klart upphovsrättsfientliga och en medlare har satts till för att försöka föra partiet framåt i frågorna.

Rent generellt sätts en stor tilltro till IT-samhället som tillväxtfaktor och som avgörande för det moderna samhället, likt övriga Europa. Man har ägnat större tankeverksamhet på användarnas perspektiv och tillgängligheten och mindre på förutsättningarna för de som skapar det innehåll som ska nyttjas. Detta innebär en obalans i den sociala konstruktion som behövs för att få det hela att fungera.

Vi, Kulturskapare, har mycket att arbeta med framöver, vi behöver komma till tals i de framtida grupper och kommissioner som tillsätts för att lyfta fram vår verklighet. Ett arbete där vårt nya nätverk Kulturskaparna, som besitter bredd och kompetens inom alla genrer, kommer till stor nytta.

Upphovsrättsutredningen bestående av ensamutredaren professor Jan Rosén lägger fram flera intressanta förslag som påverkar tillgången till kulturen och anvisar vägar framåt. Den föreslår ett antal lagregleringar i form av så kallade avtalslicenser vilka möjliggör användning av kulturen inom vissa idag låsta användningsområden såsom bibliotekens, arkivens, tv-bolagens webbutskändningar och för interninformation på företag. Samtidigt föreslår utredaren regler som försämrar upphovsmännens ställning i förhållande till arbetsgivare, utgivare och producenter. Vi arbetar för att det som är bra genomförs och försöker stoppa det som är dåligt. Det grundläggande är att upphovsmän och utövare kan behålla sina rättigheter, inte bara för att försvara den egna inkomsten utan också för att skapa legitimitet och trovärdighet för upphovsrätten som sådan.

C-STEFAN AHLENIUS
ORDFÖRANDE FÖR BUS
19 AUGUSTI 2010

BOK OM VISIONER FÖR FRAMTIDENS KULTURPOLITIK

I samband med Almedalen i sommar gav Koalition för kulturdebatt ut en bok med visioner för framtidens kulturpolitik www.kulturdebatt.nu/blogg. Boken försöker göra kulturpolitiken till valfråga. Alla som vill läsa denna lättillgängliga Antologi kan beställa den kostnadsfritt från BUS, mats@bus.se.

SÖK IV

Ansökan till Individuell visningsersättning ska vara inne senast 15 september. Det gäller nya ansökningar med nya verk såväl som ändringar av tidigare inlämnade uppgifter. Du som inte har några nya verk och inte har förändringar i tidigare lämnade uppgifter behöver inte göra något. De tidigare lämnade uppgifterna ligger kvar för beräkning av ersättningen för 2010. Ersättningen utbetalas runt den 15 december.

SÖK IR

Ansökan för Individuell reprografiersättning skall vara inne senast 15 november. Du kan söka för bilder d v s fotografi, konstverk, illustration och konsthantverk i tidningar och tidskrifter samt böcker.

Regler och ansökningshandlingar hittar du på www.bus.se

BOK & BIBLIOTEK 23-26/9

BUS kommer att ställa ut på Bok & Bibliotek i Göteborg 23-26 september. Monter B07:22. Där kan du möta BUS jurister den 22 och 23 september. I BUS monter finns även andra upphovsrättsorganisationer som gör att vi kan ge svar på alla typer av frågor om upphovsrätt.

IV och förhandlingsrätten

Diskussionerna BUS, KRO/KIF och SK hade med kulturdepartementet ledde till att de förstod att något måste göras och att det inte går att ignorera frågan och hoppas på att den glöms bort. Men fortfarande möter idén om förhandlingsrätt starkt motstånd från tjänstemännen inom kulturdepartementet. De anser att de förlorar makten över ett anslag och att det förs bort från den normala budgetprocessen. Skadan av det är förstås svår att förstå för andra än de som är just tjänstemän på ett departement. Alla andra kanske tycker att de principiella och kulturpolitiska argumenten är viktigare.

Principiellt är visningsersättningen en ersättning för visningen av den offentliga konsten, en kompensation för att denna ersättningsrätt förverkats genom en inskränkning av konstnärns upphovsrätt. Staten gör inskränkningen och bestämmer kompensationen, det vore principiellt

korrekt om kompensationen bestämdes efter förhandlingar mellan staten och upphovsmännen (i form av de fackliga organisationerna). Det är så det ska gå till i ett demokratiskt samhälle.

Kulturpolitiskt skulle en förhandlingsrätt få ett starkt värde i den signal den sänder till övriga aktörer inom bildkonstområdet – ett område som kännetecknas av ensidighet och standardvillkor som konstnärerna har att acceptera utan diskussion. Staten skulle genom en förhandlingsrätt markera att bildkonstnärerna har rätt att föra fram sina argument för att ställa resultatet av det egna arbetet till förfogande för utställning, konstnärlig gestaltning och uppdrag av olika slag. En sådan markering skulle vara ett stöd för de konstnärsfackliga organisationernas arbete för att ändra denna situation och ge konstnärerna förhandlingsmöjligheter på allt fler områden där deras arbete eller verk används. I förlängningen

skulle det medverka till att den underbetalnings-situation som konstnärerna normalt befinner sig i kan brytas och att en normalisering av inkomster kan ske.

Efter valet får vi se vad som händer i frågan, en lösning kommer att presenteras i kommande kulturbudget. Om vi aktivt talar om vad vi vill, kan det bli något bra, men är vi tysta riskerar vi få något urvattnat och värde-löst. Förhandlingsrätten för IV är viktig för det. Påminn därför politikerna om löftet att införa en förhandlingsrätt för IV.

MATS LINDBERG

BUS årsstämma

Årsstämma hölls den 20 maj. Den inleddes med en sammanfattning av året som gått av BUS ordförande C-Stefan Ahlenius. Flera beslut togs kring BUS administration och utbetalning av ersättningar och en rapport om KUN lades fram.

Till styrelsens ordförande utsågs C-Stefan Ahlenius och till övriga ledamöter valdes Anita Larsson, Åsa Berndtsson som var föreslagen av KIF, Thomas Liljenberg, Cecilia Billgren som representerar efterlevande samtliga valda fram till årsstämman 2012. Ledamöter valda vid förra årets årsstämma fram till 2011 är Ulla West, Cristina

Eriksson-Fredriksson föreslagen av KRO, Naemi Bure föreslagen av SK samt Jim Berggren. Till ersättare utsågs Nils Magnus Sköld samt Hanna Grill.

Till IV-nämnd utsågs Agneta Linton fram till årsstämman 2013, Ulla Nordenskjöld är utsedd till årsstämman 2011 samt Mikael Åberg är utsedd fram till årsstämman 2012.

Till ledamöter i KUN utsågs som ordinarie ledamöter fram till årsmötet 2011 Anders Lindgren och Hanna Stahle bägge på förslag av KRO, Sofia Björkman på förslag av KIF, Heidemarie Z-Camelid på förslag av SK samt

Anders Selin som oberoende ledamot.

Årsstämman gästades av Susin Lindblom som levande och engagerat berättade om det kulturpolitiska läget, valet, upphovsrättsutredningen samt Kulturskaparna.

Jörgen Pauli avtackades för storartad insats i BUS styrelse under lång tid.

MATS LINDBERG

BUS lämnar sitt remissvar till upphovsrättsutredningen

BUS lämnar den första september in sina synpunkter på Upphovsrättsutredningens delbetänkande som kom i våras. Betänkandet är i stort uppdelat i två avdelningar. Dels frågan om ändringar i upphovsrättslagens tredje kapitel som handlar om när upphovsmannen säljer sina rättigheter och dels frågan om avtalslicenser (se även separat artikel på dessa sidor).

BUS valde att i kapitel 3-delen ansluta sig till organisationerna KLYS och Copyswedes (där BUS är medlemmar) remissvar. I remissvaret påpekas bland annat att det är önskvärt att införa i lagen en särskild förhandlingsordning mellan parterna på marknaden för att säkerställa rimliga ersättningsnivåer. Vidare kritiserar att flera gynnande hjälpregler för upphovsmännen föreslås bli dispositiva, det vill säga att de går att

avtala bort. Detta slår mot upphovsmannen som normalt är den svagare parten i upphovsrättsförhandlingar. Kritik riktas även mot förslaget att införa en regel som ger arbetsgivaren ensamrätt till det material som den anställde upphovsmannen skapar i tjänsten.

När det gäller avtalslicenser tillstyrker BUS införandet av en ny »särskild avtalslicens« som ger parterna på marknaden möjlighet att själva införa avtalslicensmodeller på områden där de behövs. BUS ser stora fördelar i att kunna erbjuda museer, kommuner med flera som behöver digitalisera stora mängder verk ett avtal som täcker deras behov. Behov som är grundade på samhälleliga krav att samlingarna görs öppna och tillgängliga.

BUS påpekar i sitt yttrande att bestäm-

melserna om avtalslicenser som gäller digital kopiering i skolor och för intern information på arbetsplatser måste kompletteras så att de omfattar även överföring. Detta krävs för att det kopierade materialet ska kunna användas i företags interna nätverk (intranät), vid större overhead- och PowerPoint-presentationer samt för att möjliggöra distansundervisning.

BUS säger även ja till utredningens förslag att endast en organisation är behörig att företräda upphovsmännen vid förhandlingar om avtalslicenser. Detta för att skapa stabilitet och förutsebarhet i systemet. På bildkonstområdet är BUS eller Bildupphovsrätt de organisationer som kan komma ifråga för avtalslicenser.

ERIK FORSLUND

Rätten till sitt namn

En viktig sak som inte nog kan repeteras är den rätt som alla upphovsmän har att bli angiven med namn när hans eller hennes verk används. Enligt upphovsrättslagen (§ 3 om man vid förhandlingen önskar hänvisa till lagrum) har upphovsmannen en i princip oeftergivlig rätt att få sitt namn angivet i den omfattning och på det sätt god sed kräver. Endast i en till »art och om-

fattning begränsad användning av verket« har upphovsmannen möjlighet att avsäga sig kravet. Kommer upphovsmannen ändå överens med en användare om en mer omfattande möjlighet för användaren att utelämnas namnet är överenskommen ogiltig – till upphovsmannens förmån. En konstnär ska inte behöva acceptera att hans/hennes verk används utan att namnet

framgår. Det är ytterst få tillfällen då ett sådant utelämnande kan anses vara »god sed«. Där en bild kan publiceras kan även namnet skrivas ut!

ERIK FORSLUND

Copyswede – Vad är det?

Sverige väller över av organisationer, vi är tillsammans med norrmännen världens mest organiserade folk. Så också på kultur- och upphovsrättsområdet. En del påstår att kulturministerjobbet är det svåraste i regeringen eftersom det är så uppdelat i många områden och många intresseorganisationer. För att något skapa klarhet i det upphovsrättsliga organisationsytret ska vi närmare belysa några, för bildupphovsmännen, betydelsefulla organisationer. Vi börjar med Copyswede.

Copyswede är en ekonomisk förening som ägs av sina fjorton medlemsorganisationer. Organisationer som företräder upphovsmän eller utövande konstnärer kan bli medlemmar.

Avtal om återanvändning av sammansatta verk som består av många olika rättigheter, till exempel filmer och tv-program, kräver samverkan av de deltagande rättighetshavarna. Genom Copyswede har upphovsmännen och de utövande konstnärerna skaffat sig den nödvändiga samordningen och förhandlingsberedskapen. Det sker genom att den enskilda uphovsmannen och den utövande konstnären har lämnat uppdrag till Copyswedes medlemsorganisationer, däribland BUS, att förvalta deras upphovsrätt. Det uppdraget har medlemsorganisationerna, bland dem BUS, vidarebefordrat till Copyswede för att träffa avtal och fördela de inkasserade ersättningarna på vissa områden. De viktigaste är kabel-tv- och privatkopieringsersättning.

Copyswede har genom avtal med systerorganisationer i andra länder breddat basen för rättighetsupplåtelse. Samverkan sker också med producenter på filmmusikområdet. På det sättet blir Copyswede representativ för en mycket stor del av de berörda rättighetshavarna.

Målet för Copyswedes verksamhet är att de vars verk och prestationer utnyttjas i olika media, ska få ersättning för detta. Så långt som det är möjligt och ekonomiskt/administrativt försvarbart, fördelas därför inkasserade ersättningar alltid individuellt, antingen av Copyswede eller av dess medlemsorganisationer.

VEM KAN FÅ ERSÄTTNING FRÅN COPYSWEDE?

Den som är uphovsman eller utövande konstnär och har medverkat i något program som sänts i SVT eller i TV4 kan vara berättigad till kabelersättning från Copyswede. En förutsättning för att kunna få kabelersättning från Copyswede är att du som uphovsman eller utövande konstnär inte har upplåtit dina kabelrättigheter till det tv- eller produktionsbolag som du slöt det ursprungliga avtalet med.

Copyswede fördelar även privatkopieringsersättning. Copyswede ser till att den inkasserade ersättningen fördelas vidare till dem som skapat, framfört och producerat sådant som kan spelas in från tv eller radio eller som kan kopieras från band och cd-skivor. Du som är uphovsman eller utövande konstnär och har medverkat i ett eller flera tv-program som sänts i SVT:s

kanaler, TV3, TV4 eller Kanal 5 vilket har kopierats i större omfattning kan vara berättigad till individuell privatkopieringsersättning.

Vissa program som sänts i SVT ges senare ut på video eller dvd. Genom hänvisningar i rättighetshavarens kontrakt med SVT kan rättighetshavaren upplåta till Copyswede att ta hand om licensiering, inkassering och fördelning av ersättning från video-utgivning. De rättighetshavare som har sådana kontrakt erhåller individuell ersättning från Copyswede under förutsättning att det tv-program som de medverkat i givits ut som hyr- eller köpvideo/dvd.

VAD ÄR PRIVATKOPIERINGERSÄTTNING?

Det är tillåtet för var och en att framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk, till exempel spela in en film eller en serie från tv eller kopiera en cd-skiva, så länge det sker för privat bruk. Denna privatkopiering har ökat under de senaste åren. Följden av detta har blivit att rättighetshavarna går miste om de ersättningar som de annars skulle ha fått om filmen/tv-programmet istället hade sålts eller hyrts ut.

Mot bakgrund av detta infördes år 1999 regler om privatkopieringsersättning (tidigare kallad kassettersättning) i uphovsrättslagen. Lagen innebär att alla oinspelade video- och audiokassetter, inspelningsbara cd & dvd, mp3-spelare och video med inbyggd hårddisk et cetera, beläggs med en avgift. Ersättningen ska betalas av dem som importerar eller tillverkar de oinspelade anordningarna. Liknande lagstiftning finns i de flesta europeiska länder.

Enligt uphovsrättslagen ska ersättningen inkasseras av en organisation som företräder ett flertal ersättningsberättigade rättighetshavare. Copyswede uppfyller detta krav.

Privatkopieringsersättning fördelas idag till de rättighetshavare som har medverkat i program sända i SVT, TV3, TV4 eller Kanal 5, under förutsättning att programmen har blivit kopierade i någon omfattning.

Enligt uphovsrättslagen ska privatkopieringsersättning betalas ut till de rättighetshavare vars arbeten har kopierats. En grundläggande princip för fördelningsarbetet är att alla rättighetshavare behandlas lika, oavsett om de är medlemmar i en organisation eller inte.

För att kunna få privatkopieringsersättning ska det uphovsrättsligt skyddade verket sänts ut i tv eller radio eller blivit utgivet på cd-skiva, dvd eller liknande. Verket måste också kopierats i någon omfattning. Eftersom förarbetena till bestämmelserna om privatkopieringsersättning anger att fördelningen av ersättningen ska så långt det är möjligt motsvara den kopiering som faktiskt äger rum har Copyswede genomfört ett flertal undersökningar för att få fram ett underlag till fördelningen av den inkasserade privatkopieringsersättningen.

Privatkopieringsersättning inkasseras i dagsläget för videokassetter, ljudkassetter, inspelningsbara cd- och dvd-skivor, mp3-spelare och så vidare. Den ersättning som är att hänföra till kopiering av rörlig bild fördelas mellan de rättighetshavare som har medverkat i de tv-program som blivit kopierade, medan den ersättning som är att hänföra till ljudkassetter och inspelningsbara cd-skivor fördelas till kopierade verk som sänts ut i radio och till kopierade verk som är utgivna på kasset eller cd.

VAD ÄR KABEL-TV-ERSÄTTNING?

På uppdrag av medlemsorganisationerna och samarbetspartners licensierar Copyswede ett stort antal tv-kanaler för vidareutnyttjande i svenska kabel-tv-nät. Enligt en överenskommelse fördelas den inkasserade kabel-tv-ersättningen mellan tv-bolagen (35,5 %), filmproducenterna (29 %) och Copyswede (35,5 %).

Den ersättning som Copyswede inkasseras från svenska kabel-tv-operatörer för vidareändringen i kabel-tv-nät fördelas mellan de kanaler som Copyswede licensierar. Ersättningen som inkasseras för utländska kanaler överförs till motsvarande utländska organisation för vidare fördelning.

Ersättningen som Copyswede fördelar individuellt kommer i huvudsak från de norska, danska och finska kabel-tv-operatörerna som vidareänder de svenska tv-kanalerna i sina nät. I respektive land finns det en systerorganisation till Copyswede som kabel-tv-operatörerna betalar ersättningen till. En gång om året får dessa ersättningen för att de nordiska tv-kanalerna vidareändras i Sverige medan Copyswede erhåller ersättningen för att de svenska tv-kanalerna har sänts via kabel i Danmark, Finland och Norge.

Copyswede betalar ut kabel-tv-ersättning till uphovsmän och utövande konstnärer som medverkat i program som sänts i SVT och TV4. En förutsättning för att erhålla kabel-tv-ersättning från Copyswede är att du som uphovsman eller utövande konstnär har förbehållit dig vidareändringsrättigheterna i förhållande till det tv- eller produktionsbolag som du slöt det ursprungliga avtalet med. För anställda vid tv-företagen har rättigheterna i regel övergått till arbetsgivaren genom anställningskontraktet.

Fördelning av kabel-tv-ersättningen mellan rättighetshavare i svenska kanaler sker genom att så kallade fördelningsplaner för respektive kanal framställs.

Läs mer om Copyswede på www.copyswede.se

I nästa nummer återkommer vi med en presentation av ytterligare en organisation.

Nyttan med avtalslicenser

På dessa sidor har BUS vid flera tillfällen skrivit (positivt) om så kallade avtalslicenser, men aldrig riktigt förklarat vad de innebär konkret och på vilket sätt de gynnar samtliga parter på avtalsmarknaden. Frågan om avtalslicenser har varit särskilt aktuell under senare tid då upphovsrättsutredningen nyligen lämnat sina synpunkter kring hur upphovsrättslagen bör se ut i framtiden. Avtalslicensfrågan var en av de viktigaste som utredningen skulle behandla.

Enkelt uttryckt är en avtalslicens en särskild sorts licensavtal vars speciella verkan grundar sig på en särskild bestämmelse i upphovsrättslagen. Vad är det då som gör en avtalslicens speciell? I vanliga fall när någon som vill använda sig av skyddade verk tecknar ett avtal med BUS eller ett annat upphovsrättsföretag får denne genom avtalet lov att använda verk av de upphovsmän som är medlemmar eller på annat sätt företräds av organisationen. En avtalslicens däremot innebär en utsträckt verkan, på så sätt att avtalet ger användaren rätt att nyttja verk av samtliga upphovsmän inom ett visst område, oavsett om man är medlem eller inte. Eftersom avtalslicensen på detta sätt gäller även

icke-medlemmar krävs stöd i lagen.

Upphovsrättslagen innehåller ett antal bestämmelser som tillåter avtalslicenser på vissa specifika områden där det vore omöjligt eller väldigt opraktiskt för användaren att inhämta individuella avtal för förfogande av varje verk. Det är fråga om situationer där inte heller »traditionella« kollektiva avtal skulle ge användaren den repertoar av verk som behövs för verksamheten. Exempel från konstområdet när avtalslicenser tillåts är användning av bilder i tv och vid fotokopiering på skolor och arbetsplatser. Sändning av musik i radio och tv är ett annat exempel på avtalslicens.

Den stora fördelen med avtalslicenser är, enkelt uttryckt, att alla blir nöjda. Upphovsmannen får betalt för en verksam användning som annars inte skulle bli av, för att han eller hon inte kunde identifieras eller kontaktas. Samtidigt får användaren på ett bra sätt tillgång till en i princip heltäckande och internationell katalog av verk och kan bedriva sin verksamhet utan att lägga orimliga resurser på att leta upphovsmän. Om en upphovsman inte vill omfattas av detta system finns en laglig möjlighet

att förbjuda användning (vetorätt).

I en nätanpassad samtid då digitalisering av arkiv och andra massutnyttjanden blir allt vanligare ställs stora krav på smidiga upphovsrättsliga lösningar. Risken är annars att lagstiftaren inskränker upphovsrätten på flera områden för att den annars sätter hinder i vägen för den önskade utvecklingen. Då får upphovsmännen inget betalt alls. I sådana situationer erbjuder systemet med avtalslicenser en utomordentlig lösning.

I upphovsrättsutredningen har en speciell regel föreslagits som ger upphovsmän och användare möjlighet att själva bestämma – utan att behöva invänta långdragen lagstiftning – vilka områden som avtalslicensen kan tillämpas på. Detta skulle innebära en ökad flexibilitet för parterna på den snabbt föränderliga avtalsmarknaden.

ERIK FORSLUND

Fräcka kommuner – se upp.

Jag läste i en tidning att det under sommaren varit populärt med så kallade skojarbrev till olika företag, det rör sig om falska fakturor och liknande. Dessa skojare försöker ta betalt för något du aldrig köpt.

Jag kom då att tänka på en medlem som kontaktade mig i somras. Det gällde en kommun som skickat honom ett brev där man försökte plocka upphovsrätten från konstnärerna, utan betalning och utan vidare angivelse av vad de skulle använda den till. Man försökte dessutom gå förbi BUS genom att förbjuda medlemmen att agera i strid med sitt avtal med BUS.

Likheten med skojarbrev är slående, man försöker blåsa konstnären på ersättning. Skillnaden är huvudsakligen att när det gäller skojarbrev får man betala för något man inte köpt men när det gäller kommunen så vill de inte betala för något de tänker använda.

Kommunens agerande är upprörande på flera sätt. För det första kan man undra vilken kulturpolitiskt inställning kommunen har när man försöker plocka upphovsmannen på deras upphovsrätt. Vidare kan man undra varför man anser att man ska kunna använda upphovsmannens upphovsrätt gratis? Har man betalt för mycket när man köpte verket? Eller är det

bara ett sätt att försöka komma undan gratis på konstnärens bekostnad? För det tredje kan man undra om kommunen försöker blåsa andra yrkesmän på motsvarande sätt, försöker man tvinga entreprenörer att arbeta gratis eller att skänka bort varor?

Svaret på dessa retoriska frågor är förstas att det endast är bildkonstnärernas rättigheter som angrips på det här sättet. Det är en kulturpolitisk dikeskörning och en attityd som skapar olust.

BUS har skapat avtal som löser de problem en kommun eller ett landsting kan hamna i om man vill använda konstverk i publikationer eller på internet. Dessa är framförhandlade med ett stort antal kommuner och motsvarar vad som är skäligt att betala för sådan användning. Det handlar dessutom om struntsummor för en kommunal verksamhet, troligen är det dyrare att administrera de brev och undantag man försöker skaffa sig än att gå in i avtal med BUS.

Man kan tycka att det är småsnålt och gnidigt av de kommuner som agerar på det beskrivna sättet men det hjälper inte att tycka det, det som hjälper är att uttrycka det. BUS gör det och kommer att göra det med kraft. Dessa kommuner borde ställa vid en kulturpolitisk skampåle. Om det fortsätter får BUS tillsammans med de

konstnärsfackliga organisationerna fundera på formerna för etablerandet av ett sådant instrument – den kulturpolitiska skampålen.

Du som får ett sådant brev eller förslag som berör din upphovsrätt, meddela att du är medlem i BUS och inte kan ingå sådana avtal. Kontakta även BUS för hjälp eller din fackliga organisation. Informera BUS genom e-post eller ett samtal.

MATS LINDBERG

Nu kan du, för andra gången, söka pengar från KUN.

Om du har en idé för ett konstnärspolitiskt projekt och vill utveckla det eller om du redan arbetar för konstnärernas gemensamma intressen och behöver medel för att förverkliga ditt projekt – då vill vi veta mer!

Sista ansökningsdag är 30 november 2010. Besök vår hemsida, www.kun.nu, för mer information och blanketter.

